

Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

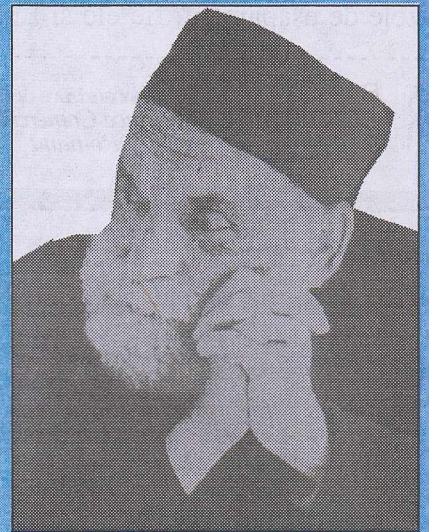
SALA DE
LECTURĂ

Nr. **36** (759)

Miercuri, 11 octombrie, 2006

„Competențele istorice ale monahului de la Rohia se adaugă celorlalte, confirmând încă o dată, în cazul său, vocația de împăciuitoare al culturii și al credinței. Căci la nici unul din autorii români contemporani laicul nu conviețuiește mai firesc cu religiosul, nicăieri credința cea mai fierbinte nu transfigurează mai delicat concretețea profană a culturii, redându-i dimensiunea sacră.“

(adrian g. romilla)



nicolae steinhardt



paolo ruffilli

nocturne

„Odiseea“ în Câmpia
Teleormanului



pag. 2

stelian tăbăraș

thalia



Biografia
lui Andrei Șerban

alina boboc

pag. 20

Prin urmare, o omorâse în somn. Ca să
scutească de durerea de a descoperi că
el, în tot acest timp, îi tocuse averea la
ocurile de noroc, după ce-și pierduse
proprile sume.



bogdan ghiu

Foamea

3, 4 etc., ale altora. Li se știrbea dreptul la înghesuială și la sălbăticie!

Adevărata imagine concretă a așa-numitei și atât de invocatei „societăți civile“ o constituie circulația, atât rutieră, cât și pietonală, într-un oraș, modul în care o mulțime de oameni reușește, chiar și fără lege, înainte de lege, prevenind legea, să-și dea singură lege, să se organizeze spontan, ca să poată să funcționeze. Or, la noi, mulțimea nu funcționează, nu se agregă, e gloată și atât: buluceală. Din individualismul imediat, prost înțeles,

exacerbat al fiecăruia rezultă starea cotidiană de turmă blocată, aut împiedicată.

Nu mergem înainte pentru că mergem prea repede. Și pentru că vrem să fim pur și simplu primii, ci față, înaintea altora. Superlativ scopurilor noastre nu este unul mor

„Sommet“-ul Franco(A)foniei a venit și a trecut. Dar Bucureștiul a rămas la fel de impracticabil. Toată presa și toți „cetățenii“ Capitalei s-au revoltat până la apoplexie împotriva măsurilor restrictive vizând circulația rutieră. Li se atenta, vai, libertatea de a se bloca singuri, unii pe alții, de se a se înghesui zi de zi și minut de minut unii în gazele de eșapament, fie ele și Euro

vizor

pentru că e relativ, nu absolut.

Asta explică și colaboraționismul de masă de până mai ieri, și anomia de astăzi. Un liberalism la picior broaștei. O competiție pur stradal Capitalism pur rutier!



**BANCA
COMERCIALA
ROMANA**

Sponsorizare de la
*Banca Comercială
Romana*



„Odiseea“ în Câmpia Teleormanului

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

*Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor
Literare (A.R.I.E.L.),
înființată în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor*

*Revista „Luceafărul“ este editată
de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la
Uniunea Scriitorilor din România
NU și de la Ministerul Culturii și al Cultelor*

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,

telefon 212.79.94. fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul
publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.
Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,
Corp B, Sector 1, București, Romania la P.O. Box
33-57. la fax 0040-3187002. sau e-mail:

abonamente@rodipet.ro. subscriptions@rodipet.ro

sau on line la adresa www.rodipet.ro

Stelian Tăbăraș

Nu vom ști, probabil, niciodată dacă unele motive sau secvențe din mitologia ori civilizația clasică, întâlnite frecvent în basmele și baladele românești, sunt coincidențe de trăire fundamentală într-o locație general-balcanică ori sunt rezultatul diseminării în creație populară ale unor traduceri feudale din scrierile grecești vechi, gen **Alixândria, Războiul Troadei, Isopia** (excellentă conturbare între denotativul lui **Esop** și cel al cunoscutei plante medicinale „isop“). Așa cum și pildele din italieneasca **Fiore di virtu** au fost „scăpate de sub control“ în înțelepciunea populară din traducerea lor în română. (Traducere excepțională a titlului în... **Floarea darurilor**, dovedind capacitate de „rostire filosofică românească“, apud C. Noica).

nocturne

Balada voinicului întors de la răzbel, culeasă în mai multe variante în satele din Câmpia Teleormanului, ne transportă mental în plină **Odisee**; de știut și că satele acestea au furnizat, înainte de apariția lăutarilor-țigani-robi, cântăreți români pentru curțile boierești, ba chiar și domnești, înainte de instaurarea domniilor fanariote. Nu știm din care război, ce ar fi durat *nouă ani*, venea „dinspre răsărit de soare“ „un voinic călare“. Poate acest „răsărit de soare“ să fie o incluziune târzie, inspirată de războaiele ruso-turce, războaie ale unor oști ce conțineau (de partea turcă) și ostași din Țara Românească; precum repetatele bătălii antirusești și antiaustriece, conduse de Mavrogheni între 1786-1792, nu doar pe teritoriul Munteniei, ci și în nordul Moldovei, ori în sudul ei, la cetatea Bender. O frescă din Mănăstirea Căldărușani ni-l înfățișează pe Mavrogheni răsplătindu-și călăreții, sub drapejul cu stema sfântului (militar) Gheorghe. În acel război fusese „bătut-măr“ însuși generalul

Suvorov - cel ce se va evidenția mai târziu în războaiele antinapoleoniene.

Bătrânul tată, nemaicrezând în întoarcerea fiului, scoate disperat (dar și simbolic) în plină duminică „via din rădăcină / n-are cui să rămână“. blestemându-și în gând (dar cu voce tare, adică „zicându-și“) soarelui pomului fără roade. În sat se aude zvon de muzici și petrecere, timp în care voinicul apropiindu-se de el pe voinicul nostru călare. După binețe, întrebat de străin despre rostul acestui act disperat, moșul își spune necazul: „Doar un fecior am avut/ S-a dus și n-are mai venit“, „Și nevasta și-a lăsat/ Cu copiii micșorei/ Mai mare iarba ca ei“. La despărțirea de „acum“ nouă ani, nora jurase să aștepte nemăritată „nouă ani și nouă zile“. „Azi“ se fac nouă ani, dar „nouă zile n-a mai stat“, cedând pețitorilor. (Întocmai ca în **Homer**). „Și-acum e mireasă-n sat“ - cunoscut și zvonul muzicii și al petrecerii. Cu siguranță să mai ai încredere într-o minune care s-a putea petrece în doar *nouă zile*, de vreme ce ea nu s-a produs în *nouă ani*? Ar mai fi o observație că, în credința ortodoxă, nu prea se fac două cununii, și în nici un caz fără să fi adevărită moartea primului soț. De altfel, motivul pare... păgân.

„Voinicul călare“ „descalică“, îl ia pe moș de mână și merg împreună la nuntă. Apariția lui nu e deconspirată. (Și Ulișca venise deghizat în cerșetor, mai întâi, la stână a sa unde a iscodit *ce și cum*). Ni se spune acum tatăl voinicului nu-l recunoscuse într-o vreme cât „Era mai bătrân ca el/ Că venea de la Răzbel“. Nunta își urmează ritualul până la momentul dăruirii mirilor. După un obicei de locului, în final, mireasa sărută mâna fierăriei nuntăș. Ajunsă și la voinicul nostru, recunoscându-l pe degetul acestuia inelul de la nuntă, el îi spune: „acum nouă ani“. Are loc deconspirarea totală, mireasa îl îndepărtează pe „pețitor“, petrecerea continuă: „Beți, boieri, veselii!/ Voi cobzari nu vă opriți/ Că, uitându-se azi a venit/ Soțul meu cel legiuit!“ Doar ucigașul dăruirii lipsește... Poate din mentalitate creștin-ortodoxă, poate din fatalismul mioritic: „Așa a fost să fie!“

la limită

După 1989, anul Revoluției Estului European - și mai ales după 1991, când, în acel decembrie, lumea a asistat, cu respirația oprită, la altminteri așteptată disoluție a Uniunii Sovietice -, numeroși oficiali sau foști oficiali occidentali mi-au mărsit fără echivoc: am fost obișnuiți să ionăm în cadrul Războiului Rece, ne-am gătit pentru luptele și opozițiile pe care sta la presupunerea - acum toate deprinderile care ne-am bazat nu mai servesc la nimic și nuie să adoptăm noi atitudini complet diferite de cele anterioare. Când între timp au apărut -zisele amenințări asimetrice și toți profi- i conflictelor, din toate zonele, reprezentând diferitele culturi ale relațiilor internaționale sau interumane, încearcă să mimeze o geală ciocnire a civilizațiilor pentru ca totuși, în urmă, această stupiditate, acest blestem această imposibilitate să devină realitate, și altceva. Cu siguranță, încetarea opoziției erputerilor, cu aproximativ zece ani înainte sfârșitul secolului XX, a reprezentat un moment de discontinuitate istorică de natură să fi nenumărate probleme celor care l-au trăit calitate de actori, de persoane realmente solicitate, atât înainte, cât și după respectivele momente. Cei care m-au onorat cu niște



Marius Traian Popomir

De la Casanova la Sartre

(sau despre ultimele șanse ale paraziților disperării)

resursi, probabil deloc ușoare, erau oamenii ce mai aleasă ținută și de o conduită, după ția mea, ireproșabilă. Întrebarea care vine m, cu absolută obligativitate, pe fondul rării României la Uniunea Europeană este plă și împede: ce vor face în continuare profitorii disperării noastre - mă refer la prii noștri concetățeni -, ai crizelor parcurse țară în procesul schimbării, ai sfârșierilor ane, morale care au fragmentat spiritul na- iei, voința națională. Toate acestea, toate le- nile încă deschise peste care au proliferat iziții schimbării, oameni ai vieții publice își să compromită autenticul spirit critic al lizației vestice (caracterul Orientului este țtic; tipologia Occidentului stă sub semnul icii; ambele disponibilități ale intelectului și științei umanității interferă amplu și, în funzime, alcătuiesc o singură substanță nească), cu o critică devenită violentă vitoare pentru mediul existenței noastre. idine morbidă, financiar extrem de avantajă pentru personajele aceluși bălci al stupi- ții, vanității și complexelor abundente și ifice lor, pe care le exhibă; un bălci jalnic egradant pentru toți - căci geografic nu sun- disociabili de mulți dintre cei de aceeași țenie cu noi. Nu ar avea de ce să ne reseze răspunsul, soluția, unei asemenea me, dar este grav dacă ei vor ajunge la țea unui alt mod al tulburării stării, efor- i și circumstanțelor prin care, și datorită ora, evoluează națiunea lor.

S-ar părea că, în criză de obiective majore otodată, ușor de atacat, ei încearcă să com- nită grupuri umane, acțiuni, instituții de mai înaltă demnitate, extrem de favorabile noastre și lipsite de malignitatea, de voința ignă, de a da replici nemiloase celor care ă într-o totală lipsă de considerație. Modul are au fost jigniți practic toți participanții la e evenimentele sommet-ului francofoniei, este jumătate din mediile informării/dezin- țării. lipsa de bun-simț, de ospitalitate. de

respect uman, de urbanitate, de educație, de cultură, este cutremurătoare și aduce grave semne de întrebare cu privire nu la integrarea europeană a României, ci la integrarea noastră culturală (a culturii ca formă de existență, căci nu există o problemă a culturii românești, ca tradiție europeană, și aceasta, în foarte mare măsură, tocmai datorită Franței). Sunt obligat să amintesc totuși faptul că Grecia, pe care am vizitat-o pentru prima oară în primele luni ale lui 1990 și pe care continui să o frecventez până astăzi cu aleasă considerație, interes intelectual și sufletesc, permanentă dorință de a-mi aprofunda cunoașterea culturii grecești, a tradițiilor, patrimoniului istoric și cultural și a oamenilor, nu este aceeași în ultimii ani, față de cea care putea fi percepută, pe care o aveai deschisă asupra exprimării și prezenței sale abia spre sfârșitul primului deceniu care a urmat integrării țării în Uniunea Europeană. În cazul acestei națiuni trimilenare, aceea având cea mai vastă și mai profundă participare la crearea umanității omului ca ființă complexă și esențială spirituală, schimbarea decisivă care a marcat ultimul ei deceniu și jumătate a fost una implicând comportamentul omenesc și valorizarea tipic europeană a tuturor formelor existenței. Fără a dispune de același trecut precum Grecia, România are totuși motive să fie convinsă că va învinge în efortul său de integrare într-o Europă a valorilor culturale,

care nu alcătuiește neapărat o ambianță integral pură, dar care constituie cea mai umană experiență istorică din întreaga istorie a umanității.

În lumea noastră, românească, cu toate enormele și numeroasele valori și marile personalități pe care aceasta le-a avut și de care nu este lipsită nici azi, nu ai cum să nu îți amintești, cu o tristă strângere de inimă, simțind cât ești de vizat de cuvintele Cavalerului de Seingalt, ale lui Giovanni Casanova, când acesta spunea: „între proști mă simt și eu întotdeauna mai prost”. Jean Paul Sartre avea să noteze două secole mai târziu: „Nu poți să fii bun într-o lume rea”. În fapt cei doi nu spun decât că individul este determinat în calitățile și în deficiențele personalității de ambianța sa - că omul individual și cel social sunt inseparabili. Diferența între aserțiunea lui Casanova și cea a lui Sartre este însă enormă; prima dintre acestea poate, eventual, să privească exclusiv condiția accidentală - poți abandona o comunitate de proști și accede într-una de oameni cultivați și inteligenți -, în timp ce Sartre are în vedere nevoia restructurării generale a lumii sau obligativitatea acceptării răului, aici pe pământ, într-o formă care să îl facă măcar cooperant binelui. Cred că suntem destinați, în această existență sublinară, să avem parte cel mult de binele apt să evolueze în prezența unor forme cât de cât umanizate ale răului. Nu sunt însă convins că domeniului educabil îi aparține și zgomotul și furia profitorilor disperării noastre. Problema este însă cât de mult din perversitatea lor s-a strecurat în conștiințele unora dintre români, mulți fiind altminteri oameni de nădejde. Un lucru este însă neîndoienic: Occidentul poate face greșeli, poate avea generozitatea asocierii cu modestia, dar va elimina cu siguranță, de la sine, înainte chiar de a reuși să suprime corupția sau injustiția (ceea ce de asemenea se va întâmpla), formele suburbane ale existenței și expresiei publice. Să așteptăm cu bucurie ziua în care, deschizând televizorul, radioul sau foietând jurnalul vom cădea, semnificativ mai puțin, sub incidența aforismelor, aici amintite, ale lui Casanova și Sartre.

acolade

Admirabila solidarizare...



marius tupan

...a

creatorilor și cititorilor cu noi, în momentele grele prin care trecem, ne-a emoționat

profund. După refuzul culturnicilor de a sprijini editarea revistei „Luceafărul”, după motivațiile hilare oferite, după sancționarea subsemnatului (trilogia **Batalioane invizibile** a fost scoasă mârșav în afara finanțării, după cum demonstrem în numărul trecut al revistei noastre), spre redacție au început să curgă scrisori de apreciere și încurajare. Pe unele le-am publicat, pe altele le păstrăm în arhiva noastră sentimentală. Ne oprim, de data asta, asupra uneia, sub formă de autograf, nu numai fiindcă aparține unui scriitor important, ci și pentru că exprimă, condensat, confuziile și intențiile actualilor guvernanți de a face legea într-o țară care nu e doar a lor. Iată ce transmite Ion Cristofor: „...cu fidelitate față de această splendidă revistă «Luceafărul» (vie, mereu actuală) pe care sper, din toată inima, ca birocrăția așa-zis culturală să n-o poată stopa. Ar fi o pierdere pentru toți cei care visează în limba română”. Nu numai visarea pare a ne fi interzisă, ci și preocuparea noastră de a contribui la întreținerea culturii, focul sacru al oricărei națiuni, indiferent de regimurile ce se perindă la putere, damnate să intre în anonimat dacă au astfel de propensiuni retrograde.

Dar mai e ceva foarte important: reacția bresleii noastre, ca în toate vremurile de criză. Ni se reactualizează parcă aceea în care doar cântăreții de curte erau onorați. Slavă Domnului, scriitorii îi sancționau pe diverse căi: izolare, ironizare, nepremiere. Acum, grație Comitetului Director al U.S.R., a fost dat publicității un protest. S-au adunat adeziuni, s-au acordat câteva ajutoare redacțiilor vitregite. Se preconizează și alte forme de manifestare publică. O uniune ca a noastră nu poate fi intimidată. Nicolae Manolescu, președintele ei, nici atât. Eventual, victimă voi fi doar eu. S-ar putea să fiu persecutat în continuare. Bănuiesc că nu-mi vor fi finanțate, nici măcar parțial, Premiile Fundației „Luceafărul”, oferite, în special, tinerilor, dar, cu toate astea, nu voi abandona lupta pentru adevăr. De altfel, nici nu pot rămâne indiferent la câte se petrec în spațiul cultural. Nu pot astupa urechile când sunt informat că sediul bibliotecii din Ardeal a fost răpit de Consiliul Județean (pe care nu l-a dat în folosință nici după un an!), iar patrimoniul literar a fost aruncat într-o popicărie, fără șansa de a fi consultat de cititori. Comanda politică se execută, nu se discută. Tot în acel oraș, în aceste zile, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Național a fost mutată într-o grădiniță. Să se înțeleagă bine că arta și cultura trebuie să supraviețuiască la preșcolari! Mai știm că achizițiile de cărți se fac, nu neapărat, la voia întâmplării în unele județe, ci cu reținerea unor procente din partea directorilor, cum se întâmplă într-o bibliotecă județeană din Oltenia. După participarea cu cântec și interese la unele târguri de carte am scris și vom mai scrie, fiindcă anomaliile din cultură sporesc și persistă, iar lășitatea proverbială a unora încurajează impostura și înavuțirea. Trebuie să jucăm cu cărțile pe față, fiindcă banul public, despre care vorbea cu patetism și demagogie Mona Muscă, nu trebuie să devină câștig pentru paraziți, profitând de nepăsarea autorităților. Sau, dimpotrivă, cu complicitatea lor.



Credința și cultura

adrian g. romilla

Cunoscut mai ales prin *Jurnalul fericirii*, N. Steinhardt e încă incomplet așezat în cultura română, asta fără să mai luăm în seamă și ambiguitatea inedită a destinului său. Intellectual evreu condamnat de regimul comunist, convertit la ortodoxie și în cele din urmă călugăr, N. Steinhardt și-a înscris definitiv existența pe un traseu absolut românesc. În ultimii ani a intrat în manuale, a fost tradus în afară și i s-au dedicat destule articole și studii elogioase, sub varii semnături.

Totuși, opera sa eteroclită - eseuri de critică literară, mărturisiri, predici - a rămas, cel puțin până acum, împrăștiată în texte editate și reeditate, grupate și regrupate, nelăsând să se contureze un tablou complet și clar, cum ar merita, ca unul dintre ultimii reprezentanți ai interbelicului românesc. Inteligența sa scilpitoare,

cronica literară

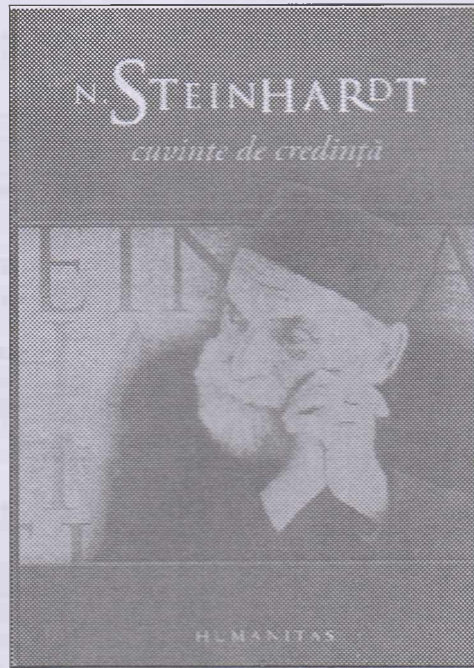
vocația prieteniei, curajul deloc histrionic și cultura imensă de care dispunea trebuie susținute din plin prin ediții solide, cu indice de nume și teme, cu note și studii introductive. Doar astfel locul distinct pe care autorul *Jurnalului fericirii* l-a degajat de-o bua vreme în cultura română va fi mai bine conturat.

E exact ceea ce a făcut de curând legatarul și mai tânărul său prieten, părintele Ioan Pinteș, reeditând la Humanitas operele monahului de la Rohia și încercând să rămână cât mai fidel manuscriselor originale. Cu ajutorul Vioricăi Nișcov, alcătuitoarea *Cronologiei*, Ioan Pinteș a redat acum circuitului public arhiva Steinhardt aflată în posesia sa, cu întreg aparatul editorial necesar unei eficiente receptări.

Cuvinte de credință reia predicile adunate anterior în mai multe rânduri sub un titlu de împrumut, *Dăruind vei dobândi*. Cu puține excepții (*Ce-i datorez eu lui Hristos*, *Vocația monahală*, *Tabăra Măgura și mănăstirea Ciolanu*, *Crez ortodox*, *O picătură de sânge*, *Reflecții călugărești*), textele lui N. Steinhardt comentează rafinat și substanțial temele nou-testamentare ale pericopelor duminicale, trecându-le printr-un filtru de creștinism asumat pe deplin ca drum al bucuriei de-a trăi întru Hristos, dincolo de norme rigide și de formalisme ucigătoare de duh (*Domnul a venit să ne mântuiască și să ne scandalizeze*, sună kierkegaardian unul dintre „cuvinte“). Vii, savuroase și percutante, împănate adesea cu referințe laice și cu citate englezești, conjecturile steinhardtiene ies vizibil de sub spectrul unor predici obișnuite, eșuate de cele mai multe ori într-un

limbaj de lemn și în hermeneutici de seminar. Înșuși a trecut între „universaliile“ călugăriei stilul echilibrat și expresia inteligentă și actualizată, pentru ca mesajul să-și atingă scopul și deloc în ultimul rând să placă: „Demonul lozincăriei și al stereotipiei ecleziastice este la fel de real și de virulent ca geamănul său din literatură; pândește pe toți arhierii, preoții ori monahii, umblând fără odihnă și căutând pe cine să înghită, să compromită, să sterilizeze. Cele mai bune și mai frumoase simțăminte ori mai folositoare învățături sunt anihilate de tipizarea verbală, care-i simptom de lenie, frică și uscăciune a inimii“. Autorul citează cu aceeași ușurință din Stăniloae și din Heidegger, din Dostoievski și din Bergson, din patristică și din Dante, transformând ideea textului evanghelic într-un veritabil eseu religios în care teza creștină e argumentată exhaustiv și scilpitor stilistic.

Primejdia mărturisirii a mai apărut, sub același titlu. De data aceasta, afară de cele șapte zile de dialog elegant și mozaic cultural (împărțit după model biblic: *Ziua*

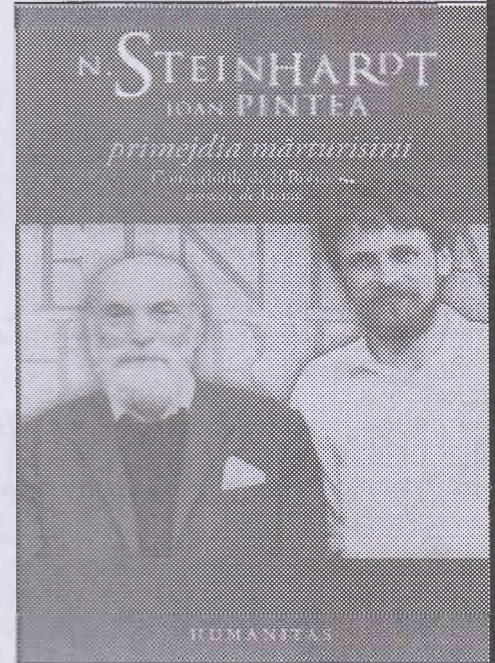


întâi, *Ziua a doua* etc.), ediția mai cuprinde fotografii ale monahului din vremea peripatetizărilor cu Ioan Pinteș, câte un foarte scurt „supliment“ la finalul fiecărei convorbiri (extrem de variat ca referințe: *Eminescu*, *Despre Vasile de la Poiana Mărului*, *Despre bunătatea sufletească*, *Despre romanul Fabien de Erich Kästner* ș.a.), precum și fragmente dintr-un *Jurnal cu și despre N. Steinhardt* al edito- rului, întregind, astfel, imaginea de atunci a vârstnicului *pater* și mai tânărului său ucenic.

Dialogurile „întrupate la Rohia“, cum le numește Ioan Pinteș, redeschid orizonturile binefăcătoare ale autenticei culturi române inter și post-belice, interzise în

anii aceia (1987-1988), dar extrem de ispititoare pentru orice intelectual avid de informație și de contactul cu marile nume. N. Steinhardt povestește despre C. Noie, M. Eliade și Sergiu Al-George, comentează texte de Ortega y Gasset și Kavafis, face excursuri despre lectură, viață, călătorie și cărți. Chilia și împrejurimile de la Rohia devin, în cele șapte zile de convorbiri înregistrate, un al doilea Păltinș, unul definitiv înscris sub auspicii sacre.

Textul *Despre agonia Europei*, inedit până acum, îl aduce pe monahul de la Rohia într-

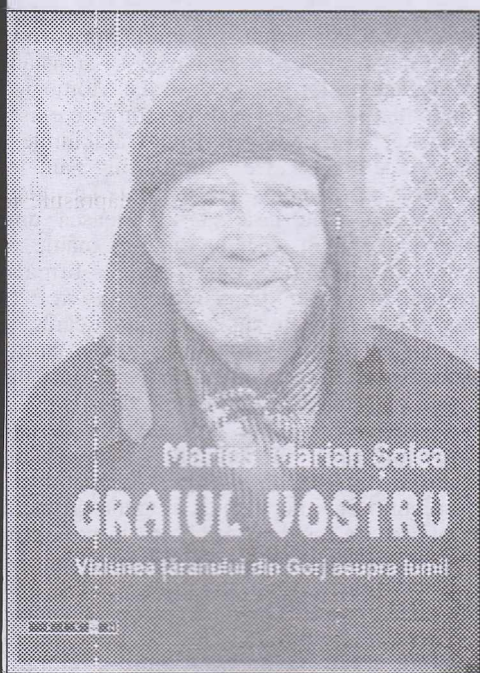


postură surprinzătoare, aceea de comențator politic. Cadrul e descris dintr-un punct de vedere impropriu timpului și locului: „stăm față în față și începem o convorbire care va fi, probabil, atipică (pe alocuții inadecvată unui spațiu monahal și fără de „călugăresc“). Odată cu această „ieșire în lume“, N. Steinhardt își plimbă spengleria interlocoșorii prin evenimentele importante ale istoriei mondiale din ultimul secol (XX), pentru a releva rădăcinile politice, religioase și culturale ale așa-numitului „declin european“. Competențele istorice ale monahului de la Rohia se adaugă celorlalte, confirmând încă o dată, în cazul său, vocația de împăciuitor al culturii și a credinței. Căci la nici unul din autorii români contemporani laicul nu conviețuiește mai firesc cu religiosul, nicăieri credința cea mai fierbinte nu transfigurează mândria delicat concretetea profană a culturii redându-i dimensiunea sacră.

Ceea ce Steinhardt a afirmat despre iudeul Nicodim se potrivește perfect pentru sine: „nădejde, nebună nădejde, intelctualilor unui sfârșit de veac covârșitor de tipărituri, informații și servomecanisme, înfometat de credință, dibuind în lumea semnificațiilor și semnificatele urma afacerilor Atotțiitorului și a făgăduințelor lui Hristos“.

Edițiile îngrijite de Ioan Pinteș la Humanitas ni-l arată pe Nicolae Delarohia încă o dată așa, ca pe un veritabil dibuit în cultură al urmelor lui Dumnezeu cu Răstignit.

Marin Mincu avea perfectă dreptate să compare volumul lui Marius Marian Șolea, **Graiul vostru** (Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2006) cu binecunoscutul **La mici** („Sorescu a înregistrat acel ton idiomatic profund al locuitorilor din satul său natal. Bulzești, creînd apoi o adevărată saga a bulzeștilor. Am același lucru face și Marius Marian Șolea pentru idiolectul diferențiat al celor din satul Brjean Corșor”). Probabil că avem de-a face cu aceeași carte „vorbită” din literatura română (prima fiind **Amintirile** lui Ion Creangă), în care conține mai puțin înregistrarea discursului ca poezie sau proză, și mai mult rolurile, mecanismele și structurile care se dezvoltă, scopul lor fiind unul declarat recuperator: „În memoria bunicii mele Maria, de dorul căreia am scris mare parte din acest volum, folosind deseori rostiri și cuvinte vechi, în care am început eu să vorbesc limba română. Consider că, dacă acestea se vor pierde, se va pierde timpul”. De altminteri, intenția **Graiului nostru - Viziunea țăranelor din Gorj asupra lumii** nu este numai una anecdotică, nu se urzărește o „comedie a limbajului”, ca la Marin Sorescu, unde „poemele se bazează pe mecanismul silogistic al anecdotei, care, pornind de la anumite premise, se dezvoltă pe parcursul unui poem, având în final concluzia-poantă și anticli-



max metafizic ce figurează paradoxul” (Marian Popa). Marius Marian Șolea transformă poemele în situații de comunicare, dar aduce, în afară de vorbitor (emittor) și ascultător (receptor), și un martor al mesajului: cititorul, astfel că timpul lecturii, timpul scrierii și timpul desfășurării scenice a dialogului ajung să coincidă. Funcția fatică a limbii se exercită asupra ascultătorului (care-și schimbă, ca în orice dialog, statutul și se transformă la rândul-i în vorbitor) și asupra martorului în egală măsură (este vorba despre cele două funcții ale limbii despre care pomenea Roman Jakobson, cea fatică - „există mesaje care servesc în primul rând la stabilirea omunicării, la prelungirea sau la întreruperea ei: ele controlează cum funcționează canalul și circuitul, atrag atenția interlocutorului sau confirmă faptul că acesta rămâne în continuare atent” - și cea metalinguală - „ori de câte ori transmii mesajul sau receptorul său simt nevoia să controleze dacă folosesc același cod, vorbirea se concentrează asupra codului”). De aici, caracterul redundant al discursului, surplusul de informații, repetițiile, toate asigurând oralitatea de tip popular a poemelor: „mda, nu zăc, era pe-aici, pe undeva, o greșală/ da’ frica trebuia să fie întretănută cumva, așa trebuia / frica de bărbat și de Dumnezeu / maa, ce dragoste se naște din frică” (**Ritmuri din Corșor**). Chiar și în partitura poetului există particularități fonetice și lexicale tipice zonei, căci, din dorința de a asigura coerența și fluiditatea discursului, Marius Marian Șolea nu schimbă decât rareori registrul lingvistic, dar și atunci introduce în propriul mesaj fragmente din mesajul celui-lalt, refuzând transformarea literară a vorbirii directe în vorbire

Arhitectură umană



valeria manta-tăicuțu

indirectă: “«hai și tu cu mine într-o lună la târg și ia cu tine și poeziăele tele./ stăi și ascultă cu oichii belit’ în mijlocu’ lumii dacă te întreabă/ careva cât fac... da’ iote, mă luai aci cu vorba și Munteana/ o fi cu capu’ su’ ea în iesle! sa’i/ așa zicea ea, cu poeziile știa că e forțată comparația prin criteriu./ «în sânua ei» mă aprecia, dar nu spunea/ pentru că nu avea nici un folos de la nimenea/ era mândră de nepotul ei «că nu pune gura pă țâgarie și pă beutură/ și nu vorbește gura fără el». s-a supărat de vreo două ori/ «că mă încred deștept» și nu mă uit niam la fetele din sat”.

Majoritatea poemelor pornesc de la un nucleu epic și se dezvoltă apoi prin digresiuni, reluări, dar și prin sciziparitate, până ce se obține o întregă colonie de microtexte în raport de contiguitate; selecția și combinarea nucleelor epice depinde, ca la Proust, de câte un element - aparent banal - care determină fluxul memoriei. Întoarcerea în copilărie se petrece în multe poeme, dar de fiecare dată altfel, satul și oamenii lui, obiceiurile, tradițiile, mentalitatea conturându-se în fața cititorului-martor treptat, din fragmente care trebuie recumpuse la lectură. În **Graiul vostru** nu există o succesiune cronologică a secvențelor epice, timpul este unul fabulos, putem vorbi despre o simultaneitate a prezent-trecut-viitorului ca în basme, astfel că întoarcerile nu se fac niciodată în același punct și nu au niciodată aceeași intensitate. Paginile mustesc de râsul înfundat al adultului și-ret care se transpune, cu detașarea necesară, dar nu bătoare la ochi, în vremurile când, luând act de arhetipul matern, descoperirea de fapt sexualitatea misterioasă (nu și traumatizantă) a lumii: „De mic, m-am trezit în sat și am fost contrariat/ în primul rând, oamenii, erau niște diferente.../ în al doilea, țâțele și mătăle, să mă explic:/ vedeam la muieri că aveau ceva ciudat în piept/ ba mai și auzeam pe careva spunând: «mă, băiete, hîm/ da’ ce piept mai are a lu’ cutare!»/ io nu făceam diferență.../ în schimb, ceva mi se părea în neregulă/ și mă tot uitam la ale două boldoașe din piept/ odată, venind cu vitele de la izlaz, peste drum de Fântâna/ lu’ Grigoroiu, le-am văzut prima oară/ și am rămas foarte impresionat:/ erau așa de albe și atât de libere!/ cu două floricele în vârf! nu mai contează ale cui erau.../ țâțele își desfăcuseră tainele și negura!” (**Mătăle și țâțele**). De fapt, în viziunea țăranelor din Gorj (și nu numai), sexualitatea este o problemă care trebuie tratată cu umor, rareori luată cu adevărat în serios și relatată eufemistic nu din plăcerea bârfei, ci a râsului stenic: „am ascultat cum vorbeau doi moșnegi de una, «măi omenoasă».../ dacă tot mă găseam pe acolo, de ce să pierd cunoașterea?! - mă, cică, az’noapte, iar s-a tăiat a lu’ Orbeta în firu’ de iarbă./ - eee... da’ de un’e știi mbeata? i-ai fânat șervetu’?! - păi veni Lena de la Matiești, cu noaptea în cap/ și aia umbla pe su’ Grindurii, cân’ să rupea zăua în două./ zî și dumneata, ce să caute?! - venea iar cu fusta scuturată.../ fii sigur, dumneata, ca iar o atinsă viața pe la broderie!” (p. 113).

Ion Creangă, renumit pentru „corozivele” sale, îi lasă lui Nică ingenuitatea și-i mărturisese cu mare fereală și pudoare inițierea în tainele adulților: nici Marius Marian Șolea nu merge mereu cu limbajul „pe ulița mare”, dar inițierea lui este oarecum diferită, în trepte care pornesc din bătoare (bunica și bunicul sunt hâtri, înțelepți și slobozi la gură) și continuă prin casele vecinilor, pe la răspântii, la fântână, la gârle, în locuri umbrite sau destins și „hăulit”, peste întregă întindere a satului. Limbajul direct, șumos, schițuitor, conturează arhetipuri și ritualuri pe care se fundamentează viața colectivității și de la care nu se abate nimeni în chip flagrant. Femeia trebuie să fie conform modelului de mamă și soție, supusă și muncitoare („oamenii cunosteau bine muierca/ și nu-i îngăduiau să vorbească ne-nrebată (...)/ acuma s-o spunem p-a dreaptă: deși era socotită proastă/ și nu prea avea drept la votare, cam toți știau că țânea casa/ și toată rânduiala, iar la lucrurile ale măi mici îi mergea bibilica”, în timp

ce bărbatul „era om, nu leșinătură, avea măsură și casa era casă/ nu se ocupa cu toate cacaoavele” (**Ritmuri din Corșor**). Copiii trebuie să rămână în sat, să-și dureze gospodăria și familii și să păstreze legile nescrise ale pământului, orice evadare (chiar și celebritatea ulterioară a rătăcitului prin orașe ori țări) fiind taxată: „ce cau’ tu cu muzăca la televizor, mi-a zâs mie Pleșcănoaia/ că te-a văzut astă-vară la Mămaia aia cum te ocărai cu unii/ vină, mă, la casa ta, ce, aci n-ai cu cin’ te ocări?!/ vrei să te omoare mafia aia din muzăcă/ de care te-a auzât vară-mea vorbin’? bă, îț’ dă unu’ una-n cap/ în puterea nopții de-ț’ ia mau’ ori îț’ dă brânci cu capu-n jos/ într-un gâldan!/ ce nevoie ai tu de desucheații ăia? ori te-ai pus pă cântat/ și io nu știu? ai crescut aci, da’ io nu te-am auzât odat’ ciricăind/ pă bătoare, te-nvârț’ tu, te-nvârț’ până dai de ele! și vez’ tu/ că nu te scoate nimenea din bucluc, n-au nevoie nici ăia/ pă care zăci tu ce-i ajuț’! ai fost tu p’în țări străine/ până lângă mărșile țării chinezăști și tot îț’ știa ăștia urma!”.

Monografia satului Corșor, realizată fără pic de respect față de idilismul artificial al altor încercări asemănătoare, se construiește pe baza unui limbaj viguros, care nu are niciun punct comun cu literatura care se scrie acum, fals novatoare și bazată pe trivialitate ca scop în sine. Codul manierelor rurale, deși infestat cu „virusi urbani”, și-a păstrat puterea de influență și funcția reglatoare și, chiar și atunci când tonul este familiar și batjocoritor, personajele nu cad în vulgaritate. O ceartă între vecine e violentă și echitabilă, aparent nemi-

cronica literară

cind totul, ca furtunile de vară: „- ba fii tu a dracu, fă, că s-au dărâmat toate pe voi, n-aveți de un’e/ bea nici apă rece! sunteți niște leșinături, băăă, niște leșinături! vă uitați la trei plătegele ca la oichii din cap! bă, fire-ați ai dracu,/ vă bagă în foame două găini! vă mâncați de su’ unghii, băă,/ sărăciturilor!/ firi-a dracu să fii tu curvă, s-au pus pă tine și câinii, făăă, fă/ și câinii, fă, s-au suit pă tine, toată tinereța ai stat cu cracii-n sus/ pă slăvile cerului ai fost harnică, fă, numa’ la coțait și la icnit/ firi-a dracului de boșită! las’că-ț’ azvârț’ io găinile țapene peste/ gard!” etc, etc, dar cu un final surprinzător: „uite așa se stingea domol discuția, precum a și început, duminica, la biserică, o auzeam pă una zăcând ăleilalte: iartă-mă, Stano, iartă-mă/ ca să mă pot griji, și tare mă mai minunam de arhitectura asta umană” (**Vecinele**).

Țăranul din Corșor este practic, raționamentele lui logice sunt categorice, dar se fundamentează pe o mitologie străveche și nu dau greș, iar stilul lui de viață nu s-a schimbat radical, ci s-a adaptat numai, „de formă”, la suprafață, ritmurilor vieții moderne. Cartea despre acest țăran, pe care Marius Marian Șolea îl poartă cu sine fără inhibiții, are un final deschis, apropiindu-se astfel de structura epică romanescă. Ultimul personaj care „toț așa cum intră un om într-o amintire/ s-a dus acasă” este Nelu lu’ Grigoroiu, păntia lui, parcă desprinsă din celebrul **Francion** al lui Paul Scarron având rolul măștii care ascunde lacrima. „Măi, fraților, să vedeți ce mă gândii eu/ că v-ar prinde bine să mai aflați și. nu știu cum,/ dar, de cele mai multe ori, mă surprind gândind în favoarea mea.../ scriu aici și întâmplarea asta, cu toate că Valica trăiește/ și, dacă o auzi ce am scris eu pe speșele ei și m-o prinde prin sat,/ aia pune puru’ pe mine și pe toată importanța lingvistică/ a acestui poem, cu idiomul lui, cu tot”. zice autorul, părăndu-i parcă rău că nu mai poate continua la nesfârșit cu poveștile din satul lui, Corșor...

Câmpia ca sentiment

Pentru fiecare dintre noi lumea își are fețele ei, unele colorate în deal, în munte, în mare sau câmpie, mai mult sau mai puțin aproape de inimă, după cum ne-au fost viața sau gândurile. Iar când toate acestea trec prin inima unui poet, lumii i se adaugă, astfel, o altă „lume”. Aceasta curge prin penelul creatorului către sufletele noastre, îngânând-o parcă pe cea primordială.

Câmpia a fascinat sau s-a îngemănat cu spaimele / neliniștea. Pentru Ștefan Bănuțescu, câmpia dunăreană de sud-est s-a suprapus peste un „teritoriu imaginar”, „transformat” (în *Cartea Milionarului*) într-un spațiu muiat în utopic, chiar fabulos, unde realitatea se întretaie cu „cealaltă realitate”. Pentru Tudor Arghezi (în *Psalmi*) poate să fie și un loc departe, „sub cerurile goale”, unde mai pătrunde doar pasul rar și apăsat al uitării: „Tare sunt singur, Doamne, și pieziș / Copac pribeag uitat în câmpie”. Pentru Li Tai Pe era locul dinspre care veneau spaimele, năvălind asupra grădinilor sufletului: „Și vești îngrozitoare năvălesc dinspre câmpie / Barbarii peste lume iarăși cad” (*Gânduri de toamnă*). Dacă pentru Ion Pillat pare a fi un loc al nemărginirii, al pustiei și al libertății / eliberării: „E-n mine-o herghelie de armăsari... / M-aștern cu ei câmpiei, dar prăbușit în zare / Mă ridic iar; mai aprig sub nepăsarea lunii / M-arunc stăpân pe altul; mă-nțunec în pustie... / Și voi urla năprasnic în liniștea târzie (*Barbarul*), pentru Ilarie Voronca „pe câmp ceștile florilor ca pe

galaxia cărților

o tavă / se înfioară în stânjenei licoarea lunii”.

Pentru Nicolai Tăicuțu (pe care îl putem defini fără greș ca „poet al câmpiei”), autor al mai multe volume de poezie, câmpia e un sentiment, o parte din inimă, motiv de rostire ori de lacrimă, nemărginirea desenată undeva între iluzoriile capete ale zării (ținută pe degete de „fata morgana” și „permanența dimineților”. Sau „între muntele-mal/ și poemul-mal” - (*aflorent*). Este locul în care permanența își dă mâna cu evanescența: „acolo, un țaran/ și o țărancă/ la apus, o bibliu/ la răsărit, cimitirul.” - (*rar*). Sau poți să poposești cu degetele sufletului pe literele unui poem în care te trezești într-un sat-câmpie, într-o dimineață care parcă a păstrat mirosurile copilăriei: „precum o cameră goală/ proaspăt văruită-i/ câmpia primăvara” - (*o anume dimineață*).

Uneori, poemele lui par sta-npe în care peisajele, oamenii se „aștern” pentru a re-desena câmpia: „acolo, o uliță/ și un salcâm/ o fântână și o biserică// acolo, singurătatea ploii/ singurătatea vântului/ singurătatea bucații de gresie/ pentru ascuțit coasa” - (*rar*). Alteori pare că „versuri-nisip” - „descriu poemul” pentru că, la urma urmei, „pietrișurile sentimentale/ sunt acele versuri/ pe care poetul le ține pentru sine/ și nu le scapă printre degete” - (*pietrișurile*). Poate și pentru că, între firele de câmpie, sentimentele, gândurile se aștern în poeme, se răsfiră vreun vis: „surăsul se retrage/ treptat-treptat/ într-un punct/ ascuns după ușă” - (*coșmar*) sau se ivesc culorile fericirii: „zâmbetul meu/ la apariția ta/ primește doza de încredere” - (*ivire de poem*) ori locul în care se țes dureri și tristeți: „desângerați este zarea/ pe unde am trecut” - (*desemul*), locuri zăvorâte adânc în povestea-amintire: „pe locul acesta am șezut/ noi, caii trapului verde// aici a venit câmpia - (*descălecat în iarba crudă*).

Avem de a face și cu o mixtură de modalități de a colora, parcă, totul, în câmpie. Gândurile, sentimentele, imaginile și amintirile, chipurile și peisajele sunt „prelucrate”, îmbră-

cate în vers, dobândind o nuanță de nostalgie. Poate că este lirismul unui om care a transformat grațiile lumii în vrejuri de „versuri-nisip” „cernute întâmplător/ pe nud de femeie dormind” sau „versuri pietriș”, care „descriu poemul/ cu femeie dormind/ pe ghimpi” - (*pietrișurile*). Poate că este un suflet care a îmbrăcat în haina (oarecum locvace, dar care și construiește forțat ziduri între suflete) pe care ne-o dăruiește socializarea impusă de acest modus vivendi din zilele noastre, dar care se regăsește într-un peisaj (real sau ascuns în inima lui) colorat în câmpie. O câmpie pe care o vede nu ca, de pildă, John Ruskin, care cerea reîntoarcerea la epoca în care industria nu distrugea iarba, nu îngrădea zarea, ci, cum scrie chiar Nicolai Tăicuțu, ca pe „incinta dintre colină și dunăre, tot timpul deschisă și inundată, în care îmi ispășesc pedeapsa de a mă fi îndrăgostit de fata morgana/ îndrăgostit până la răscrucea metaforelor.” (p. 56)

Nicolai Tăicuțu, sfânt, fără a fi confesiv, este parcimonios în folosirea cuvintelor/ metaforelor, nu face risipă de tropi, agreează versul scurt, mai curând bogat în sugestii decât în sentințe/ „explicații”, aducându-ne, prin această carte, ca de altfel și prin celelalte ale sale, „poemul câmpie” care „se descrie/ ca apariția zorilor după o noapte de vară cu ploaie - (*descriere*) până la ușa inimilor noastre, unde bate cu degete nămite din „o încercare a zborului/ doar prin cuvinte” - (*zbor de interior*). Lectura poemelor din această carte nu degajă tristețe, ci dorința de introspecție, de căutare, de re-răsfirare a amintirilor, dar, după ce l-ai terminat de citit, poți asculta minute bune muzica lui Brahms șoptind și despre „Singurătatea câmpiei”.

Un poet pentru care poezie înseamnă câmpie, iar aceasta poate să stea cale de un vers și rezemată pe cuvinte.

(marius chelaru)

Perpetua sondare a sinelui

Discursul poetic al lui Costel Bunoaica - e vorba de volumul *Uciderea sinelui. Demoni sau zei* (Editura Star Tipp, Slobozia, 2005) - se vrea o tentativă de conciliere a părților dual-contradictorii ale eului și ale lumii prin care acesta se perindă sub zodia mistuitoare a iubirii ce conferă un sens major existenței.

Demersul liric e, deopotrivă, spovedanie a unui sine ce, nesocotind imperativele divine de a pași imperturbabil pe căile drepte ale moralei creștine, s-a lăsat ispitit de vocea cumpărătorului negru de suflete, căzând fie în păcatul trufiei, fie în cel al duplicității, perversitate de ființă și unul, ca și celălalt. Marea, perpetua și sfâșietoarea dramă a ego-ului constă în nevoia presantă de a-și alege destinul. Ipostaza e veșnic una bi-vială: într-o direcție se profilează paradisul, pauper și plictisitor, în alta iadul cu toată forța lui de fascinație. Poetul are nevoie, experimental vorbind, de îmbogățitorul prin excelență termen de comparație, austeritatea configurându-se prin raportare la opulență, cumpătarea prin punere în balanță cu desfrăul, adevărul proiectându-se în toată măreția lui doar în urma experienței erorii, dragostea avivându-se plenitudinar sub viscolul urii, obișnuința reclamând, la rândul-i, balonul de oxigen revigorator al insolitului răzvrățitor ș.z.n.d. Poetul se revoltă împotriva zămînteniei, obedienței, suficienței, trăirii exclusiv paseiste, încremenirilor în proiecte nicicând onorate, acceptării fără crâcnire a ritmurilor robotizante ale existenței cenușii-vivotante. Curgerea timpului care nu ne implică în niciun fel e generatoare de angoase greu sau deloc izbăvitoare: „A mai trecut o noapte. O spun cu regret, ca un

om conștient/ de ceea ce pierde și, până urmă, de ceea ce ar putea câștiga./ E scris legea firii: nu poți să te înalți, fără să cazi;/ nu poți să iei fără a da... A mai trecut o noapte odată cu ea, viața mea s-a mai/ împușinat cu ac. Sincer, Doamne, îți spun, nici nu știu/ ce fac. Să mă bucur? Să tac?” (*Încă e bine conștiința țipă în mine*).

Introspecțiile lucide, sondările responsabile sinelui și ancorarea lui de și în viitor devin tot atâtea pledoarii pentru cultivarea valorilor umane până și din perspectiva paradoxală a Turnului de fildeș ale cărui misterioase ambruri pot da, de ce nu, spre agora, spre categorii anticipata zi ce va să vină veșnic îndumnezeitoare: „Stau în turnul meu, obosit. Este azi ziua de mâine. Ziua de/ ieri a fost doar un vi. Soarele nu se lasă convins și mă ceartă./ Jumătate din mine suspină. Cealaltă așteaptă. Nu se împacă./ desigur, cu sine” (*Deschid larg umbrela. Plouă ca în Venezuela*)”

Uciderea sinelui material conduce la purificarea și consolidarea duhului. Întunericul mistuit naște lumină, debarasarea de lutul vremelnic și demonizat e condiția *sine qua non* a zborului angelizant-zeificator. Aparențele, de regulă înșelătoare, trebuie învinse și, chiar dacă demersul acestei devenirii e unul aspru, fiind merită să-și reveleze esențele și să-și astâmpere la fântâna lor setea ei astrală. Momentele de îndoială privind această învrednicire există dar poetul își învinge prin rugă slăbiciunile și rătăcirile efemere: „Ce slujitor al Tău mă socotesc. Și credincios Ție îți sunt. Tu judec nedreptatea și nu lăsa să se fălească un împotriva celuilalt, căci lucrând cu mânie, și capătă învrăjbeala, care aduce bogății păcatului și morții. Ci Tu nu asta vrei. Că învață-mă să binecuvântez de sunt ocărat, și rabd de sunt prigonit, să mă rog de sunt hulit”. Respectiv: „Cuvintele mint. Privirea înșală. Nu este pe dinăuntru ce se vede de-afară./ Ușor praf. O spoială. Te pot orbi, te pot deruta. Mîntea migrează. Să rămâi fără stea” (*Viața sub lună, parfum de cucută*). Și poetul măștie că, muritor fiind, trebuie să pună ordine în timpul care i-a fost hărăzit și a cărui nerăbdare i-o simte tot mai acut, concomitent cu dorința de resacralizare: „Acum mă grăbesc ca și când inima încă ar bate./ Cu viață cu tot. Cu păcate. Cu visele re-mplinite. Cu cele bune ratate. Nu m-am grăbit niciodată. Acum mă grăbesc. În pământ/ neliniștitele larve așteaptă. În văzduh Tatăl ceresc./ Graba mea afl-o, aflând când greșesc” (*Așteptare, grabă și plecare*).

Drumul credinței e unul ascendent întru lumină, iar parcurgerea lui e una stringentă și inevitabilă: „În față am soarele. În spate am luna. Arată-te, Doamne./ se zvonește furtuna!” (*Așteptarea la porți, dans iluzoriu*). Cea mai mare dorință a poetului e ca timpul să nu-i altereze eul primordial înalt, nerobit instinctelor, în ciuda tuturor peripețiilor extaziale a căror provocare n-o poate refuza: „La plecare întotdeauna e simplu./ La întoarcere-i greu! / Doamne, dă-mi o singură putere să fiu./ după fiecare plecare, tot eu!” (*Uciderea sinelui beat*).

Discursul poetic al lui Costel Bunoaica e un perpetuu și încrâncenat dialog între sinele care și-a epuizat karma și cel ce-și ispășește încă neîmplinirile metempsihotice ale acesteia: „Eu plecam către viață. Tu plecai către noapte. Mai aveai de săvârșit o lumină. De trecut o lacrimă./ Și încă o vină. Peste apele tulburi. Și grele. Din zilele mele./ Trupul meu era gol ca un stol de fluturi fără fluturi./ Ca visul din care ieșiseși, încet, să te vânturi./ Veselă./ Tristă./ Era gol trupul meu de iubire. De păcate prea plin./ Doritor să iubească femeia siliștră. Cu chip frumos./ Și senin” (*Marseieza orbilor*).

Cartea aici în discuție e una de maturitate a poetului din Slobozia și ea consolidează un nume ce și-a găsit adevărata voce lirică.

(ion roșioru)

rice răsturnare a ordinii sociale în vreo țară, mai ales când e provocată de o invazie străină, cum s-a întâmplat în România, produce o sumă mare de efecte imediate, previzibile, în formitate cu „programul” ei (chiar și atunci când scapă întrucâtva din mâna creatorilor), dar are efecte neprevăzute de esență, surprinzătoare sau neglijate. Și la noi în țară, în ciuda obiectivelor urmate de la revoluție comunistă, s-au produs și fenomene secundare, perfect explicabile dacă ne gândim la pătura conducătoare eliminată prin distrugere, persecuție și marginalizare. Revoluția de după 23 august 1944, dar mai ales de după 1947/1948 a ridicat nu proletari idealști, doritori de dreptate socială, ci mari cantități de inoanțe umane, inși care n-aveau idee de Marx, Engels, Lenin și Stalin, dar rămân ca subprodus al răsturnării amintite, fiind late cei mai direcți profitori ai ei (căci funcționarilor propriu-zis nu li s-a schimbat aceeași măsură soarta).

În aceeași ordine de fenomene dezagregatoare, au apărut și au ajuns la notorietate felul de inși din straturile barbare ale populației și care ar putea fi numiți „fondul latin” al poporului, ca să folosesc o metaforă a lui Blaga, părăsită de el, dar nu pusă de un anume sens. Contraselecția operată pe scară națională a căutat să elimine elementele (oameni și instituții, mentalități, idealurile) civilizației occidentale pe care o sută și mai bine de ani românii le furaseră benefic din Europa și, recent, mai

opinii

de departe. S-a promovat, direct, dar și inconștient, tipul barbar presupus genuin, dur, neîncărcat cu zestrea nefastă pe care o avea burghezo-moșierimea, la început înarioră apoi franțuzită, în fine cu și mai nefaste aspirații anglo-saxone. Politica aceasta a eșuat în ceea ce privește adevăratele scopuri, dar unele efecte grave a avut literatura noastră: a „căzut”, s-a prăbușit la un nivel inimaginabil de jos, dar nu fără unele rarissime „realizări”, efecte la rândul lor secundare și impure ale crimei perpetrate pe scară maximă, dar având o certă valoare. Încolo de conjunctura inițial favorizantă.

Și scriitorul cel mai caracteristic pentru această anomalie nemaîntâlnită este indiscutabil Marin Preda care va deveni și unul dintre cei mai importanți scriitori ai comunismului. Or, el, ca și Nina Cassian, Petru Dumitriu s-a format și a scris într-o literatură și a debutat într-alta. Și, tot precum ceilalți, el s-a acomodat rapid și oportunist la noua „linie”, a servit-o cu piese caracteristice. (Adică ceea ce nu s-a întâmplat cu amarații săi de vârstă, rivali indiscutabili: Dinu Pillat, Pavel Chihaiia, Constant Ponegaru etc., ba chiar Eugen Barbu, care nu trece în tabăra (numită de rusește lagăr) comunistă. Dar cartea lui epocală, **Moromeții I**, oricât ar fi fost cenzurată de propriul autor, nu e scrisă după rețetă, dar are doar are atingeri cu el, e o victorie a autenticității; ca efect secundar dezvăluie ceva neașteptat: o umanitate obscură, ocultată de cei ce dăduseră tonul în cultură: omul venea într-un fel de Cumanie, cum am numit-o eu, nu am spus că el însuși ar fi fost „cuman”, cum își falsifică afirmația cineva.)

E o zonă identificabilă pe hartă, unde

De pe alt tărâm (IV)



alexandru george

toponime precum Comana, Caracal, Teleorman, Deznățui, Călmățui etc. vorbesc destul de limpede. (Se poate discuta despre o zonă mai largă cuprinzând câmpia din nordul Dunării, cu vechi și permanente infiltrații bulgare, cu oameni având fizionomia, dar mai ales nume străni pentru românul obișnuit; personal am apucat până la sfârșitul anilor '60 piețele bucureștene pline de „producători” care se exprimau perfect în românește, dar între ei se apostrofau în bulgărește. Când numărau restul, o făceau tot în limba lor de baștină. Acești sud-danubieni (cărora li se zicea greșit sârbi, erau foarte apreciați ca oameni harnici, mai ales ca grădinari, fiind de aceea colonizați încă din vechime, deci nu doar ca refugiați infiltrați la noi din cauza turcilor.

E ceva ce se trădează și în Siliștea-Gumești (de la Gună, derivat local din Gheorghe?) D.G. Geacăr în lucrarea amintită vorbește de onomastica localnicilor; dacă-l lăsăm pe Moromete avem pe Bălosu, Boțoghina, Cocoșilă, Iocan, Guica, Scămosu, porecle sau nume pocite, dar și Mizdra, Besensac, Cotelici, al Băldii, Udubeașcă, Turcin, Boldeață, Țutică, Baltac, Modan, Crâsmac, Țugurlan, Cimpoacă, Bodârlache, Isoșică, Plotoagă, dar, atenție! și un suspect Valache. Toate aceste stranietăți non-mioritice îl vor fi umplut de oroare pe Blaga care ar fi lansat apelul disperat către discipoli: „Nu lăsați literatura română pe mâna scitului aluia!”, iar M. Sadoveanu, care s-a ocupat și el cu „țărani”, ar fi spus: „Matali vrei să salbatăștii limba română!” Pentru ca G. Călinescu să refuze a citit până la capăt **Moromeții I**.

Vorbind cu avocatul N. Cerveni, cunoscut al lui Preda din copilărie și originar din preajmă, el mi-a dat repede dreptate, dar mi-a spus că, dacă rasial așa stau lucrurile, nu există cuvinte „cumane”, vorbirea nu trădează un alt neam, românizarea făcându-se din timpuri imemorabile. Exemplarul cel mai reușit intelectual este indiscutabil Petre Pandrea, care a făcut caz de fizionomia sa de tătar, explicând-o prin tot felul de teorii. Figura fizicește cea mai scandalizată rămâne Zaharia Stancu, rod al Pădurii Nebune, iar cea mai celebră N. Ceaușescu, originar din Tătărași Oltului.

Or, diferența între anumiți „țărani” de la câmpie și cei celebrați de Blaga e așa de mare, încât acesta a trebuit să-i numească pe primii „cojani” - ceea ce nu corespunde înțelesului ce se dă acestui cuvânt. Dar cel care a ilustrat cel mai bine situația a fost Preda însuși care are în opera și viața sa două momente, poate cele mai frumoase: impresia zguduitoare pe care i-o face bătrânului Moromete o țărancă de la munte și relația prozatorului nostru cu o femeie de aceeași speță. Aurora Cornu (chiar și o altă „țărancă”, dar din Nordul Moldovei, Sorana Topa, a fost îngrozită de vulgaritatea literaturii țăranelui Preda).

Acesta reprezintă un caz extrem al tendinței barbare spre violență și vulgaritate, cu atât mai nociv cu cât unele realizări literare rămân în patrimoniul estetic; dar, pe o linie similară, fără rezultatele lui uneori pozitive au mers toți prozatorii, uneori „reformându-se”, ca Petru Dumitriu sau prin

resurse proprii ca Eugen Barbu, trecut de partea regimului cu destulă ezitare și mai ales întârziere. În tot cazul, scrisul „bolovănos” a fost o marcă de succes măcar editorial, dacă nu estetic și cu aderențe în publicul cât de cât cult - Ion Lăncrăjan constituind o adevărată problemă prin care anacronismul său prelungit. Căderea în primitivism, indiferent că e fatală pentru unii sau simulată de alții, e o realitate pe care eu am trăit-o, în fapt, întorcându-i spatele și confundându-mă în lecturi și speculații pe proprie seamă: a ignora o literatură care dădea 2-3 cărți notabile într-un „deceniu” (numărând vreo 15 ani) nu era nici o pagubă, dar nici vreun chilipir.

În aceeași situație se afla cinematografia din care, imediat după 1948, se interzisese filmele occidentale, peliculele rusești devenind coplesitor dominante. Și de ce nivel erau ele se poate deduce din jurnalul lui Radu Petrescu, dar mai ales din cel al fericirii pe care ni l-a lăsat pasionatul cinefil N. Steindhardt; și lui, ca și mie, ele i-au lăsat impresia lamentabilă de epigonic și vetust. Dar aceste aprecieri ar fi de pus alături de entuziasmele unui alt pasionat, Radu Cosașu, cultivator însă al romantismului revoluționar, pe care dispariția iubitelor noastre filme occidentale poate să-l fi și bucurat în numele... cauzei.

...Așa că atunci când Tudor Cristea, un critic foarte binevoitor la adresa romanului meu **Oameni și umbre, glasuri, tăceri** îl corelează cu cele care ar fi putut exercita o presiune în anii de elaborare (1955, 1957) și citează pe Petru Dumitriu, apoi **Moromeții și Groapa**, mă simt obligat să-i spun că greșește: pe primul, cel mai odios, l-am cunoscut puțin și i-am citit două încercări nevelistice, care m-au impresionat: **Bijuterii de familie** (1949) și **Davida**, în ultima recunoscând o capodoperă. Dar realismul plat al acestora și al întregii sale **Cronici** era cu totul altceva decât proustianismul meu programatic, nu fără legături cu Italo Svevo. Despre ceilalți n-am luat cunoștință decât pe la mijlocul anilor '60. Barbu era știut de fratele meu ca un golan simpatic, antrenor împreună cu inseparabilul Ahoie, la un club sportiv de fotbal de maidan. Iar de Preda (despre care am spus că-l crezusem, grație **Moromeților**, un adaptator din folclorul ucrainian care-l născuse pe Ilia Muromet, un fel de Păcală), l-am citit abia prin 1962/1963, aflându-mă la mare și parcurgând pe plajă zguduitoră *die Verwanlung* a lui Kafka, am aflat despre **Risipitorii** de la o doamnă din grupul nostru care ne citea printre hohote de râs fragmente caracteristice din această ineptie. (Printre noi se aflau și doi tineri medici care ne comunicau traducerile lor făcute de amorul artei din Rilke și Mallarmé.)

Cititorul va înțelege că mă aflam în altă lume decât cea a „literaturii vremurilor noi” pe alt tărâm decât colegii mei de exact aceeași vârstă, N. Țic, Radu Cosașu, Titus Popovici sau T. Mazilu pe care-i ignoram fără nici un comentariu.

I

Biografia mea nici nu se poate numi biografie.
M-am născut om în cușca lupilor roșii.
O să spuneți că sunt un latin adevărat ca și
Romulus și Remus...
Dar niciunde nu ni se spune ce culoare avea blana
Lupoacei ce i-a alăptat
Spre a înălța Roma lumii!
Acum după 40 de ani de cușcă roșie
Naiv, mai cred că lupii, frați de-ai mei,
Le caut circumstanțe atenuante,
Ar fi putut fi vopsiți fără voia lor
Cu sângele nevinovat al oamerilor.
Palidă sentință,
Palidă consolare!
Mirosul unui singur fir de păr de lup roșu aprins
Te înnebunește ori te extaziază.
Mare brânză, îmi zic, deși a avea tot timpul, marea poezie a brânzei
M-ar face plăcut lupoaicelor și zice-se fericit.
Între-timp pe cușcă s-au schimbat firmele, după
Timp
Acum trăiesc în REPUBLICA LUPILOR.

II

Nicio dată n-am avut curajul și nici curiozitatea să mă
Fotografiez cu un lup roșu.
Toată viața am fost un idealist învățând deosebirile
Fundamentale între OM și LUP.
Deși în sinea mea, în suflet i-am iubit și pe oamenii prefăcuți.
În lupi. Chiar și în lupi roșii trăgând legate de cozi
Cuști roșii cu sârmă ghimpată, păpuși securiste, cu etichete sub
Forma creștină de CARNETE PCR. De milă
creștină, de cină creștină,
De minciună...
De gloanțe... de moarte...
Neamul lui Cain în ascensiune, mi se șoptește.
În cușca lupilor roșii n-am pat.
Dorm cu capul pe Capitalul lu. Marx
Iar gura și ochii îmi sunt acoperiți, astupați ca niște
Găuri nefolositoare Luminii, de Operele complete
ale lui I.V. Stalin.

Dar eu sunt POET!
Asta n-am mărturisit-o niciodată lupilor roșii
Când mă anchetau cu privire la a treia mea mână, invizibilă.
De JUDECĂTOR DE LUP!
În limba lupilor cuvântul POET nu există! Niçi Dumnezeu!
Deși își face Cruce, AZI, cu ACEEAȘI MÂNĂ
STĂNGĂ, LABĂ STĂNGĂ
Trădându-le fățarnicia și masa democrată,
În Bisericile Neamului Omeneșc.
Tot mai des vomit roșu! trebuie să-mi consult doctorul
Din mine.
Ce boală necunoscută, are ca simptom, voma roșie,
Doar la simpla vedere?

III

Un lup roșu securist nu mai vrea să dea laba cu mine
Uită că am trăit în aceeași cușcă.
Bietul de el, are coșmaruri! Mi se pare normal gândindu-mă la
Crimele lui și în gând, pățătoare de conștiințe!
I se pare că aș fi descris cușca roșie comună într-un ziar
Democrat al oamenilor și că eu aș fi semnat cu poza de om, în
Timp ce pe el l-ar fi desconspirat cu poza de lup roșu securist!
Cred că e plin de gloanțe prin sânge!
Și n-are cum să le dea drumul spre Om!
Cred că azi-măine va face implozie!
Într-un tablou clasic sau modern - urmărirea oamenilor de lupi
Și sfârșirea lor, mai mult psihică decât fizică
E o tortură geamănă cu Inchiziția, cu fascismul!
În democrație originală, cu fați umană, zic, doar după chirurgii
Estetice și oricum fățarnice, a întinde mâna și a primi, ÎNCA,
O labă necurățată de părul evclutiv, roșie de vopsea
Ori de sânge...

IV

Una e să fii Zeu și alta Cimpanzeu!
Una e să fii Om și neapărat alta Lup roșu!
Și pe deasupra rănit de moarte și ofensat în duhoarea
Lătrăturii de discursuri parlamentare, ale puterii de haită,
De colți otrăviți!
Homo homini lupus! Omul-lup, Omul șoarece!
Puterea și electorul!
Dar până când?

Cușca roșie a rușinii să ne-o purtăm legată de cozi,
Noi și copiii noștri prin Adunările Europei?
Așa cum am făcut Procesul maimuțelor, cel puțin pe ecran,
Trebuie, spune Poetul, Fiul Omului, făcut și
Procesul lupilor!

Înlăturând cauza, înlăturăm efectul!
Din cărți știu că lupii pot fi și domesticiți!
Dar nu știu dacă lupii-oameni, roșii crescute sub bastioanele
Răsăritului de soare ucigaș!
Secolul se apropie de un final șters.
Radierele istoriei și ale ignoranței și nepăsării multimilor
Șterg crime și destine!
Idealist cum sunt, mai cred că voi fi contemporan cu
Procesul lupilor roșii
Și nu din răzbunare ci din Adevăr!
Vreau să intru curat în secolul 21! Aveți ceva împotriva?
Cine este de acord, cine nu, cine, mai ales, se abține?

V

Am cravata mea sunt pioner - încă mai știu să cânte pușorii
De lup roșu!
Tatăl-lup ascultând pivește cu nostalgie pe o fereastră zidită,
Vopsită cu roșu.
În turnurile muzicale ale lumii a bătut ora 12!
Analfabet și ucigaș și sângeros el nu știe ce este un ceas!
Un simplu ceas, nicidecum Ceasul Istoriei!
Al Libertății înțelepte! Al Luminării celor mulți!
Nu vreau să cred, deși mă macină gândul că în Gospodăriile
Partidului Comunist, nedesființate, doar schimbate ca firmă,
Se cresc lupi roșii! Se antrenează lupi roșii! Se dreseză
După aceleași metode cu pistolul la tâmplă și leucoplast pe gură
Așa că nu mai faceți pe naivii întrebând:
- În 21, 22, cine a tras în noi? Cine-l ascultă pe
Tatăl-lup ca pe un Câine?
Poetul vă răspunde: Tot ei, Lupii roșii!

VI

Parcă Iisus a amintit ceva despre Lup și Miel!
Dar despre lupul roșu și miel? Lup roșu și om?
Lumina albastră a ochilor lui cosmici
Îmi arată cât de repede pot alerga oamenii-miei din
Nou, cu buletine de vot în loc de carnete roșii,
În labele și colții lupilor roșii!
O Rezervație de nebuni sau o Lume de manechine!
Aceasta să fie noua Republică a lupilor?
Poetul, ca un naiv, înțelege, deși bine, mai la urmă, lucrurile!
Dar el poate anticipa Revoluțiile, Schimbările, Transformarea!
Ce vezi. Poete?
Văd un tren și o hartă întergită întorcându-se spre Carpați
Și civilizații extraterestre răpind cușca cu lupi roșii, cu Câini,

Pentru experiențe genetico-animale,
Pentru extirpări de organe! Răpiți cu tot cu tribune și microfoane
Și familiarele pistoale de lup, Kalașnikov!
De ieri, după Apocalipsă, am început să uit ciudat, toate
Cuvintele lupilor roșii!
Acum am aprins din nou focul în vatra casei, am dat drumul ră
Și lunii și cântecului prin casă,
Am așezat la locul ei Oglinda prin care mă uit la soare!

VII

Biografia mea nu se poate numi biografie.
Am crescut și m-am născut în Cușca lupilor roșii.
Nămiiloși.
Deși eu port numele de Om Milos.
Am fost învățat săucid, să mint, să vorbesc limba lupilor.
Să fiu cât mai animal, cât mai sălbatic! M-am îndepărtat de mine
A fost o experiență care m-a costat parcă o viață!
O viață de om!
Cheltuită pentru cine, pentru ce?! Am avut un coșmar, un vis u
Deși mai văd lupi roșii vlăguți, agonici, cu togi democratice înveș
Amintirea lor vreau să o uit definitiv.
Să n-o moștenească copiii mei! Nici măcar Amintirea!

Și totuși să nu conțină, pentru subsemnatul, nici un avantaj Amarul Târg? Să nu-mi ofere chiar nimic, după ce ei, de bine de rău, i-am conferit o identitate poetică? Socotesc că am putea înclina puțin balanța în favoarea sa. René Girard: "Tema morții și renașterii înflorește în regiuni unde schimbările sezoniere sunt inexistente sau reduse la minimum." Cum ar veni: schimbările sezoniere ale Neantului mic-provincial îngreunat cu câțiva stropi de pitoresc.

Cât de larg poate fi conceptul de jurnal (însemnare diaristică, dar și gazetă), dacă până și *Divina Comedia* a fost considerată de către Alfred de Vigny o extraordinară gazetă politică „floreantină“!

Homosexualitatea: un aspect grotesc al sexualității. De care creatorii pederashi încearcă a se scutura fie prin elevație calofilă, analitică, metafizică sau pur și simplu snobă (Marcel Proust, I. Negoitescu), fie printr-o postură sfidătoare, mânuind ironia (Oscar Wilde), fie abrodând grotescul însuși (Witold Gombrowicz).

Un prieten care s-a „rătăcit“: unul față de care n-am săvârșit altă eroare decât cea de a-i fi fost leal, de-a fi ținut la el în toate momentele, fără excepție, de-a fi încercat să-l ajut. Oare de aceea, fără măcar să articuleze vreo explicație, mi-a întors spatele? Fără nicio explicație, însă nu și fără un gest lipsit de bărbăție, care, așa cum îl știam, așa cum îl prețuiam, ar fi trebuit să-l coboare în primul rând în proprii săi ochi. Mi-a fost dat a sorbi și acest pahar al amărăciunii, oferit de o mână dragă! A trecut de atunci mai bine de un sfert de veac, dar nu i-am uitat gustul. Gust intens, direct proporțional cu prietenia nespusă ce i-am purtat-o lui V.L., asupra căruia voi reveni, căci e, vrând-nevrând, un laitmotiv al amintirii mele. Oare să aibă dreptate la Rochefoucauld, atunci când ne avertizează că, oricât de rară ar fi adevărata iubire, că e încă mai puțin rară decât adevărata prietenie?

Citindu-l pe X, mă întreb mereu, intrigat, ce proporție există în scrisul său între inteligență și profunzime. Câteodată e doar inteligent, târându-și discursul articulat cu ingeniozitate, precum o barcă ce scârțâie pe uscat.

Constați - dar cât de târziu, când nu mai e nimic de făcut! - că într-un destin insatisfacțiile sunt mai importante decât satisfacțiile. Căci doar ele pot defini morală negativă a idealului, puternic până la urmă doar pentru că se refuză sieși.

A încerca să corectezi ceea ce nu mai poate fi corectat e ca și cum ai încerca să corectezi ceea ce nu mai are nevoie să fie corectat.

Fără a te nega uneori, pe dinăuntru, cu convingere, cu credință - da, cu credință! - nu poți înțelege nimic.

Mândria sumbră



gheorghe grigurcu

Cu I.D. Sârbu, vecinul meu de iobăgie ideologică alutană (oltenească), m-am întâlnit puțin pe lumea acasta, neștiind pe atunci că-l pot admira, că-l pot iubi astfel cum îmi îngăduie acum importanța lui creație protestatară. Oare ne vom cunoaște mai bine pe lumea cealaltă?

A fi înseamnă a scrie, dar a scrie, *hélas*, nu înseamnă neapărat a fi.

Există mărturisiri oarecum neutre, banale, pe care nu le putem refuza pentru că ar putea fi emise de mulți dintre noi. Și altele, atât de vii încât par îndoielnice, atât de personale încât par aproape ininteligibile, dar care, dacă te oprești asupra lor în clipe favorabile, îți dai seama că-ți vorbesc mult mai profund, că surprind întocmai „cazul“ tău, în ciuda aparențelor lor ermetism particular.

Intri câteodată într-o zonă a esteticului (de fapt și a speculației) atât de saturată de autenticitate, încât ai simțământul că nici o strategie explicativă, nici o soluție critică n-ar putea interveni cu eficiență. Existența textului e perfect congruentă cu semnificația sa, pe care o inspiri reflex, pe care o simți deplin, precum un act vital.

Nu ești decât un copil speriat de moarte (în ambele sensuri ale expresiei).

Așa cum într-o închisoare sau într-o cazarmă, din lipsa unor persoane de sex opus, cei aflați acolo recurg, de multe ori temporar, la relații de inversiune sexuală, colegii dintr-o clasă de liceu stabilesc adesea relații de prietenie relativă, care nu rezistă nici măcar primilor ani de după terminare școlii.

Un gol din care se hrănește alt gol și așa mai departe.

Politețea tot mai rafinată pe care o acorzi golului, nimicului. Din viclenie, din teamă, din indiferență?

Când nu ai ce spune, te poți salva exprimând chiar acest fapt.

Secvențe savuroase din *Prepeleacul* lui Constantin Țoiu („România literară”, nr. 39/2001): „Pe ușa albă, frumos lucrată, a redacției din Ana Ipătescu, tocmai intra «cu mersul lui mărunț de curvă» - cum spune H.L. (Horia Lovinescu?), răposatul - Eugen Simion. La vederea lui, Fănuș, care avea ce avea cu el, strigase, nu cu răutate, ci pe tonul voios, hazliu, al privitorului de pe ulița de țară: «Uite-l pe țucălarul lui Preda!». Cuvântul m-a șocat

și nu-l uitai de atunci. Pentru că Fănuș Neagu numește lucrurile ca și cum el ar lua ființă pe loc, în aceeași clipă în care le pronunță. Un magician al sunetelor cu înțeles. Era epoca în care E.S., încă nerealizat, ciugulea de pe spinările pahidermelor, ca păsările servante din junglă. Într-adevăr, mania sau slăbiciunea acestui critic, totuși laborios, profesionist, era să aibă un *patron* din care să ciugulească și să-l curețe respectuos de insecte. Patonii treceau, nevoia însă rămânea. Culmea e că, în ultimul timp, patron și-l alesese tocmai pe răzvrătitul bălai de odinioară, care-l beștelise. Azi, criticul vorbește de «viziunea fănușiană» ca de Faust, și-așa ajunsese departe de tot, potrivit clasicului: *cu iaurt, cu gugoșele, te făcuși vornic, mișele.*”

O scenă memorabilă, la TVR1. Domnul Anton Dimitriu, președintele Consiliului de Administrație al Radioului Român, în ziua demiterii domniei-sale abuzive, s-a văzut muștră de nimeni altul decât de... Adrian Păunescu. Circumstanțial, senatorul ceauștostoliescian și-a acoperit blana de lup a oportunistului feroce cu una de vulpe diplomatică, prefăcându-se a fi ușor derutat, întrucâtva stânjenit de rolul paternal care-i cerea, oricum (căci jocurile au fost deja făcute în culise), condamnarea celui devenit indezirabil pentru

memorii

cârmuirea PSD. Impertinența a căpătat ipocrite nuanțe de îmblânzire, ceea ce n-a făcut decât, prin alambicare, să agraveze impostura. Dar aceasta s-a manifestat și pe față, când bardul repus cu brio în circuitul politic l-a întrerupt pe prezentator și apoi a cerut un spor de vorbire. Marginalizat prin însăși maniera „discuției”, îmbrăncit în vorbe, domnul Anton Dimitriu nu s-a putut apăra așa cum s-ar fi cuvenit. Încă, așadar, un spectacol al restaurației biruitoare, s-ar zice, pe toate fronturile. Poate să mai publice domnul Ion Iliescu încă o sută de cărți despre Revoluție! O simplă imagine precum cea la care ne-am referit e în stare a le pune pe toate sub un semn de întrebare tot atât de greu cât fizicul mai marelui culturii din Senatul nostru actual.

Insatisfacția, nu ca un păcat, ci ca o virtute negativă. Mândria ta sumbră, târzie: să te nutrești din insatisfacția de sine, pe toate căile posibile.

1) **Timpul - rană sângerândă**
(Poeti români contemporani)
Editura Criterion



2) **Scheletul meu de muselină**
(Denisa Popescu)
Editura Tiparg



3) **Laminaria. Catrinel**
(Denica Popescu),
Editura Tiparg





ion moise

Deportatul 0841 (*Apare trăgând după sine un galoș. Ține în dreapta o funie cu un laț vizibil*): O! dar ce-mi văd ochii! Profesorul Grapini în persoană. Onorurile noastre, domule profesor!

Prof. Grapini: Ești sigur că sunt profesorul Grapini?

Deportatul 0841: Absolut sigur.

Prof. Grapini: Eu nu mai sunt atât de sigur. Nu, nu mai sunt...

Deportatul 0841: Dar cine credeți că sunteți?

Prof. Grapini: Nu știu... Oricum, profesorul Grapini nu mai există... Trebuie să uit că sunt eu... Sunt obligat să fac totul ca să-mi pierd identitatea!...

Deportatul 0841: Dar sunteți un savant, un mare savant, domnule profesor.

Prof. Grapini: Am fost. Acum știi ce sunt? Un gunoi.

Deportatul 0841: Sunteți prea sever cu dumneavoastră, domnule profesor.

Prof. Grapini: Capul meu l-am pus

cerneală proaspătă

Cetățeanul 666 (*În scenă cu un laț în mână*): „Vreau să mă supun, dar n-am niciun Dumnezeu. Doamne, unde ești că ard de nerăbdare să mă supun. Sunt atât de ticălos, încât lumea nu mă mai poate cuprinde. Crezi că ești capabil a fi în stare să mă ierți? Să-mi ierți mie toate păcatele și ticăloșiile pe care le-am făcut? Pe care le-am făcut în această lume? Că de mințit am mințit, de păcălit am păcălit, de sperjur am fost sperjur, niciodată nu m-am ținut de cuvânt și de promisiuni, de înșelat i-am înșelat pe toți, începând cu nevastă-mea și terminând cu cel mai bun prieten, de violat am violat, de sodomit am sodomit, de ucis am ucis, de beții nu mai vorbesc, de torturat am torturat, de furat am furat, de curvit am curvit cât am putut, de înjurat te-am înjurat, Doamne, până mi s-a uscat cerul gurii și pe Tine, și pe Hristos, și pe toți sfinții Tăi din calendar. I-am înjurat, i-am făcut una cu pământul, Doamne! Și totuși, Doamne, vin la tine ca un bolnav la doctor, vin să mă lepezi de satana, de omul duhurilor și al tenebrelor, de îngerul tău decăzut, dizgrațiat! Ia-mă din

„Din când în când stelele cad și trebuie înlocuite“

(Al. Soljenițin)

în balanța nesupunerii, a răzvrătirii. Merit să fiu tăiat centimetru cu centimetru.

Deportatul 0841: Și eu, dacă îmi dați voie, aș vrea să mă spânzur, domnule profesor.

Prof. Grapini: Ce motive ai?

Deportatul 0841: Aceleași ca ale dumneavoastră. În plus, vreau să intru și eu în rând cu oamenii.

Prof. Grapini: Cu ce fel de oameni, omule?

Deportatul 0841: Cu cei care protestează.

Prof. Grapini: Cine crezi că ia în seamă protestul unui mort?

Deportatul 0841: Poate faceți din mine un martir, simbol.

Prof. Grapini: Te sprijini într-o umbră, fătul meu. Dar, mă rog, dacă vrei să te spânzuri, personal nu am nimic împotriva.

Deportatul 0841: (*A lehamite*) Eh! dar de unde săpun? Că pe-aici e o sărăcie lucie, domnule profesor. Nici tu cui, nici tu săpun, nici tu funie, că și asta e cam putredă și mă tem că-mi compromite afacerea...

Prof. Grapini: De cât timp ești în lagărul ăsta?

Deportatul 0841: Nu mai ține minte,

domnule profesor.

Prof. Grapini: Cum îți spune?

Deportatul 0841: Mă numesc 084. Știi și dumneavoastră, unde nu există libertate există număr.

Prof. Grapini: Tu ești un număr, dar eu cine sunt? Spune-mi cum mă cheamă! Te rog, spune-mi cum mă cheamă!?

Deportatul 0841: Grapini, domnule profesor. Profesor Grapini.

Prof. Grapini: Ce memorie bună a! Mulțumesc. Vasăzică eu sunt profesorul Grapini. N-am știut. Ce mult a trecut când mă chema așa.

Corina: Tată! Ți-au dat drumul, ești liber. Doamne, cât mă bucur!

Prof. Grapini: Dar cine ești tu? Cui vrei de la mine?

Corina: Tată, ce-i cu tine? (*Către 0841*) Ce s-a întâmplat cu domnule profesor?

Deportatul 0841: A gândit în afară condiției. I-au spălat creierul. Aici cine face pe nebunul riscă să rămână așa. Cum îți ridici capul, cum te trezești nebun. Simplu ca bună ziua.

Condamnat la existență

mrejele lui că uite, acum mă îndeamnă să mă spânzur. Am încercat să mă spânzur, Doamne, dar n-am găsit încă un cui și-un scaun. În toată lumea asta, cât e ea de mare, n-am găsit un cui și-un scaun. Fă bine, ori mă leapădă de satana, ori oferă-mi un cui și-un scaun! Ce zici? Batem palma?

Isabela (*Intră în scenă, îl zărește și un timp îl urmărește cum tot aruncă lațul în sus care-i cade mereu pe umeri*): Hei! Ce vrei să faci?

Cetățeanul 666: Să mă spânzur, domnișoară.

Isabela: De ce, omule?

Cetățeanul 666: Pentru că nu mă mai iubește nimeni, domnișoară, nici măcar Al de sus. Eu îi iubesc pe toți, dar pe mine nu mă iubește nimeni.

Isabela: Ești singur?

Cetățeanul 666: Sunt atât de singur domnișoară, că am uitat că mai trăiesc pe lângă mine oameni. (*O privește*) Și dumneata ești singură?

Isabela: Și.

Cetățeanul 666: Ai fi în stare să mă iubești?

Isabela: Nu.

Cetățeanul 666: Știam eu... Atunci caută-mi un cui și un scaun. Că de nu, cu funia asta te ștrangulez! N-ai fi nicăieri prima, nici ultima.

Isabela (*Nu se teme. Înaintează încet și-l mângâie pe creștet*): Dă-mi funia omule!... Te rog... (*Cetățeanul 666 întinde ezitând funia. Fata o ia și ies ușor din scenă.*)

Cetățeanul 666 (*Urlă*): Doamne! Mi-ai trimis îngerul tău și iar mă condamnat la existență!

Colonelul

(un lagăr de concentrare)

Colonelul Scud: Sunt colonelul Scud corat de 3 ori cu Virtutea Militară, fost combatant pe frontul de Est, fost combatant pe frontul de Vest, combatant pe frontul de Sud, fost combatant pe frontul de Nord, de două ori lovit în omoplatul stâng, o dată în gambă și de trei ori în cap. (Brusc, în transă). Batalionul pentru luptă! Scuzați, e un tic nervos de pe frontul de Est.

Deportatul 1: Luați loc, domnule colonel!

Colonelul Scud: Nu. Mulțumesc. Am o misiune importantă și eu când am misiuni importante stau în picioare. (Uimit) Dar e-i cu voi aici? Cine v-a permis să vă lăunați? Împrăștiați-vă imediat! Sunteți prea mulți la un loc. Aici nu-i voie să vă lăunați decât într-un grup de doi până la maximum unul! (Aruncă din cap) Împrăștiați-vă! (Atuncă din cap)

Deportatul 2: Ne împrăștiem, dar de ce aruncați din cap?

Colonelul Scud: Așa arunca și Petru I, regele Rusiei. Și cu fiecare aruncătură de cap, mai anexa un teritoriu. E un tic nobil, imperial, care mi se trage de pe frontul de Est. Dar cum te numești dumneata?

Deportatul 2: Mă numesc Deportatul

Colonelul Scud: Ai calitate să devii un combatant în invicibila armată a viitorului. Din clipa asta te consider

recrut!

Deportatul 2: Dar am 74 de ani.

Colonelul Scud: Nu contează. În armata viitorului se luptă până la o sută.

Deportatul 2: N-am un plămân.

Colonelul Scud: Îți faci rost. Și termină cu atitudinea asta defensivă! Batalion, pentru luptă!... Scuzați! mi se trage de pe frontul de Sud.

Deportatul 3: Atunci ne permiteți să ne împrăștiem?

Colonelul Scud: Numai la ordin. Batalion pentru luptă!... Scuzați! E un tic nervos de pe frontul de Nord. (Se aude o detunătură. Se împrăștie cu toții. Colonelul apare după un timp, cu fața plină de funingine și cu un aparat de emisie-recepție la gât) Hello, generale! Aici colonelul Scud. Mi-am încheiat misiunea. Atâta doar că tot lagărul a fost aruncat în aer de deportați. Unde sunt? Au evadat. Păi, nu, că nu le-am putut spăla la toți creierul. Unii au rămas nespălați... În rest, nimic nou, totul e în ordine. Liniște și scrum. Dar totul decurge normal, totul e sub control. Cum o

duc cu sănătatea? Sunt sănătos tun, deși m-au încercat două cufureli una după alta, sănătate pe care v-o doresc și dumneavoastră. Mă cam strânge masca de gaze, dar încolo, n-am nici pe dracu'! S-o scot de pe figură? Păi, e scoasă, deși mă cam strânge. Cum? Nu sunt în toate mințile?!... Mă rog, dacă dispuneți dumneavoastră, dacă ordonați să nu fiu în toate mințile, eu, de mâine încolo, adică din clipa de față raportează cu supunere că voi fac tot ce-mi stă în putere să nu mai posed nici un gram de rațiune. Am înțeles, să trăiți! Mâine să vii poimăine, Batalion!... Exact, domnule general, mi-ar fi necesar un război cât de mic să ajung și eu general. Cu pilele și relații dumneavoastră puteți face rost de un război, acolo, într-o țară bananieră. În loc să moară de malarie și de foame, mai bine să moară pentru înaintarea mea în grad. Ce ziceți? A închis idiotul. (Se aude o detunătură. Colonelul S. dispăre)

cerneală proaspătă

Cu optimism, despre fatalitate

ana alexandrescu

Paradoxul pare un paradox să vezi în Miorița, în modul ciobanului de a înfrunta nenorocul, un destin potrivit, un sens optimist. Și totuși, uneori înaintarea à rebours, mersul împotriva tuturor te ține mai aproape de tine, mai aproape de ideal. Societatea nu a progresat cu spiritele obediente, cu indivizii maimuț, ci cu oamenii curajoși, aceia care au avut întotdeauna curajul să-și susțină adevărul, propriul adevăr, să lupte pentru ideile lor, chiar împotriva tuturor.

Prejudecata culturală formată în ani mulți de servitute intelectuală ne trece în banca elevilor cuminti, a spiritelor obediente, făcându-ne sclavii unor fanteze, ai unor adevăruri aparente și de conjunctură preluate, cele mai multe, din oportunism.

Superbia spiritului, formată în anii de singurătate intelectuală și de curaj, de studiu și de credință în valorile spiritului, acea superbie care constituie întotdeauna avangarda gândirii îndrăznețe având de luptat cu obtuzitatea, obediința, spiritul gregar, ne ține conectați la înălțimea rarefiată a marilor idei, acolo unde contactul cu eternitatea devine posibil. Este, de multe ori, singura consolă atunci când adevărata atmosferă intelectuală lipsește sau este viciată de indivizi fără che-mare, de ariviști

a căror singură aspirație este să se cocoate, nu importă unde, dar să stea cocoțați.

Comentând evenimentul posibilei morți a ciobanului moldovean, *ce face el când se știe condamnat*, Mircea Eliade revoluționar exegeza baladei considerând că, în fața morții virtuale, ciobanul nu se resemnează, nu se lamentează, ci încearcă, „cu o disperare eroică”, „să transforme acest eveniment personal și negativ într-un mister cosmic, într-un sacrament”. Altfel spus, el transformă un posibil eșec (sau un real eșec) într-o reală victorie, într-un triumf care-l duce la descoperirea eternității, a ființei eterne din el. Acea ființă care nu se sperie, nu îngenunchează, ci transgresează efemerul pentru a accede la absolut și etern.

E aceasta un fel de umbră a unui alt destin potrivit - destinul de om al lui Iisus confruntat cu destinul divin, acela care transformă potrivnicia, nenorocul în victorie a vieții asupra morții.

Iată cum, uneori, a vedea în neșansă nu neapărat o condamnare la moarte, ci o posibilitate de a te revela pe tine ție însuși, a încerca să dai, prin acte de curaj - fizic sau ideatic - un răspuns ursitei tragice poate însemna chiar modul tău propriu de a te integra în eternitate, în timpul tău, în durata ta de viață, convertind nenorocul în noroc, dându-i o altă semnificație. Acea care te ridică în ciuda tuturor.

Modul în care el reacționează este, apoi, un

model perfect de gândire pozitivă prin exorcizarea răului existent și/sau a răului virtual. Acceptând și recunoscând un posibil eșec, se produce, prin nu se știe ce mister, activarea tuturor resurselor interioare ale eului profund, canalizarea acestor forțe către o victorie deloc iluzorie, o victorie reală și previzibilă. Nunta cosmică este, de fapt, victoria lui. O victorie a spiritului asupra ursitei tragice și a nenorocului. Este aceasta, cum spune Mircea Eliade, un răspuns care paralizăază adversarul, pentru că îi anihilează crima.

Starea aceasta de aparentă defensivă este cea mai puternică ofensivă. Dar criteriile cu care este evaluată ea sunt de fiecare dată altele. Pentru a înțelege la adevărată ei anvergură decizia ciobanului este necesar a fi aplicate alte criterii, criteriile eternității. Dimensiunea metafizică a existenței este, pentru ciobanul mioritic, o realitate la fel cum pentru alții virtuala lui moarte este o realitate, când, în realitate, este doar o virtualitate, o posibilă moarte. Granița dintre real și virtual devine deosebit de fragilă. În capacitatea de a distinge aceste profunzimi omul modern își declină orice competență, iar cel primitiv le afirmă pe toate...

În grila superior - inferior, în evenimentele atât de complexe ale vieții, superioritatea se află întotdeauna în spirit, iar victoria în îndrăzneală și îndărătnicie, ceea ce obligă la fermitate. Victoria este a celor care au credința statornică în idealul lor, în certitudinea afirmării adevărului lor. A rămâne pe drumul tău, a-ți asuma un destin potrivit, ca și Oedip, ca și ciobanul moldovean, înseamnă a verifica absolutul și a-i da un contur care să aparțină lumii celei de toate zilele. Este lumea în care trăim. Poate chiar cea mai bună dintre lumile posibile. Putem vedea în ciobanul dir. Miorița un Candide voltairean...

ana dobre:

Miron Radu Paraschivescu par lui même

Miron Radu Paraschivescu este mai mult o figură pitorească în amintirea multora dintre cei care l-au cunoscut. Omul pare mai interesant decât scriitorul și-l fură din literatură, redându-l unui circuit paralel. Amănuntul existențial nevalorificat în ficțiune naște anecdota, întreține interesul facil pentru senzațional și pitoresc, dar nu deschide ușile universului de creație. Miron Radu Paraschivescu poate lăsa această puternică impresie, anume că *s-a ratat* ca scriitor, incompletitudinea accentuând impresia de eșec istoric și de operă neisprăvită prin drama personală, cum afirmă Arthur Silvestri într-o carte recentă dedicată scriitorului, **Radiografia "spiritului creol"**. Cazul Miron Radu Paraschivescu (Carpathia Press București, 2004), personalitatea căruia îi apare drept o reprezentare a ceea ce numește spiritul creol, acel spirit transplantat într-un loc și timp anume care pare că nu-l acceptă și de care nu este acceptat.

Lucrarea nu este o monografie, ci mai mult "un studiu de caz" depășind "prin năzuință marginile obiectului" (p. 8) în care se încearcă a se argumenta și a se urmări persistența încă vie a acestui "prototip de hibrid" în cultura românească.

Nu lipsește, în abordarea cazului Miron Radu Paraschivescu, unghiul istorico-filosofic cu inflexiuni mistice, în încercarea de a pune destinul scriitorului într-un context mai larg - al destinului colectiv minat și subminat de fatalitate. Neîmplinirea unui destin scriitoricesc este fie tragică în cazul lui Nicolae Labiș, Vasile Cârlova, Pavel Dan, C.T. Lituon, fie atinsă de dramatismul dat de neconcordanța dintre aspirație și resurse, "mize prea mari pentru puteri limitate". De aici, personajul exponential - geniul național, personajul dramei naționale, exponentul dacic sacrificat, omul marilor planuri imposibil de împlinit într-o viață de om. Ion Heliade Rădulescu, Mihai Eminescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Dimitrie Cantemir sunt exemple-prototip. Mitul Meșterului Manole este, astfel, explicabil, "construcția peste fracturi" făcând necesară tradiția, sentimentul unei continuități care să întărească speranța și s-o nutrească în aspirația ei spre integralitate.

Există o intenție polemică în felul de a crea premisele demersului critic, al investigației minime în ceea ce Arthur Silvestri numește *spirit creol*. Punând problema relației dintre literatura română și cea universală, dintre evoluția fenomenului literar românesc și a celui european, el crede că teoria "inapoiării" culturii noastre, a dezvoltării ei sincopate s-ar explica printr-o organizare eronată în jurul ideii de "disuașiune" ce configurează o "doctrină a înfrângerii" care cultivă filosofia neîncrederii în sine, *sinistroza* de care vorbea într-un eseu și Eugen Simion. Această neîncredere provine "dintr-o ignorare a propriei tradiții, pe care, de fapt, cel ce adopta aceste atitudini o cunoaște puțin sau deloc" (p. 5), concluziile rezultând

"dintr-un bizar soi de comparatism" în care termenii comparației au măsuri și criterii diferite sau incompatibile. Plăcerea *autodefinirii în negativ* duce la un pesimism castrator. Ignorarea unei culturi autentic românești e posibilă deoarece i se impun măsuri străine: e analizat un fond cu alte forme. Așadar, nu se face o versiune românească a istoriei literaturii române, ci "versiunea occidentală a literaturii române". Eroarea provine din ignorarea unui context specific românesc la care formele de cultură ar trebui raportate. Fenomenul literar românesc trebuie tatonat, urmărit, analizat în ceea ce are specific și-l individualizează, sistematizările trebuind să urmărească "o materie literară în sensul înaintării ei organice" (p. 6). Imitația nu face o literatură, un adevăr proclamat de multă vreme de Mihail Kogălniceanu.

Aceste date, coordonate într-un șir de "absențe și deficite", date ale unei "maladii a descurajării", alcătuieste "roesslerianismul în literatură" care își asociază o tipologie specifică întruchipată de *spiritul creol*, noțiune care desemnează mai ales o "psihologie de hibrid cultural" și mai puțin anume amestecuri antropologice. Această maladie caracterizează "acel soi de intelectual ce disprețuiește propria cultură și pe cei ce o stimează, considerați a fi «primitivi», «inculți», «barbari»; autohtonii îi par superficiali și fără tradiții, incapabili a se conduce singuri, având limbă neîngrijită și inaptă de a se exprima cu ea gândurile profunde; dar mai întâi de toate o limbă fără circulație universală întrucât cultura lor nu s-ar înălța de la parohial. Astfel de constatări se subînțeleg din conduita «creolului», care român fiind, consideră că drama existenței este tocmai faptul că e... român. Disprețul pentru formele autohtone este adânc și definitiv ajungându-se nu doar la concepția de ansamblu, ci până la detalii chiar, ce vestejesc producțiuni cu însemnătate de simbol ori, în nu puține situații, fapte de emblemă" (p. 6).

Creolul este un snob, disprețuind ceea ce este românesc, admirând nejustificat creații inferioare valoric numai pentru că nu sunt românești. Un astfel de individ, *creolul român*, suferă că nu este francez, italian, german etc., având obsesia unei "cetățenii culturale", alta decât cea "venită de la Natură". El crede în "culturi majore", superioare și "culturi minore", inferioare, are dispreț, manifestă obtuzitate față de etnografie și cultura populară. Rămânând o atitudine culturală, faptul n-ar fi supărător. Dar creolul este *activist*, vrea să facă bine conaționalilor încercând o uniformizare, o nivelare prin aducerea la același numitor al culturilor și civilizațiilor: "*Civilizația în numele unui model ce se consideră a fi unicul posibil* (s.a.), iată ce propune îndeobște creolul celor ce socotesc legitimă evoluția în sensul propriu și în termen specific, categorisiți drept «naționaliști»" (p. 6).

Unul dintre efectele "*civilizărilor prin forță este aculturația*. Disprețuind propria origine culturală, adoptând spiritul unui conchis-



tador, rob al unei mitologii războinice nedrepte, el distruge, fiind convins că nu face decât să construiască. Voluntar sau nu, el contribuie la "sporirea disuașiunii și la impunerea unei mentalități apatride" care se poate numi *universalism prin difuziune, cultură de împoșare sau metodologie nepotrivită* (cf. p.7).

Acest *spirit creol* este un rău cultural existențial care pentru a putea fi dominat înfrânt necesită o monografie, o descriere minuțioasă, un studiu de caz în vederea exorcizării. Cunoașterea poate izbăvi, conducând spre adevăr, iar adevărul este mai necesar decât o minciună bine coafată, chiar dacă aceasta provoacă suferința.

Plin de provocări, de idei șocante și răzvrătite, de întrebări, de afirmații îndrăznețe, argumentate mai mult sau mai puțin convingător, cuvântul introductiv, **Dincolo de "patologia neîncrederii"** se încheie și mai provocator: "Dar fost-a Miron Radu Paraschivescu unul dintre aceștia? Un fel de Iliș Răzeș, musu-manul, între scriitorii români, supunându-se unui alt Sultan și, astfel, izolându-se de românii printre astfel de osmanlâi?! Cine poate să știe Vremurile, de fapt, îi îndrumă și îi pecetluiește opera, ce ne apare nu o dată inexplicabil și îndepărtată de proiectul ei interior și de virtualitatea ce s-ar fi putut traduce în mod strălucit în concret și nu s-a tradus. El rămânând a exemplifica - în locul marelui scriitor ce s-a prefigura - întâi de toate, drama vocației amănate fără termen și a talentului risipit fără rost ori depus în forme prea de tot mărunte față de anvergura operei ce ar fi putut să fie și nefost" (p. 8).

Chiar așa, este Miron Radu Paraschivescu un spirit bezmetic și "trădător", un snob care s-a trădat pe sine din neîncredere în spiritul românesc? O anume inerție a individului, combinată cu o neîncredere în destinul propriu și în destinul colectiv, cu un puternic sentiment al zădărniciiei oricărui efort de a ieși din anonimatul timpului ar putea explica ratarea destinului de creator și amărăciunea neîmplinirii lui într-o operă durabilă, memorabilă.

Urmărindu-l pe Miron Radu Paraschivescu prin "lumea în care a trecut", într-un itinerar plin de sincopă, de renunțări, împliniri, trădări și delăsări, Arthur Silvestri conchide: "O descriere a ei (a legendei lui M.R.P. - n.n.) nu are precedent și pretinde eforturi de reconstituire, căci, deși inedite nu-s multe și au valoare neglijabilă, un principiu ordonator este dificil de găsit. Miron Radu Paraschivescu a început cu poezii de aspect insurgent și a îmbrățișat prea de timpuriu, un fel de umanism de inspi-

ție proletară, a formulat o ipoteză de folclor
lutăresc și a înălțat, la nu multă vreme după
ceea, ode și «toasturi» academice, evoluând
la o formulă neo-clasicistă, coborând uneori
până la versificații goliardice și ocazionale. A
fost cunoscut deopotrivă pe San Juan de la Cruz și
pe Nikolai Tihonov, a compus (și nu le-a
încheiat) piese de teatru, a făcut jurnalistică și
a încercat în comentarii privind literatura și
celelalte-arte; a schițat un roman și a sfârșit, cu
un roman, o nuvelă; a comunicat impresii din
celelalte regiuni românești în gama reportajului;
a fost sedus la senectute de «memorialistică».
Ca și Proteu, scriitorul își modifică înfățișările
și sufletești și își preschimbă mijloacele, opera
răsărind pretutindeni impresia de eterogen și
bărând a fi rezultatul unui efort pe care îl
depușese doi indivizi ori mai mulți. Totuși,
vocația în sens strict și ireductibil nu-i poate fi
pusă la îndoială, iar dacă este așa, legăturile
profunde, posibile, ce ar constitui opera
său virtuală, se pot deduce (p. 25). Scriitorului i
a lipsit puterea de a se lipsi, de a se detașa de
său, de a discerne între esențial și
accidental; literatura sa trădează o vocație
răsărind o mare «operă amânată».

Arthur Silvestri realizează o reconstituire
verosimilă a biografiei lui Miron Radu
Paraschivescu, amestecând, în discursul său,
informații din domenii diverse - istorie, antropologie.
Discursul critic are ramificații multiple
prin care se pun în legătură, se stabilesc
legăturile care proiectează lumini diferite asupra
acestui obiect. Pasiunea pentru antropologie,
pentru istoria civilizațiilor determină largi
excursuri în care e de admirat și informația, și
calitatea expunerii, dar, uneori, copleșesc, prin
sufocare, textul. E cazul informațiilor
interesante, de altfel, despre țigani și **Cântice
țigănești**. Literar vorbind, este interesant
punctul de vedere personal, conform căruia nu
Romancero gitano al lui Lorca ar fi punctul
originar, ci cântecele lăutărești. Asertiunea se
susține prin caracterul, temperamentul
scriitorului, în care vitalitatea, «un necunoscut
amestec sanguin», înclinația filantropică din
Primele, Declarația patetică, Laude au o
mare pondere și decid prin cantitate.

Miron Radu Paraschivescu poate părea astăzi
un scriitor enigmatic, care în ciuda anecdotelor
în care este personaj, nu și-a revelat
toate lumirile, nici toate umbrele. Personaj
pitoresc, el e abandonat ca scriitor. În afara unor
semnalări necesare criticii și istoriei literare
opera lui pare să-și fi epuizat și anulat interesul
pentru cititorul specializat de astăzi. Scriitorul
poate plăti, astfel, o eroare din anii maturității,
când participase la complotul împotriva lui
Tudor Arghezi.

Dacă este adevărat ce spun psihologii, că
purțăm în noi euri diferite, care ne pot fi
prieteni sau dușmani, care ne aprobă sau se
răzvrătesc împotriva noastră, atunci ar trebui să
admitem că și în structura lui Miron Radu
Paraschivescu există cel puțin doi indivizi -
unul conștient de limitele sale, luptând uneori
împotriva unei inerții pe care și-o ghicește, o
recunoaște, alteori, lăsându-se dus de ea, ținut
pe loc în proiecte, visuri, aspirații; altul năstrușnic,
aproape inconștient, un soi de *libertin*
care crede că libertatea a fost creată, inventată
numai și numai pentru el, ca să poată experimenta,
ca să poată provoca viața, în încercarea
de a se autodepăși.

Un profil al omului în care se intersectau
atâtea contraste, contradicții, complicații se
poate desprinde din **Amintiri**, din **Jurnalul
unui cobai**. Memorialistul se spune, se revelează,
se ascunde, dar cuvintele cu virtualitățile
lor deschid o ușă către profunzimile ființei sale.

Amintirile lui Mironuci (Nuci) încep în
octombrie sau noiembrie 1916, pe când se afla
cu mama sa la Vălenii de Munte. Avea cinci
ani și, pe fundalul marii istorii se consumă
mica istorie a copilului și a mamei sale.

Absența tatălui nu produce mari traume, dar
generează dorințe, substituiri motivate tocmai
de această absență. Amintirea neamțului Kalas
ocupă spațiul acestei memorii afective ce-și
declanșează povestea cu această imagine a
masculinității războinice. Lumea din jur,
istoria, se pregătește de război în România,
deși în Europa dura de doi ani. Căștile și
cizmele soldaților se înrădăcinesc în amintire
asociat cu zgomotul marșului «foarte regulat,
robotic aproape».

Împreună cu mama sa, Paulina Paraschivescu
născută Scorțeanu, fiică de negustor
brăilean, cu rădăcini balcanice probabile,
Miron Radu Paraschivescu, după plecarea
zornită de la Zimnicea, se așază la Vălenii de
Munte, într-un ținut paradisiac prin frumusețile
mirifice ale peisajului montan. Locuia împreună
cu mama sa, profesoară la școala din
localitate, «în casa veche, bătrânească a
avocatului Ion Dima, de pe strada-n pantă ce
cobora în stânga bisericii Sf. Ion», aproape de
grădina Cereșeanu, cu ziduri lungi și înalte de
patru-cinci metri, strada laterală care comunica
cu «marea arteră a străzii Progresului, paralel
cu șoseaua națională».

Mama, care primise o educație aleasă în
familie - cunoștea foarte bine limbile franceză
și germană, cânta la pian - este profesoară.
Singură, Romulus Paraschivescu o părăsise din
motive obscure, apărând și dispărând la intervale
mai lungi sau mai scurte, Paulina Paraschivescu
lupta cu greutatea, dar nu neglijează
educația copilului. În amintirile maturului
Miron Radu Paraschivescu sunt rare dovezile
de afecțiune filială, dar frecvente cele de înțelegere
și de îngăduință față de lungile conversații
în germană ale mamei cu neamțul
Heinrich bănuite de mai mult decât o simplă
conversație banală, explicabile prin absența
îndelungată a tatălui.

Nu era o femeie foarte frumoasă Paulina
Paraschivescu, dar privirea de catifea, dulce și
blandă, arăta o bunătate, o dăruire, asociată,
probabil, cu generozitatea și spiritul de sacrificiu,
calități care treceau înaintea frumuseții.
Femeia putea fi apreciată pentru aceste calități,
fiind o prezență tonică, un fel de zeitate care
protejează și se îngrijește ca anii copilăriei lui
Nuci să fie cât se poate de senini, iar copilul
ținut departe de problemele financiare.

Peisajul prahovean, la Vălenii, de o
diversitate specifică reliefului de munte, cu
dealuri prelungi «ca dinții paraleli ai unui
pieptene», «despletite spre sud și striate» de
apele ploilor și zăpezilor, Teleajenul, înălțimile
munților coborâtoare sub forma unor dealuri
împădurite și a unor «ochiuri de pășune», e un
cadru de poveste, dând unei firi predispușe la
melancolie senzația eternității, a locuirii în mit.
În depresiuni deluroase, livezi de pomi
fructiferi semnaleză apropierea de câmpie.
Aceste dealuri «sumese și domoale» permit
legătura organică dintre munte și Câmpia
Dunăriei ce se străvede și în unitatea de limbă a
«băltăreților și teleajenilor». Schimbul permanent
între oameni îi leagă, dar mențin și unitatea
obiceiurilor și a tradițiilor, a limbii, între
oamenii muntelui, «pădureți» sau «măneci» și
cei ai câmpiei, «cojani», această legătură
osmotică dăinuind dintotdeauna.

Istoria locului - vechiul drum roman cu
castrul la Drajna de Jos -, istoria oamenilor
fuzionează în memoria afectivă a scriitorului,
mândru asemenea lui Ion Creangă, de frumusețea
locurilor natale, de caracterul dărz al
locuitorilor. Vălenii se întind de-a lungul și de-a
latul unui deal «din cele trei», anume cel din
mijloc, desfășurat între celelalte două, deal
folosit pentru «trăimicia și înălțimea lui» care-l

fereste de inundații. În evocarea Vălenilor și a
împrejurimilor sale, răzbate ceva din orgoliul
lui Ion Creangă. Paralelismul dintre Ozana
«cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul»
și Văleanca «dintre cea mai bună la gust,
răcoroasă și limpede ca un cleștar» este
evident. Apa care a dat și numele locului preia
ceva din caracterul oamenilor, dar și împrumută
ceva din tenacitatea lor prin «nebuna
îndrăzneală de a se fi apucat să foreze de-a
curmezișul ca un fierastrău lichid» în corpul
celui «mai impunător și mai tare dintre dealuri».
Traseul itinerant pe care-l străbate poartă
ceva din itinerarul impetuos al unei istorii
neliniștite: «Păleanca izvorăște de la Zane, din
preajma imediată a versantului estic al
primului deal apusean, roade până la temelie
dealul mijlociu pe care se află și șoseaua
Ploiești - Cheia, și-l roade stăruitor prin gurile
de izvor de la Cișmele, aflate tocmai în inima
vălenilor, apoi curge nepăsătoare și cântătoare
spre est, unde se lovește cu cuarțul silicios al
celui de-al treilea deal ce desparte Vălenii de
suburbia lui răsăriteană, Valea Gardului,
dincolo de care, mult mai la est, se afla
Predealu-Sărari și Copăcenii cel bogat în
zăcăminte de țitei». Iar când ajunge în peretele
vestic al dealului răsăritean, asemenea marilor
fluvii impresionante, care se contopesc în
confluente «nu numai geografice, dar și istorice»,
Văleanca se contopește cu Teleajenul «ca
Roul cu Marna» pentru a se contopi cu apele
Dunăriei și pentru a ajunge în «marea cea mare».
Natura a fost generoasă, din acest dar al naturii,
Vălenii alegându-se «cu un peisaj pe care
numai lucrarea îndelungă, trudnică și mișaloasă»
a naturii i-l putea da. Cele două părți,
nordul și sudul, «în susul» și «devalea» se
așază de-o parte și de alta a Vălenii, râul care
«rupând coama dealului» face două pante line,
«pline de farmec și echilibru».

Apariția companiei nemțești «echipată
până-n dinți», cu «lopețile pentru tranșee
ani-nate de centiron», cu «căștile lor adânci» într-un
mers ritmic duduind «ca un tanc cu eșapamentul
înfundat» provoacă spaima care se vor
prelungi în coșmarurile de mai târziu. Spaima
de nemți echivalează cu spaima de război, iar
cuvântul *neamț* se asociază cu *arta războiului*.

Prezența nemților în casa lor devine, în
scurt timp, obișnuită. Copilul rămâne, în
absența mamei, în grija lui Kalas, impresionant
prin statură și prin «stufosasele mustăți albe
lăsate pe oală», și a tânărului Heinrich,
partenerul de lungi discuții al mamei sale.
Bolnav de pojar, cu febră, ochi înlăcrimați și
dureri de gât, Mironuci este îngrijit, pe
parcursul celor 10-12 zile de boală, de mama
sa și de domnul Kalas care, «metodic, ca toți
nemții» își lua o carte și se așeza lângă patul
bolnavului citindu-i «din cartea lui», în timp
ce, «cu ochii pe jumătate închiși, cu gâtul și
gândul plin de febră», copilul imagina povești
la fel de frumoase și de interesante ca acelea
din **Cuore sau Singur pe lume** citite peste ani.

Relația particulară cu cei doi nemți nu are
efectul *halo* și asupra celorlalți. Considerațiile
sunt prea mature ca să poată fi puse pe seama
unui copil de cinci ani. Peste aceste prime
impresii, s-au așezat altele, antipatia fiind mai
mult un sentiment dirijat decât «crescut» din
felia evenimentelor. Ca popor, nemții sunt
priviți mai mult printr-o prejudecată a personalității
colective - spirit militar, rigiditate, meticulozitate
exagerată, lipsa umorului.

Contactul direct cu oameni ca Heinrich sau
Kalas schimbă percepția, în particular căutând

(continuare în pagina 14)

eseu

(urmare din pagina 13)

să le găsească și calități, nu doar defecte. E emoționantă amintirea păstrată în legătură cu Kalas, care, în timpul supravegherii bolii, prins de febră, nu numai că-l îngrijește ținându-i loc de mamă, dar, afectuos, îi ține mâna în mâna lui mare până când se trezește. Iar trezit, Mironuci simte, înfiorat și el, o lacrimă căzând din ochii bătrânului soldat, pe care, poate, imaginea copilului bolnav l-a purtat înapoi în timp, în trecutul său sau în spațiu, la familia rămasă în Germania. "Nu știu, notează memorialistul care constatase că sub uniforma acelui "fiu al Germaniei războinice" se afla un om sensibil, că nemții sunt ca oricare alți oameni "capabili de regrete", capabili "să se-nfioare și să plângă", de ce-o fi plâns domnul Kalas și nici n-am profitat de prima secundă ca să-l întreb, ci am lăsat-o să se contopească în timpul indefinit, dar nou calitativ, pe care chiar ea, secunda aceea, când neamțul războinic a plâns peste mâna unui copil al învinșilor, îl născuse".

După terminarea războiului, cei doi, mamă și fiu, se mută la "mama Leana Savu". Își schimbau destul de des gazdele. Altădată, locuia în casa lui Dima, "personaj contrastând izbitor cu toți cei prezenți". Amintirile, uneori confuze datorită vârstei fragede, au și o motivație transtemporală, să fie "radiografia

cea mai fidelă" a tatălui pentru fiul său Mitu sau pentru oricare cititor care "va voi s-o citească".

Amintirile din copilărie nu se grupează după vreo structură prestabilită, ci după meandrele memoriei involuntare. Lupta pentru existență ia, în această perioadă, forma luptei pentru moștenirea bunicului Paul Scorțeanu de la Constanța și copilul este martor la desfășurarea unei aventuri de partenitate. Vizita „bătrânei vioaie, în doliu, cu broboadă neagră croșetată, peste paltonașul îmblănit la guler și din care scotea afară mâinile înmănușate și păstrate într-un mic mașon“, cea de-a doua soție a bunicului, Zoe, prin 1916-1917, e la fel de puternică în memoria sa ca și amintirile de război. Bătrâna, "o femeiușcă fermecătoare", punându-și farmecele în slujba intereselor ei, urmărește s-o convingă pe Paulina Parascivescu să renunțe la partea ei de moștenire. La fel de fermă ca și Zoe, dar fără a produce impresia dezagreabilă de avară, aceasta nu renunță, iar după plecarea Zoei trimite, pe cheltuiala ei, un misit evreu, "un om de încredere" care să evalueze situația, s-o informeze ca să poată lua o hotărâre în deplină cunoștință de cauză.

Imaginea mamei e permanent în atenția memorialistului, apreciată pentru generozitatea ei, pentru spiritul de sacrificiu, pentru știința de a se gospodări, pentru talentului ei casnic. Există și regretul că atâtea talente se risipesc: "știa bine să gospodărească mama, numai că,

în afară de mine nu prea avusesse pentru cine s-o facă". Nu e revoltă, nici spirit vindicativ, ci doar o amărăciune pentru nedreptul destin al mamei ca femeie.

Tatăl e înfățișat de fiecare dată cu bucurii copilului care-l revede și care-i apreciază prezența tonică. Paternitatea, în ciuda absenței tatălui, nu înfioară, nu produce nici acel teribil sentiment castrator care se transformă într-ură înverșunată împotriva tatălui.

Rememorând aceste întâmplări după 50 de ani, fiul atribuie tatălui calitatea de a crea viață, lăsând "o umbră vibrantă care se pătrundă și să te reconforteze la cea mai palidă adiere a amintirii". Era un „om stenic“, un om care "purta-n el sănătatea", dar o comunica și altora cu care venea în contact. „Întristătoare și deprimante“ erau „scurtele, dar zguduitoarele sale izbucniri de furie și violență, o violență verbală provocată de accese nejustificate de gelozie care provin dintr-o nesiguranță masculină bine camuflată, dar și din apetitul de a se simți, de a fi receptat și recunoscut ca stăpân.

După astfel de evenimente, despărțirea are loc într-o „atmosferă încărcată și neguroasă“ vizita se sfârșește, vagantul tată pleacă din nou nu se știe unde. Nimic din legenda urii fiului față de tatăl său colportată în mediul teoriei mănecan prin profesorul Hariton Marinescu, de o vârstă cu Miron Parascivescu, pe care mi-a relatat-o în iunie 2004.

Ca pasărea cerului

Fericit
Te poți crede când zbori
Ca pasărea cerului
Când bei un pahar cu apă
Pe stomacul gol
Și simți că poți săpa

Fântâna, până tâșnește apa
Pe buzele arse
Nefericit
Te poți crede când cade
Amurgul
Și nu ți-ai putut săruta
Iubita.

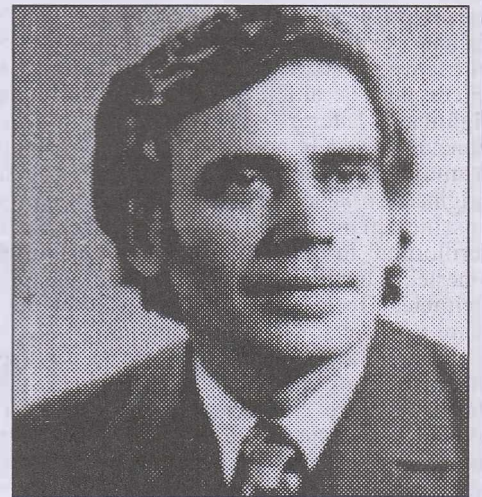
Copilul din noi

De la o vreme
Nu mai suntem tineri
Și nici nu mai alergăm
Dintr-un oraș în altul
Și nici de la o femeie,
La alta...
Și totuși,
Copilul din noi
Ne readuce respirația tânără
Cu care mușcăm,
Neobosiți.

Eu mă simt fericit

Eu nu mă pot împotrivi Ție
Cum nu mă pot opune nici apei
Să curgă mai departe
Eu am buzele prea moi
Și dinții prea galbeni de tutun
Eu mă simt fericit
Când te privesc alături de mine
Și chiar dacă multora li se face
sete
De trupul tău
Nimeni nu poate sorbi o
picătură
Nici cât un bob de rouă
De care oricine poate fi mirat...
Eu îți simt pașii mereu fragezi
De Ileană Cosânzeană.

În duminica Sfințirii apelor
Din ziua de șapte ianuarie
O mie nouă sute patruzeci și...
Bunica m-a luat de mână,
Și m-a condus pe malul alb
Al amiezii sărbătorii
Făcându-și cruce cu degetele
Muiate în cana cu miez de lumină
Din care m-a îndemnat să sorb și eu.
De atunci,
Bunica e fântâna ochiului meu
Cu apa, neînceptută.



miron țic

Nimeni nu-mi mai dă atenție:
Nici mama,
Nici tata,
Nici fratele meu.
De o vreme,
Nu ne mai întâlnim ca altădată,
La masa de sub vie
Împovărată de mâncare, vin roșu,
Și de attea vorbe.
Viața celor trei
S-a dus într-o direcție fără întoarcere.

Perioada de tranziție spre realismul socialist (1944-1948) a fost una dintre cele mai interesante din literatura română. Deși scurtă ca durată, ea se impune ca moment literar aparte printr-o serie de particularități care o individualizează: în primul rând, invadarea peisajului literar de către confruntările de ideologie literară; două mari ideologii și potodată două paradigme literare fac substanța dezbatelor și polemicilor literare din vreme, numite convențional literatură turnului de fildeș și literatura pentru masse. Am scris pe larg, chiar în paginile acestei reviste, despre argumentația și prozelești fiecărei orientări. Și pot aici detaliam și o altă particularitate a momentului: varietatea formelor estetice, prezența (prin volume) a poeziei suprarealiste, simboliste, evazioniste, ermetizante, intimiste, nonconformiste și a altor formule moderniste, la concurență cu modelul noii poezii, poezia angajată pentru care se făcea o asiduă campanie de atragere.

Încât acum și-n numerele ce vor urma nu fac decât să configurez complexitatea și dinamismul estetic al acestui segment literar - care de fapt a însemnat și începutul sfârșitului modernității poetice românești pentru o lungă perioadă de timp.

Nici lumea baladelor lui Radu Stanca nu este mai puțin insolită. Deși publică mai puține texte decât Doinaș: trei mai ample în primul număr al revistei și un altu intitulat Șapte balade scurte, în nr. 3 al RCL, se poate observa modalitatea diferită de comunicare a stării poetice.

Dacă Doinaș crea un scenariu liric obiectivat, în postura de creator omniscient, dădea libertate personajelor să se exprime, să creeze evenimente și stări poetice, Radu Stanca se exprimă doar pe sine, la modul elegiac, jucând diverse pluri și având măști diferite în poziția de eu liric central și, mai ales, coagulant al situațiilor lirice.

Nu întâmplător, poemele sale se numesc lamentații, elegii, specii diferite de balade sau epigrame - ca structuri de exprimare a substanței dramatice.

Încă de la debutul poemului baladesc, diferența este izbitoare la cei doi poeți.

Așa, la Doinaș:

La începutul lumii, când luminal căzând cu cercuri mari... (Forma îngerului)

Cândva fecioarele acestui câstru ieșind din casă sprintene, în soare (Elegie)

În vremuri tinere și fără nume/ când astrele nu se sfiau deloc/ a-și slobozi orbitele în lume.../ O scoică nobilă și virtuoasă/ își cultiva de zeci de ani în casă/ penumbra, ca o pânză de țesătură/ (Soarele și scoica)

Așa, la Radu Stanca:

Până acum iubito, viața ne-a fost fraged vis/ Romanticii trecut-am prin orașe de aur (Intrarea în junglă)

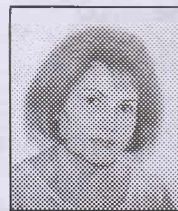
Pentru că ochii ei mi-au plăcut/ Iubitului am spus că sunt albaștri (Pisica)

Din cele șase capete / Răpuse șase-n luptă, // Ani n-ar fi vrut să capete/ Dar lancea-i era uptă (Capul de fată)

Ce să-ți aduc, iubito, de pe mare/ O întrebă și șoptă într-o zi (Cea mai frumoasă floare)

Stau singur între patruzeci de steaguri/ Tristețe înainte de luptă)

MOMENTUL LITERAR 1944-1948. POEZIA Poezia „cerchiștilor“ în zodie vitregă (II)



ana selean

* Pe tine te laud, prea frumoaso, pe tine (Lamentația poetului pentru iubita sa)

* Îmi vor cuprinde flăcările-nțâi/ Picioarele rânite și grumazul (Lamentația Ioanei d'Arc pe rug)

Sigur că excepții de la regulă există. Oricum, concordanța între teoria baladescului și poezia publicată de Radu Stanca în „Revista Cercului Literar“ este aproape exactă. În cazul lamentației baladesci - scria Radu Stanca în Resurecția baladei, „comunicarea afectivă nu se distinge aproape deloc de cea a liricului pur (...). Prezența poetului liric e deosebit de activă (...) de aceea din punctul de vedere al adhortației discursul se ține la persoana întâi. (...) În balada propriu-zisă prezența poetului liric e mai puțin activă, locul de frunte luându-l anecdota și personajele ei“.

Nu toate atributele baladescului din creațiile ulterioare (publicate postum în 1966) se întrevăd în textele publicate în RCL.

Nici atmosfera lugubră, apăsătoare, cu decoruri predominant medievale din ciclurile Fumul ruinilor și Baladele regelui - deși sugestii spre aceste imaginar avem doar în Lamentația poetului către iubita sa. Recuzita medievală: cavalerul, regele, domnița blestemată, turnul, din suita Șapte balade scurte, sunt mai degrabă figuranți într-un decor de operetă, nefiind implicați în evenimente tragice, ci doar într-un anecdotism de suprafață, de genul:

Dar într-o zi un călăreș/ Cu coif și lance mare Trecu pe lângă ea semeș/ Și se pierdu în zare Iar ochii ei drum îndelung/ Prin praf îl petrecură.

Nici tragismul romantic bine jucat, în diversele lui ipostaze și măști - dar întotdeauna convingător în convenția lirică din Ars doloris. Poate doar atmosfera de tristețe și melancolie inefabilă și, certamente, imaginarul debordant și patetismul nestăvilnit - generator de emoție lirică, chiar dacă teatralitatea e evidentă, să-l anunțe pe Radu Stanca de mai târziu:

Iar eu mă-nvârtesc în zadar lângă podul/ ce stă ridicat ca un deget în vânt/ Și nu știu în ce fel i-aș putea rupe nodul/ Și nu știu în ce fel aș putea să le cânt./ Căci gura mea n-are putere atâta/ Întreaga ta laudă s-o poată cânta./ Căci prea ești frumoasă și prea ești urâtă/ Cetate în care eu nu pot intra./ (Lamentația poetului către iubita sa).

O baladă (reușită) publică și Ioanichie Olteanu (Balada soțului înșelat, nr. 1) în care cenzura, lejer-ironică, anulează dramatismul: - Soție, poamnă dulce, poamnă amară / am să tenchid sub zăvor.../ și ars ca de flăcări, de fiere, / îi /rusei mânăinle groase-n grumaz - / muiere, perfidă muiere...

Avea dreptate Dumitru Micu (Scurtă istorie..., volum 2, p. 286) când afirma că „În Revista Cercului Literar apar, de fapt, două tipuri de baladesc. Unul de sursă livrescă manifestă, de poezie pură, introdus de Radu Stanca și Ștefan Aug. Doinaș, altul cu material din realitatea obiectivă, imediată, creat de Ioanichie Olteanu“.

„Revista Cercului Literar“ n-a scăpat atenției vigilenților analiști din vreme. În note anonime și sub pseudonime, ironiile și malițiile se încrucșează în presa de stânga - cea care, de fapt, era majoritară și făcea „jocurile“. Bunăoară, în „Scânteia tineretului“. În două rânduri în cursul lunii mai 1945, este criticat cercul sibian și revista lui. Întâi, la rubrica „Catalog“, este sancționată revista („paginile ei; ne apar astăzi artificiale, ca niște plante de seră“) și poezii semnate. Astfel, despre Șt. Aug. Doinaș se scrie: „(poetul) ne întristează și se întristează cu versurile pe care le publică în aceeași revistă. Ne miră faptul că după atâția ani de formalism

estetic, de poezie a cuvintelor, d-sa nu reușește deloc să-și treacă inspirația pe o altă lungime de undă (...). Crede acest poet că „tatuajele de sân“, „rodiile“, „zeii profani“, „Meduzele“ mai pot constitui izvoarele unei poezii care să devină bun al viitorului? Se înșeală. Poezia aspră și noduroasă, poezia oamenilor în marș, virilă și profund socială, l-a lăsat și-l va lăsa tot mai mult în urmă“.

La scurt timp, un oarecare Nicolae Veronescu demască apolitismul, anacronismul și evazionismul „grupului de la Sibiu“ în termeni de virulență și delatiune.

„Am rămas ușor surprinși - răspunde prompt Ștefan Aug. Doinaș (autorul rubricii „Revista revistelor“, la RCL) referindu-se la atari gen de comentarii - de o seamă de note (...) care dezvăluie și alte fețe, mai pitorești, pe care le credeam definitiv acoperite (...). Cei ce iscălesc cu numele sau cu anonimul (...) cădeau de acord a ne ataca lateral, pe motive ca totul deplasat din sfera preocupărilor noastre exclusiv literare (...). Discuția va fi posibilă numai atunci când, fie adversarii noștri vor înțelege să se documenteze (...) - fie un interes meschin va coborî condeiele noastre din pagina imaculată a revistei literare în pagina impură a foii politice: două eventualități

istorie literară

pe care le socotim cu desăvârșire excluse“.

Nu numai poezii Cercului (printre care și Ovidiu Cotruș, cu un poem) semnează în RCL, ci și Constant Tonegaru, cu câteva poeme de atmosferă. De asemenea, sub pseudonimul Al.T. Tion (probabil Radu Stanca), două excelente balade: Intrarea în junglă și Întoarcerea în oraș. Deși în ediția postumă aceste balade nu figurează, de Radu Stanca le-ar apropia: prezența centrală a eului poetic - ca agent al liricității - și adresarea directă încă din debutul poemului:

Până acum iubito, viața ne-a fost fraged vis/ Romanticii trecut-am prin orașe de aur (Intrarea în junglă)

și: E timpul, iubito, să ne întoarcem din aventura/ care a ars în noi cu vâpăi subțiate spre lună (Întoarcerea în oraș).

De asemenea, figura pasională a femeii, motivul evadării, măștile cuplului ar fi alte elemente care l-ar indica pe Radu Stanca drept autor al acestor două balade care, de fapt, constituie un singur text poetic. Sau poate această „alteță“ este altcineva, care a fost deja deconspirat și nu știm noi.

Afirmată într-o zodie istorică proastă, poezia Cercului Literar de la Sibiu nu putea avea viitor. În plină „vânătoare de vrăjitoare“, în plin proces de atragere spre literatura socială, pentru „masse“, când creatorul nu trebuia să fie artist, creator, ci „inginer al sufletelor“. Neacceptând nicio imixtiune politică (Negoițescu: „nu se poate recomanda nimănui: scrie pe această linie, ea asigură drumul cel rodnic“), disociind politicul de estetic și asumându-l pe acesta din urmă, poezii Cercului Literar de la Sibiu au trebuit să iasă din peisajul literar vreme de aproape douăzeci de ani. Din toamna anului 1945, „craii“ s-au risipit - cum îi place să spună domnului Nicolae Balotă, ajuns acum, în 2006, printre ultimii supraviețuitori ai ineditei aventuri literare sibiene. Dar au și fost risipiți. Poezia lor nu putea avea viitor, în vremea politizării creației.

paolo ruffilli:

Centrul și periferia

Nu mi-a fost ușor să dau de el. Bovisa nu mai este ce-a fost: o zonă de fabrici și cartiere muncitorești. Acum trezeci de ani avea încă specificul său exotic, cel puțin pentru cei ce se-nvârteau în zonă: vechi ateliere de cărămidă, coșuri și hornuri, luminătoare și mici oaze de țară cu cârciumi și grădini vârate printre case populare, linii de tren, garaje și depozite.

Nu mai trecusem pe-acolo de câțiva ani și mi-a fost greu s-o recunosc. Mi-a lăsat impresia unei plăgi tumefiate. Ca și cum casele ar fi înghițit lucrurile urâte și necurătențiile, fumul și haosul, umflându-se peste măsură. Balcoane, intrări, ferestre, fâgașe de căruțe, parapete, totul părea să se amestece și să se respingă într-un gigantic corp monstruos.

Era vorba de un amalgam în care fiecare ingredient, formă sau material rămânea separat de restul compoziției generale, deși făcând parte din ea. Și nu era ușor să te orientezi, chiar recurgând la numerele clădirilor. Asta fiindcă fiecărui număr îi corespundeau literele alfabetului pentru tot atâtea intrări, ganguri, pasaje nebănuite. După multe încercări, am reușit, în fine, să localizez clădirea: ceva în stil de cazarmă cu zece etaje, îngrămădită peste o enormă temelie de beton armat, și prevăzută cu opt intrări diferite. Tabelul de lângă soneria fiecărei uși cuprindea peste patruzeci de nume. Drept care a trebuit să trec în revistă aproape două sute de chiriși, înainte să ajung să dau de cel pe care-l căutam.

Imensul fumicar încă nu se trezise complet la viață la ora aceea din toiu dimineții. Ar fi părut ceva inert, dacă n-ar fi fost populat de tot felul de rumori: uși, pași, obiecte scăpate din mână sau mutate din loc, conducte de apă și, în valuri neașteptate, radiouri și televizoare. Damful prăfos din hol devenea tot mai clar din etaj în etaj: miros de varză, de sos, de ars. Și aerul înăcrît plutea în lumina murdară a hublurilor.

În timp ce urcam pe scara întunecată, continuam să mă întreb cum fusese posibil ca persoana pe care voiam să o văd să accepte să se mute acolo, renunțând la una din cele mai plăcute zone ale orașului Milano. Doar cu câteva luni înainte locuia în Borgonuovo, exact unde strada respectivă face o curbă ușoară și se continuă printr-o succesiune de fațade elegante. Apartamentul său se afla într-o casă nobiliară din veacul XVIII. Printr-un portal de piatră se intra într-o curte acoperită, dinaintea căreia se înfățișa impunătoarea scară cu două rampe.

Mă duseseam să văd acea frumoasă clădire, înștiințat de aceiași prieteni care-mi semnalaseră și faptul că era vorba de un personaj cu totul deosebit. Mă aventuram urcând scara cea mare până la etajul întâi, nădăjduind să adulmec și câte ceva din interior. Și întâmplarea mi-a surâs, complice fără voie fiindu-mi o echipă de muncitori care refăceau instalația electrică. Luat drept intentendul noului proprietar, am fost plimbat cam peste tot, drept care am ieșit de-acolo uluit și minunându-mă de măreția decorațiilor de stuc și a picturilor.

Chiar și cel mai înstărit apartament, după ce văzusem acel palat regal, mi s-ar fi părut, înzestabil, o caricatură. Cu atât mai mizere mi se păreau, prin urmare, încăperile în care mă însoțea acum fostul director al pinacotecii din Brera. Care n-aveau nimic de-a face cu odăile princiare în care

locuise înainte. Orice încercare de comparație era exclusă între două realități incompatibile.

Nu-mi venea să cred, pur și simplu. Situația ar fi fost cât de cât de înțeles în cazul în care stăpânul casei și-ar fi risipit averea la jocurile de noroc sau s-ar fi ruinat pentru o femeie. Dar nu izbuteam în ruptul capului să pricep cum de părăsise el, în urma unei opțiuni liber consimțite, mândrețea aceea de odăi și saloane din Borgonuovo pentru mica locuință din Bovisa.

Totuși, nu este exclus ca omul să fi fost fulgerat pe drumul Damascului, precum Pavel din Tars. Hotărât, deci, să-și schimbe viața în chip radical, de la un moment la altul. E cu neputință însă să uite ceea ce a fost mai înainte. De-aici și motivul adevărat al incredulității mele. Nu mă agăț neapărat de mobila convențională, oarecare și uzată. Era posibil ca gazda mea să fi închiriat apartamentul deja mobilat, însă faptul de a fi păstrat atârinate pe pereți reproduceri de flori și portrete de pe cutiile de ciocolată era strigător la cer. Nu se potrivea cu cineva care fusese director al Pinacotecii din Brera și avusese ocazia să trăiască în vecinătatea lui Rafael și a lui Piero della Francesca.

Ce fel de convertire era aceea care reușise să anuleze bunul gust și să facă agreabil ochilor triumful grosolaniei? Și totuși semnul contradicției flagrante se afla în fața mea. Cum să mă fac că nu-l văd? Poate că eram eu depășit și nu știam că între timp vulgaritatea era la mare pret.

Uitându-mă mai atent, eleganța trăsăturilor lui era neschimbată, rafinamentul răzbătea sub costumul de duzină și tivul descusut al cămășii, accentuat de felul calm și net al exprimării. Îmi vorbise cu o simplitate dezarmantă, fără intenția de a-mi explica cine știe ce mister. Cu aerul celui care, dimpotrivă, excludea orice fel de taină în ceea ce-l privea.

La început a fost palatul Brera, sigur că da. El fusese, cu alte cuvinte, cauza schimbării totale a vieții lui. Când nimeni nu s-ar fi așteptat, se pensionase cu zece ani mai devreme, renunțând la cariera lui de director al administrației de stat. Vânduse casa, tablourile, mobila stil și vărsase toți banii în contul asociației de cercetare a cancerului. Toți, cu excepția câtorva milioane de lire, după cum se zvonea, lăsate drept gratificație amantului și tovarășului cu care a conviețuit într-o totală discreție. În ceea ce-l privește, trăia acum doar din pensie.

- Există un blestem care apasă asupra palatului Brera, repeta fostul director cu cadența unui refren, în timp ce-mi povestea istoria.

Palatul aparținuse iezuiților: aceștia fuseseră chemați de cardinalul Borromeo să-și desfășoare activitatea lor culturală prin intermediul școlilor, al bibliotecii, al observatorului astronomic. Mai apoi Maria Tereza de Austria expropriase clădirea pentru a institui aici Academia și a încredința inițiativele culturale unor profesioniști laici. Cu și cum asta n-ar fi fost de-ajuns, Napoleon contribuise și el la desăvârșirea abuzului. Punându-și în cap că Milano ar trebui să aibă un muzeu impunător, poruncise să se rechiziționeze în toată Italia de nord cele mai bune tablouri pentru a le expune într-un fel de nou Luvru milanez.

Ca urmare a fărâdelegilor, ordinul iezuiților, rămas pe drumuri și bisericile, mănăstirile, palatele episcopale jefuite, după părerea fostului



*Născut în 1949 în orașul Rieti, în apropiere de Roma, Paolo Ruffilli locuiește în orașul Treviso din regiunea Veneto. A publicat mai multe culegeri de poezie, între care amintim *Piccola colazione (Micul dejun)*, Editura Garzanti, 1987, distins cu *American Poetry Prize, Diario di Normandia (Jurnal în Normandia)*, Editura Amadeus, 1990, care a primit *Premiul Montale, Nuvole (Nori)*, Editura Vianello, 1995, *La gioia e il lutto (Bucuria și doliul)*, Editura Marsilio, 2001, căruia i s-a decernat *Prix Euro péen*. Eseiist, istoric literar, editor, Paolo Ruffilli ne-a surprins la fel de plăcut în postura sa de narator, do vadă stând cele 18 povestiri adunate sub titlul *Preparativi per la partenza (Pregătiri de plecare)*, Marsilio Editore, Venezia, 2003, un repertoriu de personaje și cazuri excepționale aduse de autor în fața cititorului, spre a da o idee despre filosofia de viață a omului postmodern: pierderea identității, nomadismul, simularea și simulacrul, riturile de îmblânzire a zeilor ș.a.m.d.*

director de la Brera, continuau să se răzbune și se căeară prețul pentru sacrilegiul suferit. În ce fel?

- Făcându-i pe toți vizitatorii Pinacotecii orbi și surzi în privința adevărilor ce ne privesc pe toți, răspunse parcă marcat de gândul că și el fusese în primejdie. Cu el însă justițiarul fusese binevoitor, deschizându-i ochii la timp și scutindu-l astfel să se piardă sub efectul unei false străluciri: "Echivocul estetic", cum îl numea, cu un dram de ironie aproape imperceptibilă.

Unele fraze mă frapaseră nu doar prin conținut, ci și prin felul în care le pronunța repetându-le de două sau trei ori. Ca și cum scandate imperios în minte, ar fi fost tipărite cu litere de-o șchioapă pe niște panouri atârinate pe pereții apartamentului.

Cugetări și avertismente pentru sine și pentru ceilalți.

- Frumusețea este un lanț ce te ține legat de par, hrânindu-se cu suflarea și sângele tău. Împușcase gazda mea, și, sub pretextul că te rafinează, face din tine un pârilit fără pic de vlagă. Și, surzând înțelegător: Frumusețea aparține zeilor, cei ce o urmează riscă să-și piardă umanitatea. Oamenii sunt urâți, se mișcă stângaci știu doar să facă paradă de eleganță.

- Nu ești nimic dacă nu cunoști și nu ești stăpân pe ceva mai de preț decât propria distincție și sensibilitate, credeți-mă.

Încheiase pe un ton mai jos: Viața nu e nicăieri frumoasă și nici urâtă. Te lași dus de curent și

ata, treci prin ea fără pretenția de a te remarca. Și tu ce bun să-ți explici lumea, ca apoi s-o disprețuiești și chiar s-o urăști. Nu, pe mine nu mă interesează decât în măsura în care pot s-o iau în seamă cu respect și dragoste.

Indiferent de ce ar fi urmat, după ce avusese parte de lucruri îngăduite celor puțini, el își dăduse seama că își dorește doar ceea ce aparține tuturor. Și alesese o casă obișnuită și populată cu obiecte de toată mâna. Nimic care să iasă din normalitatea milioanele de conaționali. Niciun privilegiu sau

A fost nevoie de ceva timp pentru obținerea permisului, dar în cele din urmă am reușit să-l întâlnesc. Locul întâlnirii: clădirea districtuală ascunsă printre flori de bouganville și iasomie. Înălțându-se pe colină, penitenciarul stăpâna marea ca un castel din vechime. Era închis acolo de vreo cincisprezece ani, chiar înainte să fie condamnat. Sentința fusese, spre surprinderea presei, de douăzeci de ani de detenție. Acum însă putea să înceapă numărătoarea inversă, ținând seama de reducerea pedepsei pentru bună purtare. Ar fi trebuit să fie eliberat cât de curând.

Procesul, la vremea sa, nu prea stârnise mare zarvă. Cronica neagră a marilor ziare se ocupase de alte fapte scandaloase care au avut darul să eclipseze afacerea în cauză. Totuși, în zonă, faima ce-o avea, de jucător pătimaș, fusese de ajuns să facă din el o legendă. Titlurile date de ziarele locale nimeriseră cei doi termeni extremi ai mitologiei ce-l privea, poreclindu-l la început "jucătorul diabolic" și rebotezându-l la sfârșit drept "soțul milos".

Teapăn și uscat, avea ținuta nobilă a stirpei căreia familia lui îi aparținea. Amabilă și ceremonioasă, dar mereu sobră. Era mereu serios, fără urmă de surâs pe buze sau în ochi. În juul lui adia un aer de severitate, care îi sporea nu doar distincția, ci și autenticitatea căinței.

Deși rezervat, nu se sustrăgea întrebărilor mele. Așa am aflat că avea deja planurile lui pentru perioada de după eliberare. O dată încheiate socotelile cu legea, se gândea să se stabilească în străinătate. Definitivase înțelegerea cu un consoedent al său cunoscut cu ani în urmă și fost, în vremurile bune, un soi de sfătuitor de taină în privința mizelor și pariurilor.

Tocmai acest agent de pariuri îi făcuse propunerea și el o acceptase ca pe o evoluție naturală a vocației lui pentru jocul de noroc. O să se angajeze ca bookmaker la Londra. De altfel, putea să se laude cu o experiență remarcabilă, și chiar internațională. Știa cum să se miște. Întrevedea felul cel mai puțin riscant de a se întoarce la viață, o data ieșit din pușcărie, și de a reintra în mediul pe care-l cunoștea cel mai bine. Pasiunea pentru joc, mai ales în Anglia, era universală. Netezeza oricărui fel de asperități existente între vârste, clase sociale și sexe. Se spunea că regina însăși cerea o dată cu micul dejun ziarul de dimineață cu rezultatele și listele curselor și cotelor pariurilor.

- Este vorba de o adevărată febră care mână de la spate oamenii la chioșcurile și agențiile hipice, în fața slot-mașinilor și a meselor de bingo. Pentru englezi, mă lămură viitorul bookmaker, jocul nu înseamnă păcat, și cu atât mai puțin o violare a legii. Este girat de organizații legale și cu o vechime în domeniu respectabilă. Încât este greu să cadă, ca la noi, pe mâna lumii interlope. Există peste treizeci de mii de agenții, cu sedii în fiecare oraș. Se poate paria direct și personal, dar și prin poștă sau telefon, iar mai nou, prin ordinator. Străinii, inclusiv. Este suficient să-și deschidă un depozit bancar de câteva sute de mii de lire. Eu am avut mereu un cont pentru pariuri deșus la o instituție de credit britanic, unde să-mi fie depuse câștigurile. Il am și-acum.

Așadar, continuă să joace. Corstrâns din pricina detenției să nu mai fie prezent la mesele verzi, se consola cu pariurile cele mai extravagante: culoarea ochilor copilului așteptat de vreo divă celebră, alegerea unui candidat în cursa politică, starea vremii la sfârșit de săptămână, soarta vreunui vas comercial ruinat. Nu doar caii, câinii sau meciurile de fotbal. Adoptase obiceiul englezilor. Participând și la partidele de golf sau polo, precum și la competițiile cluburilor universitare de cricket sau canoe.

- Din ce cauză jucăm? E un viciu străvechi. Norocul, pariul... revenise la tonul sau grav și-mi vorbea fixând un punct departe, dincolo de zidurile

imunitate, niciodată. Renunțare care s-a concretizat prin plecarea lui din centru și mutarea la periferie, spre a se pierde în mulțimea anonimă.

- Periferia, îmi explica el, nu mai este cea de altădată: partea care împrejmuia orașul. Nu, acum ea însăși este înconjurată de nesfârșite periferii ulterioare. Periferia, astăzi, este ceea ce se află la margini. Și dacă cei mai mulți locuiesc la margini, eu vreau să le împărtășesc condiția. Și asta nu fiindcă așa vrea să-mi asum soarta lor. Nu e vorba de eroism în alegerea mea și nici măcar de vocația

de a ispăși ceva, ci de un avantaj.

- Avantaj? făcusem eu perplex și uluit de neașteptata lui concluzie care aducea în discuție un interes personal.

- Da. Destinul tuturor celorlalți, dacă e și al meu, mă anulează... Mă păstrează, sustrăgându-mă chiar morții, în uitarea a tot ceea ce se petrece anonim și neobservat.

Drept care intrase în anonimatul mântuitor oferit de Bovisa.

Rit de îmblânzire a zeilor

celulei, prin grilajul deschis sub cerul albastru. E un rit de îmblânzire a zeilor, care are de-a face cu practicile magice. Folosirea numerelor, recursul la combinații, încrucișările și coincidențele... Te expui de fiecare dată judecății lui Dumnezeu sau unui răspuns din partea soții. Adevărul e că există oameni care au nevoie de șocuri continue, de lovitură de soartă și emoții violente, ca să nu fie înghițiți de vid.

Iată de ce pâlcuri de navetiști intrau să-și joace leafa în primul cazinou sau pensia abia încasată. Duși acolo nu de visul unei îmbogățiri fabuloase și nici măcar din dorința de a ieși dintr-o situație economică deprimentă. Câștigul nu era luat în seamă niciodată, nu era, oricum, pe primul loc. Omul juca în pierdere, mânat de pasiune, adică de o obsesie. Blestem, coșmar, chin. Dar, lăsându-se sorbit de vârtej, trăia și eliberarea. Momentană, ce-i drept, dar redobândită la nesfârșit.

- Jucătorii profesioniști sunt cu totul altele, îmi explica el cu o fățișă suficiență. Nu sunt nici măcar jucători adevărați. Sunt niște ampoliați. Nu riscă nici cât negru sub unghie. Își folosesc experiența pentru a reuși să câștige exact cifra din care se pot întreține. Nu se-imbogățesc. Ținta lor este să aibă cu ce să-și plătească mâncarea, cazarea și benzina. Rătăcesc de la un cazinou la altul. Știu să aștepte și să calculeze ocazia prielnică. Cu siguranță nu se încredințează întâmplării și nici superstițiilor. Sunt reci și detașați, și chiar zgârciți. Cu totul altă rasă față de jucătorii adevărați.

Exemplele autentice la care se referea el, într-un fel sau altul, își urmau instinctul. Se livrau inspirației de moment. Presentimentele neașteptate îi mânau de la spate să-și încerce soarta. Rezistând câteva reprize extenuante în fața meselor verzi. Nu simțeau nici căldura, nici frigul, nu le era nici sete, nici foame. Nu cunoșteau oboseala fizică. Ca niște băntuiți. Iar demonul lor îi ținea ostatici ai mirajului de a miza neîncetat, până la ruina finală. Și neliniștea sălbatică și apăsătoare pe care o încercău jucând era tot ceea ce îndrăgeau mai mult, străduindu-se să și-o reînnoiască și sporească tot mai mult, căci în ea presimțeau ceva asemănător fericirii și euforiei, intensității vieții, de-a lungul unei existențe altfel călduțe și cenușii.

- Foarte important este ca, atunci când ești falit, să nu cazi în ispița de a recurge la un împrumut, încerca el să-mi deschidă ochii asupra pericolului pe care-l comportă jocul. Cămătarii mișună în preajma oricărui cazinou. Este un teren minat. O zonă în care se simte mirosul de sânge. Gâlgăitul banilor într-un cazinou dezlănțuie energii devastatoare: anxietăți, speranțe, poftă, lăcomie. Ieșite de sub control. Acolo clocește și crima.

El avusese probleme, cel puțin până la un punct. Dispunea, slavă Domnului, de o avere respectabilă. Se bucura de credit la bănci. Cumpărase o casă la Bordighera, ca să fie mai aproape de cazinoul de la Sanremo și la un pas de frontiera franceză. Imediat ce treceai dincolo, oportunitățile jocului de noroc creșteau. Până și cel mai mic centru balnear de pe Coasta de Azur își avea localul propriu de joc. Nu existau opreliști.

- La noi statul e ipocrit, comenta el ironic, tinde să trateze jocul în chip moralist, culpabilizându-l. Între timp însă, profită de el prin loterii, loto, pronostop. Încasează o cotă-parte generoasă, percepe de-a dreptul o taxă de timbru pe cărțile de joc. Îl condamnă, dar se folosește de el pentru a-și rotunji conturile. Dezaprobarea oficială reliefa și mai mult

reversul de afacere necurată și, prin urmare, efectul încălcării legii. Dar el înclina să-l excludă. Independent de interdicții, jocul acționa ca o abatere de la normă. Viola integritatea și liniștea vieții. Nu avea nevoie de alte imbolduri. Necruțător de tranșant prin sine însuși, jocul întrerupea continuitatea vieții. O sfârtăca și o tortura în profunzime, privând-o de orice odihnă și punct de sprijin.

- Am jucat tot ce aveam, îmi mărturisii el la un moment dat. De altfel, un jucător are vocația să se pedepsească și nu se mulțumește nicidecum. Închipuiți-vă că mi s-a întâmplat să câștig pe moment cifre fabuloase. Cifre care puteau să falimenteze cazinoul, să-l curețe până la ultimul bacșiș al crupierului. De fiecare dată însă, le aruncam din nou în joc. Un jucător nu se oprește niciodată.

Făcuse praf o întreagă avere: partea lui, dar și cea a soției. Adevărul e că ea avea o încredere oarbă în bărbatul ei și nu-i luase niciodată prea în serios nărvul. Se obișnuise să accepte ideea, pur și simplu. De ani de zile îl vedea jucând, fără să se lase alarmată de urmări.

Așadar nu se temea pentru bunurile familiei ei, considerabil mai însemnate decât cele ale soțului. Drept care îi încredințase administrarea lor. Iar el le tocăse, bucată cu bucată.

- Un fel de a spune, totul, continua el să mă lumineze. Ceea ce înseamnă mult pentru unul, e aproape nimic pentru altul. De când mă știu am disprețuit banii. Asta poate fiindcă m-am născut bogat. Îmi scapă motivul. Sunt convins însă că banul înseamnă un adevărat blestem pe seama lui Dumnezeu și a oamenilor. Trebuie despuiat de valoarea și importanța pe care oamenii i le atribuie. Din acest punct de vedere, eu mi-am făcut datoria.

Avusese grijă s-o țină departe pe nevastă-sa, astfel încât să nu afle cum averea ei se ducea încet, încet pe apa sămbetei. Ea nu și-a dat seama niciodată de dezastrul economic ce i se pregătea. Nu avusese nici cea mai mică bănuială, de vreme ce bărbatul ei continua să-i asigure același nivel de viață. Ea, în schimb, continua să fie îngăduitoare cu mania soțului, coabitând cu acel viciu fantasmatic cu orar straniu și cliclică asiduitate.

- Un viciu inofensiv, mă asigură el. De altfel nu fumam, nu beam, n-o înșelam cu alte femei. Ea știa acest lucru și-mi era recunoscătoare. Asta și fiindcă n-o neglijam nicio clipă, în ciuda angajării excesive pe care jocul o impune. După ani și ani de căsnicie, simpatia reciprocă de pe vremea când ne cunoșcusem era neștirbită.

Petreceam ore-n șir vorbind. Ne iubeam. Nu știu ce anume vi s-a spus, dar vă asigur că am făcut-o doar din recunoștință și iubire. Nu puteam s-o fac să sufere. Era totuși soția mea. Dacă ar fi descoperit că-i trădasem încrederea, durerea ei ar fi fost insuportabilă. Infinit mai rău decât să ajungă în sapă de lemn.

Prin urmare, o omorâse în somn. Ca să o scutească de durerea de a descoperi că el, în tot acest timp, îi tocăse averea la jocurile de noroc, după ce și pierduse propriile sume.

Prezentare și traducere de
Geo Vasile

literatura lumii



Ahasverus, omul căzut în istorie sau sarabanda măștilor narrative

geo vasilie

Povestea jidovului rătăcitor de Jean d'Ormesson (roman deja apărut la noi în 1995 la Editura Univers) este reeditat de Editura Minerva (2006, 496 p.), traducerea excelentă aparținând aceleiași Toader Saulea, care semnează prefața și o foarte utilă cronologie. Academician din 1973, deja intrat în legendă prin vastitatea operei și a preocupărilor, Jean d'Ormesson (n. Paris, 1925) este autorul unor romane și eseuri memorabile, între care cităm: *La gloire de l'Empire*, *Au plaisir de Dieu*, *Dieu, sa vie, son oeuvre*, trilogia *Le vent du soir - Tous les hommes en sont fous - Le bonheur à San Miniato*, *Histoire du Juif errant*, *La Douane de la mer*. În 1994 scriitorului i se decernează Premiul Chateaubriand, încununare a operei de până atunci, căreia i-au urmat încă șase romane, cel mai recent fiind din 2005. *Une fête en larmes*. Vizitează România în 1996, pentru ca în 1999 să i se confere Ordinul Național „Steaua României” în grad de Comandor, „ca omagiu pentru fidelitatea sa față de cauza României, a libertății și a culturii”. Probă supremă de erudiție, de viziune epică și filosofică asupra lumii și istoriei, de poezie, luciditate și ironie amară, ce se susțin printr-o desăvârșită arhitectură narativă. *Povestea jidovului rătăcitor*, introdusă printr-un poem oniro-metafizic de J.L. Borges, se rostește la

Geniul protagonistului-narator constă tocmai în faptul de a fi fost martorul, actorul și cronicarul a două milenii de istorie mondială. Epocile și evenimentele curg încrucișându-se neconștient, se amestecă, ca și cum memoria lui Ahasverus ar fi fost un recipient inepuizabil, un perpetuum-mobile de aduceri-aminte, selectate la comandă dintr-un colaj sau amalgam de secvențe spațio-temporale copleșitoare. El se află aproape pretutindeni de-a lungul veacurilor: în răscoala în contra ocupației romane din Palestina, la Roma câțiva ani mai târziu, și tot la Roma, câteva secole mai încolo asistând la căderea Imperiului Roman, în India, China, în America alături de Columb, sub numele de Juan Esperendios. Este, rând pe rând, amant pasional sau disperat, victimă a unor tentative de asasinat ș.a.m.d. Vorbește toate limbile pământului, străbătător prin timp și spațiu, locuind în inima miturilor și a visului omului, fiind, rând pe rând, instigator și hoț la drumul mare (în ceata lui Barabba), soldat, marinar, negustor, prim-ministru, bancher, voiajor, filosof, tovarăș de drum cu Rimbaud prin ținutul Harrar, diplomat, explorator al celor două lumi, seducător profesionist (al Popeei, între altele), scriitor și chiar preot. Reîntors în Ierusalimul tinereții (vorba vine!) după 1200 de ani, îl întâlnește pe Federico II, eliberatorul Sfântului Mormânt și, așa cum crede acest suveran aproape universal despre sine, însăși umbra lui Mesia pe pământ.

Denunțat că nu respectă riturile catolicismului, Esperendios (încă un avatar iudeo-creștin, după cel de prieten de nădejde al viitorului Sfânt Francisc din Assisi) este anchetat sub tortură de însuși marele inchișitor Torquemada și condamnat la ardere pe rug. Scapă teafăr, evident (rugul fiind stins de rafale de ploaie din senin), căci era condamnat la viață veșnică. Cu 25 de ani înainte de Marco Polo, știe totul despre Hoarda de Aur a mongolilor. Înfrățit cu nesfârșirea timpului și a spațiului, Ahasverus cel neuit de moarte nu cunoaște ce înseamnă speranța sau renașterea; ca și Dumnezeu, el nu are istorie și tot ceea ce îi stă în putere este să povestească istoria celorlalți. Iată o *ars narrativa* demnă de Jean d'Ormesson. Este contemporan cu Alaric, barbar creștin și arian, distrugător al trecutului, vestitor al lumii viitoare, dar și cu Sf. Augustin, părinte al Bisericii, cel ce la anul 426 d.Ch. va scrie cartea *Despre cetatea lui Dumnezeu*, în care spune că Roma a avut norocul de a fi învinsă de niște creștini care nu măcelăresc tot ce le iese-n cale, care respectă viața, bisericile, amintirile gloriei trecute, religia.

Memoria epică a Jidovului Rătăcitor nu este altceva decât un fel de imaginație, cu susținere în real și încremenită în istorie. Pentru cititor nu mai are nicio importanță dacă Ahasverus a trăit acele întâmplări sau le născocea, de vreme ce el însuși le trăiește alături de narator, străduindu-se să-l urmărească cum înaintează în paralele cu câteva povestiri diferite, o concatenare de fizionomii, formule sau situații ce se cheamă unele pe altele într-un interminabil cronograf al lumii. El își atribuie ideile cele mai geniale sau cele mai pustiitoare din istoria omenirii, pe care în cele mai felurite travestiri le induce puternicilor lumii. Este totodată un expert în biografia romanțată, dovadă fiind intruziunea în biografia lui Chateaubriand prin oferta unor

versiuni verosimile, menite să acopere petele albe din viața amoroasă a poetului catolic punându-l să treacă prin episoade inavuabile de soț adulterin, ascunse prin trucuri, minciuni și cele mai diverse măști.

Isaac Laquedem ar fi putut să-și atribuie vorbele lui Nietzsche, spre a se identifica: „Eu sunt fiecare din numele istoriei”. Stăpân al spațiului și rob al timpului, el participă la sinuciderea colectivă de la Massada, în cunoaște pe Odoacru, apoi pe Justinian, este călugăr budhist, mercenar în slujba lui Barbarossa și apoi olăcar împărătesc în La Grande Armée napoleoniană; este omul cu o mie și una de vieți și de povești, o Seherzadă ce merge pe pilot automat, ce deapănă istoria omenirii, un carnaval neîntrerupt, un amestec de geniu și mistificare, de suferință și caraghioslăcuri, de martiraj și frumusețe inefabilă. Simon Fussgänger este cel care, refuzând să se uite pe sine de dragul celui alt, adică iubirea, se livrează cercului infernal al istoriei, obsedat de nefericirea de a exista.



Iată portretul-robot al protagonistului, desenat de autor: „El era noul Adam. El va fi opusul lui Faust, cel care nu voia să moară. El în schimb, își va dori să moară și îi va fi cu neputință”. Va fi ceva între Iov și Shylock, afișând o nesfârșită lehamite și o nebanuită vigoare vindicativă.

Pe tot parcursul romanului, Jean d'Ormesson se poartă ca un vrăjitor stilist, dând miraculoase probe de suspens, oralitate, dar și de monolog interior (vezi istorisirea lui Simon din Cirene). Dincolo de fastuoase voluptăți livrești, reperabile și în opera unor M. Yourcenar, U. Eco, M. Pavić, va predomina totuși duhul picaresc și românesc al protagonistului, ceea ce nu exclude evlavia și elocința cu care sunt evocate episoade arhicunoscute, ca, de pildă, cel cu Iisus urcând muntele Golgotei spre locul osândeii, schimbarea la față a lui Miriam sau Maria din Magdala (de care Caraphilus fusese îndrăgostit fără speranță), din clipa în care i s-a revelat mirele mistic Marie seamănă izbitor cu Maria din Magdala, observă Simon Fussgänger și amândouă cu portretul Fecioarei, în viziunea lui Masaccio, cea care va anunța învierea Lui. Evident, masiva narațiune a lui Jean d'Ormesson nu putea găsi un loc mai potrivit decât cel mai frumos salon al lumii, între San Marco și Palatul Dogilor, unde a distinge realul de neverosimil este aproape cu neputință, unde granița dintre istorie și ficțiune dispăre ca prin farmec, un loc pe măsura legendarului său protagonist.

literatura lumii

Veneția, acoperind cel puțin 200 de ani și 159 de episoade, structurate în trei mari capitole: *Vama Mării*, *Noaptea timpurilor*, *De-a pururea slavă*. Protagonistul-narator absolut este crepuscula-ul Simon, întruchipare modernă de turist sau ghid în eternul impermeabil, ce își încântă sau uluiește cu poveștile sale insolite auditoriul: cei doi îndrăgostiți, Pierre și Marie, aflați în vacanță în cel mai neverosimil și misterios centru al lumii, Veneția. În cele din urmă, sub tirul întrebărilor și privirilor irezistibile ale lui Marie, ciudatul povestitor își dezvăluie identitatea etnică și biografică. precum și nemurierea lui care a fost merit *illo tempore*, în urma întâlnirii cu Iisus pe Drumul Crucii. Refuzând să-i dea o cană cu apă și îmboldindu-l să meargă mai repede pe cel ce urma să fie răstignit, Caraphilus, alias Ahasverus, pe-atunci cizmar într-o dugheană din Ierusalim, are parte de o replică devenită ulterior întruparea unui arhetip al condiției umane: „Eu merg fiindcă trebuie să mor, tu, până la întoarcerea mea, vei merge fără să poți muri”. Jidovul rătăcitor, scrie T. Saulea, își are prima sursă în *Evanghelia după Ioan* (XXI, 23). Legenda pomenitului personaj, reluată de călugărul benedictin Matthieu Paris, pe la anul 1228, devine populară în Europa în veacul XVI. Ahasverus va inspira nu doar imaginarul popular, ci și pe cel al scriitorilor, ca de exemplu, Shakespeare (*Negutătorul din Veneția - Shylock*), Eugène Sue (*Jidovul rătăcitor*), H. G. Wells (*Omul invizibil*), Shelley (*Wandering Jew*), Alexandre Dumas (*Isaac Laquedem*) ș.a. Pentru romancierul Jean d'Ormesson nu realitatea efecivă a jidovului rătăcitor este importantă, ci cea fictiv-narativă.



grete tartler

La Bruyère de Bermude!

„The Royal Gazette“ din 3 octombrie c., singurul cotidian din insulele Bermude, anunță cu mândrie că tânăra scriitoare bermudiană Lee-Ann Liles a reușit să publice în marile reviste și la cunoscut edituri americane datorită tenacității (pentru fiecare acceptare de text a primind, în medie, douăzeci de respingeri). Tenacitatea ar fi, deci, după părerea ei, principala virtute literară. Interesul i-a fost, spune victorioasa doamnă, un real folos, fiindcă i-a îngăduit accesul la un public mult mai larg decât cel din Bermude.

Celor aflați la început de carieră le recomandăm site-urile www.duotrope.com și www.firstwriter.com.

Ei, dar pe lângă tenacitate - și un pic de necherie: ca să-i răspundă editorii și să nu-i arunce la coș prozele (“asta e din Bermude, nu ne bate la cap”) și-a făcut post de o adresă americană și a pus pe

plicuri timbre americane. Cu ce a avut succes? Povestiri de genul celor incluse în memorii, descrieri de persoane cunoscute, “caractere”. Ar fi reușit ea și mai demult dacă ar fi cunoscut/descris “caractere” de pe la noi!

Papa și romanul

Un roman recent publicat în Turcia și care a stârnit toată creștinătatea, **Asasinarea unui Papă**, n-a fost inspirat, cum s-ar crede, de încercarea unui pușcaș turc de a-i lua viața Papei Ioan Paul al II-lea, acum câțiva ani, ci de perspectiva vizitei în Turcia a Papei Benedict al XVI-lea, care a planificat să se întâlnească în luna noiembrie a chiar acestui an cu Patriarhul ortodox de la Istanbul. După scandalul citării unui comentator bizantin care rostise vorbe nu tocmai civilizate despre islam, iată că Papa Benedict al XVI-lea e pus sub umbra unui iatagan imaginar: romanul mizează pe teama turcilor de eventualitatea unui patriarhat ortodox care ar putea să devină “stat în stat”. Așa că toate subiectele pe care Papa le are în vedere - intenția de reconciliere creștin-islamică, discutarea perspectivei europene a Turciei, problemele minorităților naționale, inclusiv ale celor peste 5000 de greci ortodocși care se consideră nedreptățiți (și sunt o veșnică buturugă mică în calea dialogului turco-elen) sunt deocam-

dată umbrite de întâmplările recente, mai mult sau mai puțin literare. Patriarhul ecumenic de Constantinopol, Bartolomeu, a declarat însă că “tocmai aceste circumstanțe fac vizita mai interesantă”.

Ce citește președintele Bush

Casa Albă a răspândit ideea că președintele Bush citește într-o perpetuuă întrecere cu unul din consilierii săi, Karl Rove: citește zilnic din Biblie, dar și cărți despre Abraham Lincoln (modelul său politic), cărți despre baseball și diverse biografii ale unor personaje istorice însetate de putere. Încă din luna iunie a acestui an, scorul îl avantaja pe președinte față de consilierul cititor cu 60 -50. Dar iată o listă cu unele din cărțile citite recent de președinte (am omis un număr de cărți despre ciumă și alte boli - să fie oare acesta un semn al temerii de atacuri biologice?):

Alexander II: Ultimul mare țar, de Edvard Radzinsky

Un Prometeu american, de Kai Bird și Martin Sherwin (o biografie a lui Robert Oppenheimer, unul din inventatorii bombei atomice)

Lincoln: O viață pentru țel și putere, de Richard Carwardine

Cel mai important discurs al lui Lincoln: al doilea inaugural, de Ronald C. White Jr.

Mao: Povestea necunoscută, de Jung Chang and Jon Halliday

Nouă părți ale dorinței: lumea ascunsă a femeilor musulmane, de Geraldine Brooks

Poliomielita: O poveste americană, de David Oshinsky (despre modul în care poliomielita a afectat Statele Unite la mijlocul secolului al XX-lea).

Străinul, de Albert Camus

Unul dintre autorii citați de președintele Bush, Mark Kurlanski (*Salt: A World History?*, *Sarea: o istorie a lumii?*) crede că lectura cărții sale “filozofic-geologice” despre rolul sării se datorează posibilei asocieri cu actualul rol al petrolului. Din pricina sării s-au făcut și desfăcut alianțe, s-au purtat războaie: Regina Elisabeta I a Angliei își avertizase concetățenii “asupra pericolosei dependențe de sarea marină”. “Președintele ar putea realiza, spune autorul, că luptele pentru petrol vor părea cu vremea la fel de nebunești... Va putea oare să înțeleagă din cartea asta că petrolul nu merită sutele, miile de vieți spulberate în Irak - și că guvernul are capacitatea de a stimula cercetarea și tehnologiile existente pentru a mișca lumea în afara dependenței de petrol?”

(traducere de G.T.)

Poezii în capodopere

John Keats (1795-1821)

Sclipindă stea

Sclipindă stea, de-aș fi neschimbător
Ca tine - nu-n splendoarea nopții ținuit,
Prin pleope larg căscate singur privitor
Ca un sihastru al naturii nedormit
La apele ca preoții spălând
Pământul omenesc cu-εbluțuni,
Sau contemplând ușoara mască de curând
Căzută, a zăpezii, pe genuni;
Nu - ci-n credință-n vezi neschimbător
La sânul dragei ce se pârguie, să-l știi
Mereu umflându-se și coborând ușor,
De-o dulce neodihnă trează să fiu,
Ca doar, ca doar s-aud respiru-i, să i-l cer,
Și astfel să trăiesc mereu - de nu, să pier.



alina boboc

Biografia lui Andrei Șerban

Cunoscutul om de teatru Andrei Șerban a scris prima carte, **O Biografie** (postfață de Basarab Nicolescu, Iași, Editura Polirom, 2006, 396 p.), în care a intenționat să cuprindă o parte din evenimentele teatrale care i-au punctat evoluția în România și în străinătate, pentru că el a devenit, după cum se definește, un cetățean al Terrei, ținând cont de activitatea sa artistică desfășurată în întreaga lume.

Motivația sa este surprinzătoare prin sinceritate și modestie: „Nu știu de ce vreau să scriu o carte, dar simt, la fel ca atunci când lucrez la o piesă, că trebuie, că am nevoie s-o fac.” Volumul este structurat în două părți: **Echilibrist între două lumi și Dacă voi nu mă vrefi...**

Chiar dacă este o biografie axată pe activitatea profesională, ea începe cu câteva cuvinte despre părinți: tatăl, absolvent de Drept la Leipzig, devenit artist fotograf; mama, provenind dintr-o familie de greci refugiați la sfârșitul sec. al XIX-lea la Tulcea, absolventă de Filologie la București. Acest fapt arată că înclinația sa artistică este o moștenire de familie.

După ce în clasa a VII-a luase parte la un proiect cu **O scrisoare pierdută** (susținând că piesa ar putea fi tratată în cheie tragică), Andrei Șerban ajunge să facă prima regie în clasa a XI-a, la **Năpasta** lui Caragiale. „Aceste încercări m-au convins că trebuie să ajung în teatru. Nu vedeam altă cale, nici nu aveam convingerea că așa fi fost bun la altceva”.

Student la actorie, la clasa maestrului Ion Finteșteanu, în anul al treilea se transferă, sfătuit de acesta (care-i intuise vocația), la nou creată secție de regie, la clasa lui Radu Penciulescu.

În 1964, debutează la Teatrul Nottara, cu regia piesei **Omul care s-a transformat în câine** de Osvaldo Dragán. Continuă să regizeze spectacolele **Ubu Rege** de Alfred Jarry, **Șeful sectorului suflete** de Al. Mirodan, cu ultimul participând și la Festivalul Internațional de la Zagreb.

Întâlnirea cu Grotowski din 1967 la Wrocław îl șochează, prin autocontrolul excepțional al acestuia. „El adapta texte clasice, sub forma unor montaje inedite. Nu l-am întrebat de ce, dar explicația pe care mi-am dat-o singur a fost că astfel știa el să scape de cenzură. «Montajele» lui abstractizate îi puneau în încercătură pe politiciștii neechipați să facă legături subtile.../ Și prin Grotowski l-am descoperit mai târziu pe

Stanislavki cel autentic și misterios, după fusesem îndoctrinat de așa-zisa «metoda Stanislavski», denaturată și fals transmisă”.

În 1970, are loc întâlnirea cu Peter Brody transformată într-un an de „ucenicie” la Centru Internațional de Cercetări Teatrale din Paris. am admirat voința și determinarea de a se lupta cu propriile sale limite”. Rezultatul proiectului fost spectacolul **Orghast**, prezentat la Festivalul de la Shiraz-Persepolis din Iran.

Tot în 1970, debutează la Teatrul „La Man” din New York, cu care va menține o relație de colaborare îndelungată.

În 1980, debutează în regia de operă

thalia

spectacolul **Evgheni Oneghin** de Ceaikovski la Welsh National Opera din Cardiff, continuând apoi să se specializeze în acest tip de regie.

În 1990, este chemat să preia conducerea Teatrului Național din București, unde pune în scenă imediat **Trilogia Antică**, **Cine arc nevedea de teatru și Audiția**. Dar un curent de opinie defavorabil se instituie, iar Andrei Șerban percepe din ce în ce mai acut. „Nimeni din teatru nu a luat nici o poziție publică, nu a protestat față de meschinăriile dirijate abil pentru a diminua încrederea de care mă bucuram”. Alege să părăsească din nou România.

O biografie este o carte cu densitate, care evocă experiențe teatrale interesante, într-un stil accesibil nu doar specialiștilor și, cu siguranță, merită citită.

În fine, după luni și luni de așteptări, se pare că vom intra în normalitate. „Celebru” Centru Național al Cinematografiei va lansa concursul de proiecte pe anul 2006 în cursul acestei luni. Bugetul total alocat este de 20 milioane lei. Când acest anunț a fost făcut, Decebal Mitulescu era încă director general al CNC. „Mai așteptăm un acord din partea Ministerului Culturii și Cultelor. Estimăm că săptămâna viitoare vom lansa concursul. Realizatorii de film vor avea la dispoziție 30 de zile pentru a-și depune proiectele. Asta înseamnă că, dacă vom da anunțul în 2-3 octombrie, ei vor trebui să-și depună dosarele până la începutul lunii noiembrie”, spunea Mitulescu la sfârșitul lunii trecute. Între timp, mandatul său de conducere a expirat, deocamdată fiind numit ca director interimar Mihaela Vârtopan. Concursul pentru ocuparea funcției de director general al CNC va avea loc în data de 17 octombrie. Să sperăm că această numire nu va afecta noua sesiune de concurs, amânată de atâtea ori până acum. Suma totală pusă la bătaie de CNC pentru noua sesiune de concurs este de două ori mai mare decât cea de anul trecut. Minimum 15% din

Mai bine mai târziu, decât niciodată!



irina budeanu

astfel obțin o parte din fondurile necesare pentru producție, în cazul în care trec de selecție, dar și pentru că au mai multe șanse să atragă ulterior finanțări interne sau externe. Anul acesta, CNC va organiza o singură sesiune de concurs, în loc de două, pentru că noua Lege a cinematografilei a intrat în vigoare abia la sfârșitul lunii iulie, iar regulamentul de concurs a fost publicat în Monitorul Oficial o lună mai târziu. Și în 2005 CNC a organizat o singură sesiune de concurs din cauza unor probleme apărute cu Ordonanța privind cinematografia. Au primit atunci un sprijin financiar total de zece milioane lei un număr de 25 de proiecte de lung și scurtmetraj, printre care **Restul e tăcere**, în regia lui Nae Caranfil (care a terminat de curând filmările) și **Hârtia va fi albastră**, în regia lui Radu Muntean, care va intra pe ecrane în această săptămână. Evident că lansarea acestui concurs are legătură cu Noua Lege a cinematografilei. Deși ea abia a intrat în vigoare se confruntă cu o serie de probleme. Din punctul de vedere al Comisiei Europene, ea nu garantează aplicarea principiului nediscriminării pe criterii de naționalitate - o chestiune pe care România trebuie să o rezolve înainte de aderare, arată raportul de țară al Comisiei Europene. Potrivit acestui document. „În domeniul politicii audiovizuale, amendamentele recent adoptate la Legea cinematografilei nu garantează o aplicare efectivă a principiului nediscriminării pe criterii de naționalitate”. Raportul precizează că „este nevoie de acțiuni rapide pentru ca principiul nediscriminării pe criterii de naționalitate să fie încorporat cu adevărat în Legea cinematografilei înainte de aderare, astfel încât această legislație să fie pe deplin armonizată cu acquis-ul”. „Pregătirile României în acest domeniu trebuie să continue în lunile rămase”, conchide Comisia Europeană în capitolul dedicat culturii și politicii audiovizuale. În raportul precedent, din luna mai, Comisia menționa că principiul nediscriminării în programele de televiziune nu este aplicat din cauza unei prevederi din Ordonanța privind cinematografia

potrivit căreia radiodifuzorii au obligația să rezerve cel puțin 5% din timpul de emisie pentru produse în România.

Între timp, la sfârșitul lunii iulie, a intrat în vigoare Legea pentru aprobarea Ordonanței Guvernului privind cinematografia, care prevede că „televiziunile care difuzează filme au obligația să asigure anual minimum 2% din spațiul destinat acestora pentru difuzarea de opere audiovizuale inclusiv filme cinematografice, realizate potrivit prevederilor prezentei ordonanțe”. Prin această lege înțeleg filme românești, filme cu participare românească și filme originale produse în limbă română.

De asemenea, noua Lege introduce o alineă care precizează că „de prevederile prezentei ordonanțe beneficiază persoanele fizice și juridice române, precum și cele din statele membre ale Uniunii Europene, autorizate ca atare, cu respectarea principiului libertății de stabilire a domiciliului sau a reședinței, al liberei circulații bunurilor și serviciilor, precum și al nediscriminării pe motiv de naționalitate”. Cornelia Paloc, consilier în Ministerul Culturii și Cultelor, a spus că această alineă a fost introdusă la solicitarea Comisiei Europene. Totodată, ea a explicat că definirea filmului românesc și a filmului cu participare românească se face pe baza unor punctaje. Astfel, filmul românesc este cel care întrunește minimum 65 de puncte dintr-un total de 100, calculat în funcție de regizor (15 puncte - scenarist (7 puncte), actori (10 puncte - roluri principale, 5 puncte - roluri secundare), locații (cei puțin jumătate în România - 4 puncte) etc. Filmul cu participare românească este cel care întrunește minimum 35 de puncte. Vom vedea cum va fi soluționată această problemă și dacă într-adevăr, noua și unica sesiune de concurs pe anul 2006 va avea loc.

cinema

fonduri vor fi alocate lungmetrajelor de ficțiune de debut, minimum 5% - scurtmetrajelor de ficțiune și 15% - filmelor documentare și de animație. Spre deosebire de anii trecuți, filmele documentare și de animație vor constitui o secțiune distinctă la concursul CNC. Cealaltă secțiune va fi dedicată filmelor de ficțiune (lung sau scurtmetraj). O altă noutate este că CNC va putea da credite de dezvoltare de proiect, pe lângă credite directe pentru producție. Creditele pentru dezvoltare de proiect se acordă pentru documentare, prospecții necesare scrierii scenariului etc. Totodată, conform noului regulament de organizare a concursului, regizorii și producătorii care au avut succes la festivaluri de categorie A, precum cel de la Cannes, pot primi fonduri nerambursabile pentru realizarea unui proiect nou dacă acesta a câștigat, în prealabil, concursul CNC. Concursul organizat de Centrul Național al Cinematografiei este esențial pentru cei mai mulți regizori din România pentru că

Care relație poate să existe între poezie și istorie?! Chiar și încercarea unei simple asocieri devine riscantă și sortită aventurii și nu poate fi altfel, deoarece dintotdeauna lirismul și istoria au fost termeni incompatibili. Discursul istoric făcând parte, așa cum am mai menționat cu alte prilejuri, din genul mimetic, în timp ce poezia lirică din cel non-mimetic. Această separare, care există încă din antichitate, trecând prin reșterea și romantismul și sfârșind în atitudinea cunoscutei de avangardă, dorea să păstreze *poesis*-ul ca pe o creație creatoare, demisurgică aproape, ireductibilă nici cea mai redusă reprezentare a realului.

Literatura greacă este cea care introduce ideea că lirismul se distinge de epic și dramatic prin faptul că exprimă în mod direct ceea ce poetul simte în fața realității. În lirica secolelor al VII-lea și al VI-lea î.Hr. nu există ideea muzei inspiratoare care pune mâna pe poetul-cântăreț. Cel care vorbea era însăși poetul și nu, ca în Homer, un altul, *Ulise*, de exemplu. Pentru ea să se întâmple această adevărată evoluție poetică era nevoie de o viață stabilă, nu izbucnitoare, aceea a unui stăpân de pământuri cu o viață individualizată asupra lumii, capabilă să

Poezie și istorie



mariana ploae-hanganu

resc apărătorii tezei anti-mimetice, limbajul generează semnificația printr-un sistem immanent de permutări și combinații de semne, nu este posibil să gândim în nicio eventuală încrucișare între evenimentele istorice și momentele poetice. Chiar situația narativă rămâne subordonată acestui joc structural care permite crearea unei „noi istorii” doar cu resursele interne ale obiectului lingvistic. Cum limbajul este semn și convenție arbitrară, prin definiție el va face să funcționeze „lucrul în sine” fără ca în el să se reflecte obligatoriu adevărul. Forțând oarecum interpretarea ortodoxă a poziției aristotelice, putem presupune că nici lirica nu poate fugi de istoricitate și că vocea care vorbește într-un poem liric nu este cea a subiectului empiric, iar poetul liric este și el unul care imită.

Admițând ipoteza că relația dintre poezie și istorie este de ordin mimetic, se poate gândi poemul, după categoriile aristotelice, ca o totalitate organică unitară ale cărei părți sunt imobile și ordonate într-un anumit sens. În poem nu interesează acțiunea, ci caracterul cu *pathos*-ul lui, caracter care se va revela nu prin exteriorizarea faptelor care să demonstreze un anumit destin de (ne)fericire, ci în vocea, în locuțiunea care va puncta fiecare moment al acestei (ne)fericiri. În acest moment, subiectul liric iese de sub incidența actualizării istorice pentru a intra în cea a situației comunicative a limbajului. Se poate obiecta că și într-o astfel de situație funcția limbajului nu este mimetică, ci continuă să fie una expresivă. Enunțul poetic tinde însă să fie lucrul pe care el îl enunță. Am putea aplica acestui act mimetic al liricii conceptul de *mimologie*, creat de Gerard Genette, ca fiind „efortul de gândire sau de imaginație care se presupune a exista între cuvânt și lucru, o relație de analogie reflexă (de imitare) care justifică existența și alegerea cuvântului.

conexiunea semnelor

care oferă siguranță și pace, situație total diferită de cea a unui timp îndepărtat și conflictual, caracteristică timpului bătrânei Elade.

Ca formă de expresie - evident, fără mediatizări - lirica este percepută ca fiind mai adevărată decât epicul sau dramaticul în care masca - fie a naratorului, fie a actorului - dislocă prezența imediată a obiectului și produce o instanță iluzorie a locușului. Ca să nu mai amintim că a da frâu liber emoției nu era considerată o atitudine demnă pentru cetățeanul al polis-ului grec, deoarece degrada imanența publică care trebuia, așa cum spunea Platon, să aibă permanent marca raționalismului. Astfel, pentru a fi adevărată, dar mai puțin recomandabilă, atitudinea lirică nu este luată în considerație de filozofia școlii atheniene, iar această poziție depreciază este păstrată până târziu, în societatea occidentală, în mod progresiv dominată de ceea ce Max Weber a denumit *rațiunea instrumentală*.

Pe de altă parte, subiectul poeziei lirice în general nu este trecutul pierdut în timpuri mitice, nici măcar trecutul consemnat în cronici și istorii. Așa cum apreciază Juan Ferraté, „centrul lirismului constă în interpretarea experienței sub aparența prezenței imediate. Ceea ce lirica își propune să elucideze sunt rădăcinile întâmplării cotidiene, transparența momentului”. Prin urmare, după Ferraté, baza lirismului este formată din circumstanță, adică din istoricitatea vieții umane. Aceasta permite să gândim că încă din perioada arhaică a poeziei lirice materialul istoric este așezat la adăpostul vocii unui subiect individualizat. În termeni mai riguroși, tema începe să fie dezbătută atunci când Platon, în *Republica*, opune termenul *mimesis*-ul *diegesis*-ului, indicând drept criteriu al mimeticului în poezie prezența discursului direct care dă iluzia că textul nu este controlat de autor, ci de un altul, de „celălalt”, cum spun Dupont-Roc și Lallot în traducerea lor din 1980 la *Poetica* lui Aristotel. Acesta din urmă, scoțând conceptul de *mimesis* în afara discursului versificat, întărește opoziția dintre poezia lirică și poezia epico-dramatică: lirismul nu se desprinde de contingent, nici nu reușește să mențină distanța protectoare pe care actul reprezentării o oferă faptului reprezentat. În consecință, lirica se situează în *Poetica* aristotelică în afara limitelor artelor mimetice și, prin aceasta, în afara clasificărilor genurilor literare făcute în Occident mai târziu, dar păstrând toate tradiția clasică care înțelegea lirismul ca *imitatio*, fără a fi un gen literar propriu-zis. Această ambiguitate de clasificare se va repercuta în toate discuțiile ulterioare asupra poeziei lirice, fiind, de fapt, responsabilă de tot amestecul de criterii mimetice cu altele exclusiv expresive, specifice romantismului. Tot ea este responsabilă și de apariția teoriei anti-mimetice, formulată de modernști, care extind autonomia vocii poetului liric dincolo de manifestările literare, atingând genuri precum epica și drama antică.

După cum se poate observa, relația dintre poezie și istorie rămâne problematică. Dacă, așa cum do-



corina bura

Maxima Castigat ridendo mores (*Râzând îndreptăm lucrurile*) este creația poetului francez J. Santeul (secolul XVII), epigraf care a devenit de atunci marele motto al Comediei. Summit/sommet-ul francofon, pe lângă momentele vesele *sui generis*, a însemnat și o producție artistică pe baza unui text mollițian, *Burghezul gentilom* (comedie-ba et în cinci acte cu muzică de J.B. Lully, în premieră la Castelul Chambord, 1670) purtând marca „Petrică Ionescu”. Spectacolul, în sine, seducător, baroc, asemenea romanului alexandrin Baudollino - afima Umberto Eco - în care TOTUL este desființat, făcut „praf”, nu și-ar găsi locul aici, în această rubrică, dacă s-ar fi renunțat la partea muzicală. Din fericire, colaborarea cu Adrian Enescu a demonstrat, pentru prima oară, că nu există muzică bună sau proastă, ci numai muzică (mai bine sau mai prost scrisă) sau nimic. Autorul își definește produsul ca „o pastişă de muzică barocă înscătuțată din secvențe autonome de operă-musicală, născute dintr-o viziune contemporană... comercială, în sensul bun al cuvântului...”

Zodiacul (cu evidente aluzii, la Jean-Michel Jarre), colaje din Lully, momentul *Îndrăgostiții* sau Mamamușul scrisesc, rafinează și stentăția emanată de text și uneori de joc. Coloana sonoră la care a lucrat și Vasile Manta, cu seriale venite din diferite stiluri (piazola-latino, ethno sau tehno) păstrează același echilibru, rânânând unul din

Inedit

puținele elemente normale ale show-ului. Într-un cu totul alt registru, dar cu peceea ineditului s-a aflat și un recital de pian. la Atheneul Român, susținut de Konstantin Șerbakov, mare virtuoz, un „Rahmaninov al contemporaneității”, după cum a fost numit în urma succesului internațional cu simfoniile lui Beethoven în transcripția lui Liszt. Programul, alcătuit din ciclul *Anotimpurile* de Ceikovski - o suită de 12 piese, cu elemente programatice sau care reflectă o stare de spirit indusă de natură sau eveniment (*Carnaval*, *Noapte de mai*, *Recolta*, *Vânătoarea* etc.) - a cuprins și *Simfonia a IX-a* de Beethoven-Liszt. Despre simfonismul beethovenian s-a scris foarte mult, analizată fiind tehnica de lucru, pe etape, uneori destul de imprevizibilă. La perfecționarea orchestrației au contribuit Wagner și Mahler, iar contemporanul Igor Markevici, faimos dirijor, autorul unei ediții enciclopedice a simfoniilor, la care a colaborat și Alice Mavrodin, remarcă faptul că Liszt, în demersul său absolut particular, a sesizat și evidențiat în transcripție anumite idei muzicale foarte importante ce se „ascundeau” în partitura generală. K. Șerbakov are o pianistică sobră, o mare economie de energie în ce privește gestică, orientată spre monumental, viteză și extremă claritate. Cu toate că varianta solistică ar fi permis o mișcare interioară mai liberă, ce ar fi avantajat poetică textului (realizată de timbrurile și alcătuirea aparatului orchestral). Șerbakov a rămas fidel complicității specifice simfonismului. Cu o seară înainte a fost solistul concertului de deschidere a stagiunii de la Filarmonică sub conducerea

lui Cristian Mandeal, interpretând un foarte solicitat număr al acestui an, Rahmaninov, nr. 2, în aceeași arhitectură sonoră solidă la care a cooperat întreaga orchestră. Bisul, *Preludiul în do diez minor* de Rahmaninov a relevat o concepție pianistică subtilă, cu rafinament timbral și o perfectă integritate în câmpul emoțional al autorului. Reconnectarea la o nobilă tradiție, aceea de a prezenta mereu lucrări foarte valoroase aparținătoare școlii românești de compoziție a reliefat modernitatea, în același timp eleganță și puritatea formei în *Preludiu și Fugă* op. 17 nr. 2 de Constantin Silvestri (1913-1969). *Simfonia a VII-a*, supranumită și *A Leningradului* scrisă de Șostakovici în 1941, i-a adus acestuia o definitivă recunoaștere internațională (p.a. în România în 1945 sub bagheta lui George Enescu). Unii comentatori au văzut în subtitlu un Leningrad antebelic, al epurărilor staliniste, al unui alt fel de război, cu siguranță mai întunecat. Cu

muzica

toate că o invazie este evocată prin extraordinara dezvoltare pe care o primește tema secundă a primei părți, orchestrată în maniera raveliană a *Bolero*-ului, ea se poate racorda în aceeași măsură la agresiunea imorală asupra libertății spirituale. Ca și la predecesorii săi, acel sentiment al spațiului e foarte prezent și bine echilibrat în toată opera sa. Acuratețea scriiturii, a alcătuirii planurilor, plasarea punctelor de contrast atât la nivel de mișcare, cât și al succesiunii acestora, acumulările generate de ostinato fără a apăsa prea mult pe disonanțe, *Les grands espaces de ma patrie*, *La victoire* a captivat, pe parcursul a peste 70 de minute, atât interpretii, cât și publicul. Cât de bine poate fi scrisă muzica!

Scriitori români la Ha Noi

horia gârbea

Si în acest an, între 5 și 14 septembrie, un grup de autori români, Nichita Danilov, Mihail Gălățanu, Ion Mureșan și subsemnatul au vizitat Vietnamul la invitația Uniunii Scriitorilor Vietnamezi, în cadrul schimbărilor culturale periodice cu colegii din Vietnam.

Delegația română s-a întâlnit cu scriitorii vietnamezi, cu membri ai conducerii USV, cu membri ai Asociației de prietenie Vietnam-România, cu reprezentanți ai Ministerului de Externe vietnamez, cu reprezentanți ai ambasadei României în Vietnam. Ca de obicei, vizita delegației URSS a fost reflectată în mod repetat în presa centrală și culturală din Vietnam. Pagina a treia a săptămânalului principal de cultură *Van Nghe* a fost consacrată în întregime vizitei noastre și Uniunii pe care o reprezentăm.

USV îl are ca președinte pe domnul Huu

itinerarii

Thin, vechi prieten al României, pe care a vizitat-o în 2004. E un poet tradus și în America, unde s-a bucurat de aprecierea elogioasă a lui Andrei Codrescu, consemnată pe ultima copertă a cărții lui în ediție americană.

Am regăsit Vietnamul după trei ani de la vizita precedentă cu o mare emoție. Locul acesta exotic îl redescopeream ca pe unul familiar și, în mașina care ne ducea de la aeroportul Noi Bai la Ha Noi, cale de vreo 25 de kilometri, am tot întrebat despre noutățile din zonă și despre vechile cunoștințe. Vorbeam cu doamna Dao Kim Hoa, cea care ne-a întâmpinat din partea Uniunii Scriitorilor Vietnamezi și care va fi ghidul nostru alături de Pham Viet Dao, absolvent de filologie la Iași, traducător în vietnameză al operelor lui Eminescu, Zaharia Stancu și al altor scriitori români. Diferența a fost că domnul Dao știa românește, are poezii scrise în română publicate la Iași, iar cu dna Hoa vorbeam în engleză (Ion Mureșan și cu mine) sau rusă (Mihail Gălățanu și Nichita Danilov). Mihail, deși excelent vorbitor de engleză, prefera să-și exerseze rusa.

În vietnameză am folosit cele câteva

cuvinte pe care le cunoșteam și am învățat alte câteva, fără a lega însă fraze. Fără a fi dificilă în scris, pentru că folosește alfabetul latin și cuvintele sunt monosilabice, vietnameza e grea la pronunție, căci are șase tonuri și cântecul ei este dificil de deprins. De altfel, poemele vietnameze sînt cîntece, ele se întonează muzical. Eminescu însuși, recitat în vietnameză, se cîntă, de fapt se îngîmă ca un fel de cîntec de leagăn.

Ha Noi, în traducere Orașul de pe Apă, marele oraș de pe uriașul Fluviu Roșu, se pregătește să aniverseze 1000 de ani de la proclamarea sa drept capitală a Vietnamului. Cele trei milioane de locuitori, dintre care 60 la sută sub 35 de ani, aleargă pe motoretele lor japoneze, de regulă câte doi sau chiar trei. Mașinile răzbat greu claxonînd continuu ca să se anunțe pe străzile din capitală, multe înguste. Dar motoretele și scuterele se strecoară amețitor fără griji de prioritate. Fluxurile se întrepătrund spontan și ideea de contrasens nu există. Fiecare o ia pe unde vrea.

O plimbare noaptea prin Ha Noi pe motoretă este o mare plăcere. Aerul fierbinte și imobil e acum un vînt răcoros, ca o ventilație artificială creată de viteză și sporește farmecul deplasării. Chiar la viteze de 40 sau 50 kilometri pe oră, acest flux dă impresia unei înaintări vertiginose. În oraș nu există denivelări sau gropi în asfalt și pentru că nu se cunoaște noțiunea de îngheț-dezghet care omoară la noi străzile. O eventuală spărtură ar fi o nenorocire, pe fiecare bulevard trec zeci de mii de vehicule fragile, cu viteze apreciabile. Dar asemenea neplăceri pur și simplu nu apar.

Noaptea, unele străzi se închid circulației motorizate și devin imense bazaruri. Ca și cum nu ar fi destul că fiecare casă din Ha Noi este de fapt, la parter cel puțin, o prăvălie, de obicei mică, dar supraîncărcată cu marfă care se revărsă în stradă. Cu excepția supermarketurilor cu casă de marcat, puține, nu se pomenește ideea de preț fix. Am avut bucuria să locuim în centrul istoric, într-o zonă cu magazine de artă plastică și artizanat, aproape de Ho Hoan Kiem adică Lacul (Ho) Sabiei Restituite, matca și marca Ha Noi. Acest lac e încă populat de broaște jetoase gigantice dintre care una este expusă într-o vitrină, pe insula unde se înalță o pagodă, iar altele sunt fotografiate clar. Avînd în vedere durata vieții unui exemplar, cam 400 de ani, este de presupus că broaștele de azi sunt nepoatele celei care a luat sabia eroului întemeietor al orașului Ha Noi, ducînd-o în adîncul lacului.

Simulacre decorative de piatră, lemn și metal înfățișează istorica reptilă purtînd sabie civilizatorului și orice turist le va cumpăra cu plăcere.

Deși înconjurat de fluviu și lacuri, Ha Noi nu este un oraș acvatic, mai mult unul bogat în vegetație, lucru foarte plăcut la cele 34 grade Celsius din aerul imobil. Nu te poți răcori în principiu cu un suc rece pentru că înțelepciunea orientală le servește căldute, ca ceaiul, mai folositor în canicula umedă. Totuși localnicii s-au deprins cu viciile europene, așa că oricînd se găsește câte un local cu bere rece care se aruncă la cerere nu cuburi, ci sloiuri de gheață.

Pe la ora șase și jumătate seara, întunericul cade foarte repede, crepusculul fiind inexistent. Cît mai e lumină naturală se servește cîntecul. Mașinile de gătit cu butelii mici sînt scoase pe trotuare pentru a fierbe orezul și a prăji carnea și tot acolo, pe trotuarul de regulă îngust, pe scăunele minuscule, familia își ia masa.



Regimul micilor bistrouri nu diferă prea mult de cel al restaurantelor. Dar există și restaurante cu mese de dimensiuni europene, cu aer condiționat, unele de mare eleganță.

La Ha Noi și în restul Vietnamului, deviza "nici o masă fără pește" vine din natura locului. Orezul fiert ține loc de pâine, iar sarmaua în frunză de orez e și ea nelipsită. Se găsește și Thai Cho, carnea de ciine, preparată în fel și chip. Brînză lipsește cu desăvîrșire fiind înlocuită cu tofu. Vietnamezii nu cresc oi, doar niște rumegătoare similare vacilor, dar cu cocoașă, și bivoli cenușii.

Rachiul de orez pus în sticlă peste o cobră sau un scorpion ținuți la macerat e mai mult o atracție turistică, dar borcanele tip vișină cu bondari sau viespi în alcool stăteau liniștite pe rafturile berăriei "noastre" așteptînd să comandăm un cînzeci. Noi rămîneam totuși la bere sau la Nep Moi (rachiul de orez vechi, Lua Moi fiind cel de orez nou).

Fascinația pitorescului urban de la Ha Noi s-a îmbinat pentru noi, cei patru români, cu aceea a naturii minunate din locuri alese anume de gazde să ne dea o imagine de neuitat a Vietnamului: Ha Long - Baia Dragonilor, Cele Trei Piscuri - Tam Dao și cele Trei Peșteri - Tam Coc. Desigur, Ha Long este cea mai spectaculoasă dintre cele trei, cu cele 9000 de insule și grotle imense din acești munți calcar care ies din mare. Dar liniștea și frumusețea celorlalte ne-au marcat de asemeni.

Toate decorurile, naturale sau citadine, au fost însă fundalul unor întâlniri zilnice cu confracții noștri de la Uniunea Scriitorilor Vietnamezi și cu membri ai Asociației de Prietenie Vietnam-România, la al cărei congres anual, al XV-lea, am și participat cu bucurie.

Această succintă relatare va fi urmată de altele din partea noastră, dar și de traduceri din opera confracțiilor noștri din Asia.



O voce exemplară

in memoriam

Joi, 28 septembrie 2006, a încetat în viață, la Paris, omul de cultură, eseistul și poetul VIRGIL IERUNCA, conștiință puternică a exilului românesc. S-a născut la 16 august 1920, în comuna Lădești (județul Vâlcea). A făcut studii liceale la Rârniciu-Vâlcea și la București (Liceul „Spiru Haret“). Obține licența în Litere și Filozofie la Universitatea din București. Paralel cu studiile universitare, este redactor la ziarul *Timpul* (sub direcția lui Mircea Grigorescu) și unul dintre întemeietorii revistei *Albatros*, suprimată de regimul antonescian. Împreună cu Ion Caraion, a editat revista *Agora* (în mai multe limbi), suprimată și ea de cenzura comunistă, în 1947. A colaborat la *Revista Fundațiilor Regale*, *Vremea*, *Fapta*, *Viața românească*, *Universul literar*, *Kalende* etc.

În decembrie 1946 părăsește România, obținând o bursă a guvernului francez. Se stabilește definitiv în Franța, unde desfășoară o bogată și rodnică activitate culturală. Între anii 1952 și 1975 este redactor cultural în cadrul emisiunilor pentru străinătate ale Radiodifuziunii Franceze („Cronica ideilor“) și redactor politic al emisiunii în limba română. Din 1975 este cercetător la Centrul Național de Cercetare Științifică (C.N.R.S.), secția Filozofie și colaborator al postului de radio „Europa Liberă“.

În exil, sub egida lui Mircea Eliade, redactează prima revistă românească de literatură *Luceafărul*. Ea este urmată, apoi, de alte publicații: *Caiete de Dor*, *România muncitoare*, *Limite*, *Ethos*. Colaborează activ și la alte ziare și reviste românești din exil. Elaborează articole despre cultura românească în diferite dicționare și enciclopedii din Franța și Germania, dintre care menționăm: *Literatura română*, în *Encyclopédie de la Pléiade* (Gallimard, Paris, 1957; ed. a II-a, 1968); *Literatura română*, în *Histoire générale des littératures* (Quillet, Paris, 1961); *Scriitori români*, în *Dictionnaire des Littératures* (Presses Universitaires de France, Paris, 1968); *Literatura română*, în *Lexicon der Weltliteratur im 20 Jahrhundert* (Freiburg, Basel, Wien, 1968); *Scriitori și pictori români*, în *Dictionnaire du surréalisme et ses environs* (Office du Livre, Fribourg, 1982).

Volume publicate în limba română: *Pitești* (Editura Limite, Madrid, 1981) și, sub titlul *Fenomenul Pitești*, la Editura Humanitas, București, 1990; 1991), *Românește* (Fundatia Regală Universitară Carol I, Paris, 1964 și Editura Humanitas, București, 1991; 2005), *Subiect și predicat* (Editura Humanitas, București, 1993), *Dimpotrivă. Polemici* (Editura Humanitas, 1994), *Semnul mirării* (Editura



virgil ierunca

Humanitas, 1995), *Trecut-au anii... Fragmente de jurnal* (Editura Humanitas, 2000), *Poeme de exil* (Editura Humanitas, 2001). Ediții critice (Al. Busuiocanu, G.M. Cantacuzino etc.), versuri în antologii publicate în exil.

Pentru mulți dintre noi, VIRGIL IERUNCA a reprezentat, în anii comunismului, o voce exemplară care ne-a susținut moral de la postul de radio „Europa Liberă“.

Odihnească-se în pace!

Horia Gârbea

Tandemul scriitoricesc Miron Blaga și Octavian Blaga publică o monografie de excepție (Oradea, 2005) - *Valea Iadului - locuri, cameni, fapte, tradiții* - ce se constituie într-un corolar al „ființei locului“, un mirific ținut din Bihor care în această vară își sărbătorește șase secole de la prima atestare documentară. Totalitatea așezărilor de pe râul Iad, după cum se specifică într-un preambul - denumite încă din vremea cuceritorilor romani *Posessio Walachalis Chornahaza* (după un oarecare Negru, adică Chorna, din slavul *ciornâi*) - își află o „citire“ riguroasă, scientizată am zice, dar și vibrant

Posessio Walachalis Chornahaza



alexandru sfârlea

istoria, însă, ne conferă numeroase modele și căi pentru a ieși din impas. *Să ne întoarcem, așadar, cu fața la trecut, «să ne ridicăm în trecut», cum îndeamnă Cașin Popescu, pentru a construi viitorul. Fiindcă acolo, în trecutul fiecărei comunități, zace sâmburul de frumos și bine, de adevăr și dreptate, spre care cei mai mulți dintre noi năzuim*. Cei doi autori - fii ai locului, din Remeși (Remesias), care sunt și poeți miruiți cu har - au zămislit această lucrare monografică, „ningând“, adeseori, cu pulberi aurifere din suflul lor peste steieri cotropite de nori ursuzi și neguri de grai din vechimi. Cititorul simte efluvii empatice, dincolo de ipostazieri temporale cu zicerea cazonă smulșă din temeliiile multiseculare ale acelor mirabile ținuturi. Structurarea cărții începe cu o privire geografică și istorică asupra Bihorului și, particularizând apoi valențe inconfundabile ale zonei tematice, conturează pregnant chipul sculptural, dar mocnind de expresivități, al acesteia. Retina mărturisitoare fixează apoi imaginea etnofolclorică și lingvistică a locuitorilor de pe Valea Iadului - o denumire oximoronică, desigur -, precum și

mărturii literare și gazetărești despre oameni, fapte și locuri de pe această istoricizată Vale, pe unde, se spune, a pășit cândva și *Horia Rex Daciae*. Cine citește această carte - și când spun asta îmi reprim orice urmă de... patriotism transilvan - va simți un irepresibil impuls, o frustă nerăbdare să o cunoască *pe viu*, să o străbată, poate, cu piciorul, până hăt, în Stâna de Vale și mai departe. Bucurii și tristeți, mirări și revolte, nostalgii și revelații, scrijeliri pe răboj, dar și miraculoasa *adunare în sine* a speranței. Toate acestea alcătuiesc, aievea, un cumul tezaurifer monografic, de mare autenticitate și, în aceeași măsură, de larg interes... „Țara Văii Iadului este o suită de *picioare de plai* și *guri de rai*, un templu al sacralității, un topos al întâlnirii cu divinul creației și al reveriei, al fanteziei celei mai neverosimile și al bucuriei clipei unice, care dăltuiește statui eterne, ale spiritului îndrăgostit de frumos și de absoluturi“ (din reportajul „geo-bogzian“ *Zăriști și răspântii*, de Miron Blaga).

note

șimțitoare, pe alocuri, în memoria vremurilor și temuirilor. Iată un fragment revelator din deschiderea monografiei: „În fond, satele de pe Valea Iadului - Bulz, Remeși, Sărăcel - s-au racordat la evoluția economică și socială a țării și a timpului, coborând de pe munte, din izolare, în vale, la grup. S-a câștigat în plan material, s-a pierdut însă în spirit, în sfera culturalului. În perspectiva globalistă - cultivând banul, confortul, sodomia etc. - tinde să destrame orice segment cultural, spiritual, din viața unor oameni prinși în vârtejul «babilonizării», al depersonalizării și degradării lăuntrice (...)



Ioan Suciu

Reminiscențe ale propagandei de aversiune față de intelectuali

Andrei Pleșu, discutând cu Gabriel Liiceanu la postul de televiziune Realitatea TV despre ură, a pus problema în mod interesant, întrebând: „Cum se explică faptul că există oameni care urăsc alți oameni, fără să-i cunoască?” Adică, este normal să urăști un om care te persecută la serviciu pentru că este șeful tău și tu ai mai mult succes la colegele drăguțe și inteligente, sau un altul care ți-a dezumflat roțile la mașină pentru că ai parcat cinci minute pe locul său, sau bătrâna care îți aruncă cu zoaie în cap de la balcon pentru că porți papion, mă rog, în toate aceste situații oamenii se văd la față, unii se știu de ani de zile, sunt vecini de bloc etc., dar a urî pe cineva pe care poate nu l-ai văzut niciodată, nu ai vorbit cu el și nu l-ai auzit cu nici o ocazie, este inexplicabil. Sigur, există multe gesturi ciudate, de persoane care se enervează pe niște statui ale unor persoane celebre, și atunci îi distrug pe Ștefan cel Mare, sau pe Cuza, le taie capetele și le pocesc chipul cu barosul etc., (au fost niște cazuri de indivizi beți și nesănătoși la minte), dar existența unor categorii întregi de oameni care urăsc anumite persoane care nu au făcut nimic rău societății (ba din contra) este un fenomen greu de explicat. Din păcate, Andrei Pleșu nu a intrat mai mult în subiect și nici nu a fost mai concret, dar manifestarea unor grupuri sociale care, după 1990, au purtat lozincă: „Moarte intelectualilor!” iar la mineriade au fost bătuți cei cu ochelari - printre alții - demonstrează că în societatea noastră s-a cultivat multă vreme o antipatie față de cei care își câștigau existența folosindu-și creierul, antipatie care s-a transformat în aversiune și chiar în ură. Ceea ce se află la originea acestei atitudini se știe: în timpul comunismului se considerau oameni meritoși numai muncitorii și țărani (cooperatori), creatorii tuturor bunurilor materiale, iar intelectualii erau priviți ca un fel de paraziți care se foloseau de aceste obiecte, trăind în huzur în vreun birou cu aer condiționat și căldură, fără să degere de frig pe șantier și iarna sau să ardă creștetul soarele pe câmp vara. În fapt, scriitorii și artiștii aveau o gândire liberă și implicit critică, iar acest lucru nu convenea partidului. De aceea s-a dus o propagandă contra intelectualilor, reușindu-se să se inculce un sentiment de ură colectivă împotriva oamenilor care foloseau condeiul - în orice mod, ajungându-se la crime odioase și fără motive raționale, precum a fost cazul Gheorghe Ursu, în care un inginer a ținut un jurnal în care era criticat regimul. Deși faptul se aflase de la postul de radio „Europa liberă”, nimeni nu a ieșit în stradă să protesteze. De fapt, nu s-a protestat în nici un fel, din două motive foarte serioase: unul fiindcă a ieși în stradă cu o pancartă pe care să fi scris „Jos Ceaușescu” însemna sinucidere curată, iar altul a fost că mulți din categoria muncitorilor nu au fost impresionați în nici un fel. „Cine l-a pus?” și-au zis mulți.

Sigur, au fost chiar și muncitori care s-au împotrivit regimului, vezi cazul Vasile Paraschiv, dar în general s-a reușit implementarea în cele mai numeroase grupuri de oameni a urii față de intelectuali. De aceea s-a ajuns la acea lozincă înfricoșătoare, la acel îndemn de după 1990, de omorîre a intelectualilor. În prezent, chiar și Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu, la care se mai adaugă alte câteva nume care reprezintă în realitate o elită pe care toată lumea ar trebui s-o prețuiască așa cum se cuvine (Octavian Paler, Patapievici etc.), au parte de ură. De unde și până unde s-a ajuns la așa ceva? Pentru perioada anterioară anului 1989 există o explicație, am încercat să o schițez mai sus. Dar pentru prezent? De ce o persoană cu farmec și erudiția lui Andrei Pleșu, de exemplu, este urât de unii concetățeni care nici nu-l cunosc? Fiindcă oamenii respectivi au auzit despre el mai ales din publicații precum „România Mare”, unde este denigrat sistematic și periodic, la fel ca și alte personalități valoroase. Era este un sentiment care, pentru anumiți oameni, constituie un fel de confort psihologic. Fanatismul de orice natură, etnică, religioasă etc., este o stare aproape mistică. Mulțumirea sufletească este

potrivește și este ucis pe loc. Celălalt, un bărbat mai în vârstă, rănit și bolnav, este târât până la mașină a invadatorilor. Gacel se împotrivesc spunând că este un nobil tuareg și nu admite oaspeții săi, indiferent cine ar fi ei, să fie luți prizonieri sau omorâți. Dar militarii nici nu-l băt în seamă pe tânărul înfășurat într-un fel de prosop, proprietar al unui cort bătut de vânturi deșertului, care se pretindea mare nobil, și disprețuindu-l cu prada luată. Gacel, care avea familie, nevasă, o tânără, copil, precum și alte rude, numeroase, lăsat totul baltă și pleacă prin deșertul Saharei, doar cu o cămilă și niște arme, să se răzbune. Cel mai important lucru pentru el devenise pedepsirea celor care-i maltrataseră oaspeții, umilindu-l. Dorind să le arate ce greșeală făcuseră nebagându-l în seamă. Descoperă o tabără militară și de acolo deschide multe fire. Considerându-i dușmanii fiindcă pe la ei fusese transportat mai departe prizonierul capturat din casa lui, focurile singure să le distrugă garnizoana, să dea foc la clădiri și să omore majoritatea soldaților. Gacel era mai eficient decât un luptător tip kamikaze - adică un sinucigaș cum se poartă în zilele noastre, fiindcă el nu vroia să moară într-o acțiune contra inamicii

fonturi în fronturi

deplină. Dar pentru a deveni fanatic trebuie ca să fii canalizat (și limitat) pe o zonă foarte îngustă din punct de vedere cultural, să privești orizontul printr-un tub. Oamenii care-și acumulează un anumit grad de cultură, de informații etc., pot face singuri comparații, analize, judecăți de valoare și nu pot înghiți minciuni grosolane. E adevărat că pierd acel confort, acea transă spirituală în care se află cei care au idei puține și fixe, reîncărcate mereu de către cineva care gândește în locul său pentru a le da posibilitatea oamenilor să-și concentreze energia și eforturile către ură, către acțiune. Rezultatele acțiunilor fanaticilor sunt întotdeauna dezastruoase, tragice - amintesc în acest sens atentatele de la 11 septembrie 2001 din S.U.A.

În romanul Tuareg de Alberto Vazquez-Figueroa, se vede tocmai acest aspect al consecințelor grave și nenorocirilor produse de intervenția fanaticilor în lume, chiar și când sunt animați de intenții bune. Eroul cărții, un nobil tuareg pe nume Gacel Sayah, adăpostește în casa sa doi fugari din nordul țării în care locuia. Tuaregii sunt o populație din Africa, conduși de un cod moral diferit de al arabilor, foarte aspri și extraordinar de mândri. În țara lui Gacel Sayah conviețuiau mai multe triburi, dar tuaregii trăiau în plin deșert în condiții foarte dure și, fiind izolați nu erau deranjați de disensiunile politice. Nu văzuseră niciodată tren sau oraș modern, cu clădiri din cărămidă, magazine etc. Cei doi străini de loc, poposiți intempestiv în reședința lui Gacel erau urmăritori de armată ca opozanți ai regimului, și sunt scoși cu forța din casa lui Sayah, pentru a fi luați prizonieri. Unul dintre ei, mai tânăr, se îm-

cului, ci să urmărească pas cu pas, în eforturi supraomenești, învingerea acestuia. El, un singur om, era mai primejdios decât o armată: fiindcă era unica ființă umană din deșert care rezista și iasă la luptă la orele prânzului când temperatura atingea 60 de grade și singurul care putea să stea o săptămână îngropat în pământ, nemâncat și ne băut, respirând printr-un tub, la câțiva metri distanță de o bază militară. Află cine era prizonierul scăpat viu din casa lui: candidatul la președinție al opoziției. Președintele țării trimisese grupare înarmată să-l aresteze și să-l anihileze. Gacel știe în acel moment, după nenumărate și primejdioase aventuri, cine era vinovatul pentru tot ce s-a întâmplat și cine - în consecință - trebuia pedepsit: președintele țării. Ajungând în oraș, Gacel se confruntă cu nenumărate greutăți fiindcă nu știa ce-i acela un senafor, nu văzuse niciodată vreun polițist, habar nu avea unde era sediul guvernului și mai ales al președintelui, nu știa să citească - iar ziarele i-ar fi fost de mare ajutor. Aflându-se într-un grup de oameni la o intersecție din capitală, Gacel află că se apropie coloană oficială în care se află președintele țării. Înima lui Gacel tresălește de bucurie: devine clipă răzburării. Depășește cordonul de bodyguize pentru el era o joacă acest lucru, și-l omorâ pe președinte. După aceea, când îl examinează omul ucis de el, constată că era tocmai cel fugărit și adăpostit în casa lui din inima deșertului. Avuseseră loc alegeri și bătrânul ajunsese președinte. Dar Gacel Sayah, magnificul războinic nu știa nimic din toate astea. Fanatismul său l-a dus într-o situație groznică.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.